Serie nouă
DECEMBRIE 2022
12
(CCLVII)
48 pagini
ISSN 1220-742X

ACTUALITATEA MUZICALĂ

REVISTĂ LUNARĂ A UNIUNII COMPOZITORILOR ŞI MUZICOLOGILOR DIN ROMÂNIA

Din sumar:

✓Festivalul Internațional "Meridian", ediția a XVII-a
✓Aniversări - Ilinca Dumitrescu
✓Festivalul-Concurs Internațional „Remus Georgescu" – Intrada
✓Jazz Pool NRW 2022
✓Phoenix - 60
✓55 de "Crizanteme de aur"

Imagine din filmul ***Sounds to go (around the world)***
dedicat Centenarului ISCM
Artist video: Alexandru Claudiu Maxim

Retrospectivă cu perspectivă

Nu de puţine ori revista noastră şi-a propus, la final de an, să rememoreze cele mai importante momente din ultimele 12 luni, cu satisfacţia reamintirii unor reuşite memorabile. Ne-am gândit şi anul acesta să facem la fel, doar că, de data aceasta, am cam dat de greu.

Care au fost evenimentele memorabile din 2022 în muzica clasică, în România? E greu de răspuns, sau, din perspectiva optimistului, e uşor – pentru că au fost, din păcate, atât de puţine, încât nu trebuie să faci un efort pentru a le enumera...

N-am avut Festival ”Enescu”, dar măcar a fost anul în care, pentru a doua oară la rând, cel mai important eveniment muzical din România a fost nominalizat pentru ”Oscar”-urile operei (IOA). În schimb, am avut, ”în premieră” (după cum exagerau organizatorii), un Festival al Operelor Naţionale, reluarea binevenită a unei idei atractive, care a oferit publicului din capitală şansa să vadă producţii ale teatrelor de profil din marile oraşe ale ţării.

Opera din Bucureşti, de data aceasta prin intermediul companiei de balet, a reluat şirul întrerupt al turneelor europene de prestigiu (după muulte decenii), vizitând capitala Franţei şi prezentând un spectacol nou, semnat de Gigi Căciuleanu, cu muzică de Dan Dediu, la sediul UNESCO, astfel făcând primii paşi spre repoziţionarea trupei de balet mai aproape de standardul la care o adusese Johan Kobborg, când efectuase primul turneu transatlantic, la complexul Lincoln Center din New York. Tot la ONB, cu ocazia Conferinţei Internaţionale a Telecomunicaţiilor, a fost prezentată o uluitoare demonstraţie de virtuozitate regizorală expusă de Răzvan Ioan Dincă, cel care a dezvoltat câteva trasee ideatice inspirate din opereta *Crai nou* de Ciprian Porumbescu. Mai putem adăuga şi un *Otello* de excepţie, cu vedete adunate sub bagheta lui Christian Badea, şi o lungă listă de oaspeţi valoroşi, în diverse spectacole. Punctele acestea forte au putut exista datorită alegerii unui nou manager în această instituţie, în persoana dirijorului Daniel Jinga; după cum lucrurile bune întâmplate la Filarmonică se datorează identificării şi acolo a unui nou manager, în persoana lui Marin Cazacu.

Pe zona divertismentului de bună calitate şi exprimat în manieră complexă şi quasi-academică, musicalul a prins tot mai mult teren, existând câteva instituţii care s-au aventurat în această direcţie, fie prin montarea unor spectacole noi, fie, precum UNITER, prin dedicarea Galei Hop a Tânărului Actor acestui fenomen teatral-muzical care începe să se impună şi în peisajul românesc.

Nici Uniunea noastră nu a dus lipsă de prefaceri, cea mai vizibilă fiind noua structură de conducere rezultată după alegerile generale, preşedinte devenind compozitorul Dan Dediu, iar vicepreşedinte la Bucureşti bizantinologul Nicolae Gheorghiţă, într-o amplă mişcare de întinerire care a vizat şi conducerea secţiilor UCMR.

S-a reluat şi Gala Premiilor ”Actualităţii muzicale”, după 2 ani de nedorită întrerupere, de data aceasta într-un cadru grandios (la Operă) şi cu laureaţi excepţionali, intens aplaudaţi de o sală arhiplină.

Plecând de la aceste baze pozitive, putem îndrăzni să ridicăm privirea şi să scrutăm orizonturile pentru 2023,

existând premize ale unor reuşite, deocamdată întrezărite sau chiar promise.

Până atunci, ţinând cont că revista noastră începe să fie luată în seamă şi în străinătate, să urăm ”Crăciun fericit” şi ”La mulţi ani 2023” tuturor cititorilor noştri, actuali şi potenţiali. Şi aş începe cu cei din Austria, ţară care ne respectă şi ne apreciază, continuând cu Olanda, care ne admiră şi ne preţuieşte, *last but not least* îndreptându-mi gândurile şi spre Bulgaria, prieteni la greu: “Frohe Weihnachten und einen guten Rutsch ins neue Jahr”, ”Prettige kerstdagen en een gelukkig nieuwjaar” şi ”Весела Коледа и Щастлива Нова Година”. ”Merry Christmas & Happy New Year” everybody!

Mihai COSMA

DIN SUMAR

Festivalul Internaţional “Meridian”......2-29
Concerte în Bucureşti......................2-22
Conferinţe....................................22-23
Concerte în ţară.............................23-29
România pe scena lumii........................30-31
Festivalul “Remus Georgescu”.............36-37
Academic Piano Competition.............38-39
Punctul pe j... azz....................................41
55 de “Crizanteme de aur”....................42-46
Phoenix – 60...47-48

O călătorie sonoră de la miezul nopții spre miezul zilei

Pentru prima oară în România, din ce știu eu, un festival a început la ora 00:00. În minutul de tranziție dintre 5 și 6 noiembrie 2022, la miezul nopții, ediția a 17-a a Festivalului Internațional Meridian a pornit cu transmisiunea online, pe canalul său YouTube, a unei călătorii muzicale de 12 ore, o experiență profundă oferită de *Muzica Orelor* a lui Octavian Nemescu.

În primăvara acestui an, prima parte a acestui ciclu de lucrări (coborârea în noapte de 12 ore, de la miezul zilei la

miezul nopții) a fost programată și parcursă, la Muzeul de Artă Recentă, în Noaptea Muzeelor. Această călătorie nu putea fi lăsată neîncheiată și iată că acum, ea s-a completat în debutul Festivalului „Meridian", dar și la finalul acestuia (ca o copertă necesară pentru asigurarea ieșirii din „povestea Meridianului", în lumea de zi cu zi).

Compozitor original, nonconvențional, Octavian Nemescu rămâne în istoria muzicii românești și universale prin ideile și viziunile sale concretizate într-o creație dedicată orientării arhetipale. Muzicile sale sunt ritualuri, care prin mijlocirea arhetipurilor-simboluri, propun întoarcerea artei la funcțiile originare, străvechi. Pe această direcție s-a născut ciclul de lucrări intitulat „Muzica Orelor", în care, pentru fiecare oră există o piesă ce preia trăsăturile și energia momentului indicat al cântării sau audiției, din zi sau din noapte, aranjate pe „etajele" unei piramide imaginare.

Din notițele compozitorului se poate afla că: „În cazul *Ciclului Orelor*, elaborat între 1993-2014, având ca temă o *Călătorie Inițiatică în Lumea de Dincolo*, fiecare lucrare ar trebui să fie cântată, la modul ideal, la ora căreia îi este destinată (din zi sau din noapte) și la nivelul, etajul corespunzător al unei Piramide cu vârful în jos, ce are 13 niveluri (12 etaje). Este vorba de un scenariu egiptean, ușor modificat, datat din perioada Egiptului Antic, deci de aproximativ 5000-7000 de ani. În acest context, inițiații urmau să parcurgă o călătorie extracorporală (fiind închiși întrun sarcofag) - 12 ore ieșirea din trup și 12 ore întoarcerea în corp. La fiecare oră a acestei călătorii li se dezvăluiau alte etaje ale Lumii de Dincolo. Ei reveneau (cei care reveneau) cu o Conștiință fundamental modificată."

Acest ciclu de lucrări aparține categoriei de muzici pe care compozitorul a numit-o "a Timpului și Locului", din care face parte și *Muzica minutelor unei ore fatale*, a cărei apariție pe CD a fost lansată în ultima zi a festivalului.

Au fost oameni care s-au mirat că au găsit linkul inactiv după parcurgerea călătoriei muzicale de 12 ore. Am încercat să respectăm dorința autorului, ca acele lucrări să fie ascultate doar la ora pentru care au fost create.

O călătorie de 8 zile cu multe popasuri, așa cum a fost această ediție a Festivalului „Meridian" avea nevoie de o intrare și de o ieșire, de o pregătire și de o reîntoarcere, pe care fiecare să și le parcurgă singur, în intimitate, înainte și după pătrunderea în multitudinea de oferte artistice și de interacțiuni ce dau motivația, energia și bucuria unui festival. Octavian Nemescu a fost astfel cu noi, cu discreția pe care și-o dorea, pentru cei care l-au iubit și îl iubesc în continuare, pentru cei interesați de experiențe muzicale profunde.

Irinel ANGHEL
Consultant muzical al
Festivalului Internațional „Meridian"

AUR-ORA-E cu Cvintetul de suflători V COLORIS

Pregătit printr-o „călătorie sonoră de la miezul nopţii spre miezul zilei”conţinută în *Muzica orelor* de Octavian Nemescu, Festivalul „Meridian” – aflat la ediţia cu număr prim 17! – s-a construit în jurul temei *ATLAS*, care poate îmbrăca – aşa cum arăta în cuvântul său de deschidere compozitoarea Diana Rotaru (director artistic) – şi aspectul de invitaţie la călătorie (în zone stilistice/direcţii de interpretare), susţinută de o ofertă gen pachet turistic către spaţii & meridiane culturale diverse. Un prim atù elocvent în sprijinul Temei este concepţia grafică, semnată de Simona Fitcal: în afişele ca nişte supra-dimensionate cărţi poştale, în coperta-antet a programelor de sală şi programul-pliant al festivalului, conceput ca o hartă care se desface/ cercetează/re-împachetează, peste tot găsim orientative motive-simbol aşezate în combinaţii inedite de culori.

Scenic, festivalul a demarat în Sala „George Enescu” a Universităţii Naţionale de Muzică Bucureşti (tot) la ora 17, cu prima parte a concertului **AUR-ORA-E** susţinut de cvintetul de suflători „V Coloris” (Danemarca). Aşa cum se

V Coloris

Foto: Sorin Antonescu

prezintă în program, este un ansamblu având clare conexiuni cu spaţiul muzical din Danemarca – unde aceşti muzicieni activează constant/frecvent – dar şi cu cel autohton, trei dintre cei cinci fiind născuţi şi formaţi în România. Ca să dăm aici o singură (cea mai recentă) poziţie instituţionalizată a celor cinci interpreţi a căror înaltă clasă convinge de la primele măsuri: Ştefan Diaconu este solo-flautist al Orchestrei Filarmonicii din Liban, Felicia Greciuc este solo-oboistă la Opera Regală din Danemarca, Jonas Lyskjær Frølund, încă student la Paris, activează în Orchestra Simfonică din Malmö, Constantin Barcov este solo-fagotist la Opera din acelaşi mare oraş suedez Malmö, Niklas Kallsoy Mouritsen este membru al Filarmonicii din Copenhaga.

În concertul intitulat **AUR-ORA-E** – reformulare a titlului cvintetului semnat de Dan Dediu –, pe această primă *hartă*, „V Coloris” a marcat, într-o primă parte, trei opriri: Cele *6 Bagatele* de György Ligeti (din 1953) – suită de miniaturi cu pregnante melodii şi etalări, în alternanţă, de caractere diverse (nostalgic, seren, dansant-aksak) – care reafirmă existenţa unui repertoriu statuat drept contemporan pentru cvintetul de suflători încă din anii 50. Treizeci de ani mai târziu (în 1984), Aurel Stroe compunea *Quintandre (Hommage à Varèse)*, o lucrare care-şi păstrează unicitatea şi acum: din cuminţenia unui minimalism repetitiv discursul alunecă – prin surprinzătoare chiuituri instrumentalizate-strigături, bas-pedale de corn sau sunete supra-înalte la fagot – în bolgia disonanţei aspre, mutând interesul asupra polarităţilor continuitate-disoluţie, predictibil-erodare.

În *Aurorae op. 82* (compusă în 1999) Dan Dediu alătură în suită (o formulă predilectă pentru opusurile sale camerale) cinci tablouri inspirate de timpul/momentul zorilor, tablouri diverse ca atmosferă şi compunere, generate ca „extensie a unui câmp poetic impregnat de lucrarea pianistică paradigmatică a lui Schumann *Gesänge in der Frühe (Cântece în zori), op. 133*” (D. Dediu). Dedicate câte unuia din instrumentele cvintetului, cele cinci părţi “acostează” pe câte un model componistic, unele cu referinţe stilistice clare, oferind formulări magnetice, consistente, ce acoperă o plajă largă de stări, de la melodia serafică a oboiului în *Pietà*, la nota tragică din *Totentanz*.

În pauză, Irinel Anghel (consultant artistic în „Meridian”), ne-a prezentat, cu bine-cunoscuta-i naturaleţe faţă de jucăriile sofisticate sau alte creaţii ludice, **Art Machine** - un automat cu suveniruri de călătorie (creat de grupul de artişti vizuali Pastila Roz) – un prim moment-surpriză conlucrând la tema *Atlas/ călătorie*. Pentru o bancnotă de 10 lei, introdusă ca la orice automat, primeai o mini-postcard cu acelaşi reuşit design al festivalului, pe care era scris un nume de compozitor prezent în festival, completat cu un autograf şi cu un gând al acestuia. Este unul din multele accesorii concrete sau metaforice care urmau să facă şi în zilele următoare conexiuni între evenimente, mizând pe interferarea între trasee precis concepute (temele concertelor, săli, scene, instrumentar tehnic) şi hazardul, de cele mai multe ori, unul zâmbitor şi colorat.

Printr-o „abatere-pozitivă” de la *traseul* cvintetului, partea a doua a concertului a debutat – în interpretarea sobră, adecvată pulsului lucrării, a organistului Dan Racoveanu –, cu *Phonologos III pentru orgă, op. 22* (1984) de Sorin Lerescu (1984) – opus remarcat încă de la momentul primei sale audiţii pentru arhitectonica şi sonorităţile ample, de o expresie puternică, acaparatoare. Expunând zone de armonii quasi-diatonice, părăsindu-le apoi prin alunecări

Irinel Anghel, Diana Rotaru şi... Art Machine

Foto: Sorin Antonescu

cromatice spre ancorele grave ale pedalierului, pentru a regăsi, în final, luminozitatea registrelor înalte, *harta* lucrării mi-a sugerat *o călătorie* diurnă pe sub arcade gotice.

Reluându-şi traseul, cvintetul „V Coloris” şi-a focusat următoarele două opriri pe meridianul Danemarcei. Compozitorul germano-scandinav Steingrimur Rohloff ne propune un test stresant: *Stresstest* (2022)/p.a.a., l-aş numi „exerciţiu componistic de testare” a unei ţesături ritmice strânse, quasi-compacte, „spartă” de minime intervenţii individuale (prin semnale vocale), care ar putea fi în intenţia compozitorului şi o muzică de dans, desigur ritmic.

Intitulată precum romanul lui Henry David Thoreau, compozitorul danez Hans Abrahamsen îşi prezintă *Cvintetul de suflători nr. 2 „Walden”* (1978) ca fiind scris “în stil de *reciclare* şi de *nouă simplitate*”, în acord cu ideile de ecologie *avant-la-lettre* ale filosofului-poet american. Ceea ce se concretizează pe parcursul celor patru tablouri cu

„atmosferă nordică” în stratificări cu puține sunete, procesualități simple, insistență mecanică pe module melodice și sunete lungi, ca niște zări de lumini – prin aceasta apropiindu-se și de tilul concertului: AURORAE.

Ca oprire finală: *Autoportret* de Aurelian Băcan – piesă prezentată publicului de către flautistul Ștefan Diaconu drept „o provocare” plină de energie – are ca declarat punct de plecare idei și propuneri de artă plastică din volumul “Eul detestabil”, în care Octavian Paler analizează autoportretele unor importanți pictori din istorie. Cu scriitură mizând pe virtuozitate solistică și de ansamblu, lucrarea parcurge zone de expresie dintre cele mai diverse: spaimă, contorsionare (*Țipăt* – cu referire la tabloul omonim al lui Edvard Munch); pendulare între reverie și coșmaresc (*Vis*); frenezie, dansant, dionisiac (*Dezlănțuit*).

În programul complex, captivant pe care l-au interpretat, am descoperit în Cvintetul „V Coloris” un ansamblu remarcabil, omogen prin valoarea fiecăruia din cei cinci membri și punerea împreună impecabilă, cu maximă suplețe dinamică și etalarea bine calibrată a rolurilor în dramaturgiile lucrărilor atât de diverse, care au marcat meridianul românesc și pe cel nord-european.

Carmen CÂRNECI-CAVASSI

Meridianele sonore ale lumii *sub specie ludi*

”Existența jocului confirmă... caracterul supralogic *al situației noastre în cosmos”*
(Johan Huizinga, *Homo ludens*).

După explorarea misterioaselor, mirobolantelor ”Grădini imaginare” (2019), și după entuziasmul cu care am acceptat să fim propulsați printre planetele, constelațiile și asteroizii din PLANETARIUM (2020), Diana Rotaru, pentru a treia oară în postura de director artistic al Festivalului Internațional ”Meridian” (ediția a XVII-a), și-a propus să ne atragă, împreună cu cei trei membri ai Comitetului executiv SNR-SIMC – Gabriel Mălăncioiu, Alexandru Ștefan Murariu și Constantin Basica, ghidați de semnalele luminoase ale ideilor compozitoarei Irinel Anghel (consultant artistic) -, într-o călătorie virtuală în jurul lumii, prin intermediul răsfoirii unui... ATLAS!

Încă din prima zi a festivalului (6 Noiembrie 2022), cu fantezia și spiritul ei ludic mereu surprinzătoare, dar mereu cu substrat simbolic, existențial, Irinel Anghel a dovedit, odată în plus, prin acest ”proiect dedicat Centenarului SIMC”, sub forma unui ”film de animație 3D” intitulat *Sounds to go around the world*, că **jocul imaginației** nu cunoaște limite, ci se află într-o perpetuă expansiune, aidoma Universului. Intenția autoarei a fost aceea de a ne deschide larg porțile mediului virtual ”*Entering the Metaverse on High Heels. In search of Marilyn Monroe*”/ ”*Intrând în Metavers pe tocuri. În căutarea lui Marilyn Monroe*” (titlul propriei lucrări, în *p.a.a.*). În calitate de amfitrioană și **curator** al superproducției de sunet și imagine (artist video Alexandru Claudiu Maxim), înveștmântată și purtând o perucă ”în stil Monroe”, Irinel Anghel a întruchipat totodată și primul *avatar* al celebrei actrițe.

La *Intrarea în Metavers* – un concept care ia amploare, preconizând conectarea, până la confundare, dintre lumea reală și **simularea** virtuală a acesteia, prin intermediul așa-numitei ”realități augmentate” ce favorizează comunicarea indivizilor cu propriile lor **avataruri/dubluri** infinite - ne-a întâmpinat chipul inconfundabil al lui Marilyn, **multiplicat** într-o succesiune amețitoare de variante selectate din cele peste 50 de portrete ale ”actriței iconice”, realizate de către artistul-pop Andy Warhol pentru *Portofoliile de serigrafie Marylin Monroe,* din 1962 și 1967. Simultan, imaginile se împleteau, alternând cu secvențe decupate din unele filme ale divei - printre ele *Niagara* (1953), de unde graficianul american a extras diversele ei fizionomii, pentru a le transpune pe mătase. Pe măsură ce portretele actriței apăreau și dispăreau fulgurant, în aceeași măsură se înlănțuiau și se amplificau ritmurile stridente ale tocurilor roșii ale unor pantofi virtuali, uneori accelerându-se, alteori rărindu-se ori oprindu-se în loc, ca și când pretinsa lor posesoare ar fi căutat sau așteptat pe cineva. Dar, poate că tocmai în parcursul sinuos, eterogen al ritmurilor ”pe tocuri”, se ascundea una dintre semnificațiile de fond ale lucrării. Pe lângă elementele specifice curentului **Pop (popular) art** (recursul la opera lui Warhol), și conceptul de **multivers** (realitățile virtuale din proiecțiile video), autoarea a inserat, în subtext, **aluzia** subtilă la mitul *Orfeu și Euridice*: nemaiauzind sunetul pașilor în urma sa, Orfeu se întoarce și, în chiar momentul regăsirii, o pierde definitiv pe Euridice. Numai că, în varianta contemporană, imaginată de compozitoare, Euridice (**alias** Marilyn) continuă să existe, prin **avatarurile** ei, risipite în toate punctele cardinale ale globului, dincolo de timp și spațiu. Structurile **pluristratificate** ale muzicii sunt traversate de șoapte și frânturi difuze de dialog din mediul electronic, în paralel cu proiecția, surprinsă din spațiu, a unor orașe din România, sau ale unor străzi, inclusiv Știrbei Vodă - strada Conservatorului, de pe acoperișul căruia, mărturisea autoarea, a început întreaga istorie a filmărilor 3D.

Montajele video au fost realizate de către Alexandru Claudiu Maxim cu extraordinară minuțiozitate, precizie și perspicacitate în alegerea și respectarea, în detaliu, a elementelor de ordin geografic, cultural, religios, arhitectonic caracteristice fiecărui oraș, fiecărei țări europene, americane, asiatice care se perindau pe ecran, apariția lor fiind anunțată de vocea **din off**, a lui Irinel Anghel, peste care era suprapus, în colțul din dreapta al ecranului, portretul miniatural al lui Marilyn: Austria, Insulele Feroe, Serbia, China (Beijing),

“Marilyn”
Foto: Alexandru Claudiu Maxim

Elveția, SUA, Regiunea Flamandă, Taiwan, Olanda, Croația, Letonia, Suedia. Ele au însoțit, s-au interferat şi au potențat creațiile electronice ale celor 12 compozitori ”selecționați prin rețeaua Societății Internaționale de Muzică Contemporană” (ISCM), sugerând, în modul cel mai grăitor, felul în care un **prototip** uman poate fi **augmentat** atât sub formă de **avataruri**, cât şi prin teleportare, sub formă de **holograme**, existând posibilitatea de a se afla în mai multe locuri deodată, conform teoriei cuantice. O siluetă asemănătoare cu cea a divei, purtând aceiaşi pantofi roşii cu toc, a fost surprinsă într-o diversitate de înfățișări: **rotindu-se** odată cu munții pleşuvi şi stâncile abrupte din Insulele Feroe, în sunete de coarde, efecte de clopote şi gonguri intersectate de melodia unui flaut, încheiată cu o sonoritate ambiguă, similară cu râsul sau cu plânsetul unei mulțimi, din piesa *Killin´ Kind*/ *Iubire ucigaşă* de Lasse Jaeger; **robotizată**, ca în desenele animate, escaladând înălțimile zgârie-norilor tipici arhitecturii chineze moderne, în compania altor figuri virtuale, ca nişte gimnaste, în vreme ce muzica lui QI Mengjie (Maggie), *Călătorie spre Cracovia*, mixează voci suprapuse în ritmuri sincopate, de nuanță ritualică; mişcându-se **circular**, dintr-un regn în altul, până când se întâlneşte cu ea însăşi, aidoma unui *ouroboros*, în vreme ce, pe crestele însorite ale Alpilor elvețieni sunt proiectate diverse peisaje panoramice, dublate de murmure onomatopeice, tăceri misterioase şi sunete distorsionate din piesa lui Sachie Kobayashi *Cerurile îşi dau ochii peste cap*, inspirată de versurile poetului suprarealist Henri Michaux. Una dintre cele mai spectaculoase şi expresive imagini video a fost însă cea ataşată piesei americanului Eric Moe, *Leave, but don´t leave me/ Pleacă, dar nu mă părăsi*: rotirea globului pământesc, evidențiind nume de state şi oraşe americane, are loc pe o pedală a mediului electronic, ce susține apariția siluetei lui Monroe plutind în imponderabilitate angelică, dedublându-se progresiv şi împânzind cerul întunecat cu nenumăratele ei **replici**, de culoare roz - ceea ce creează un superb efect de **clar-obscur**. Încremenite câteva clipe în eter, acele umbre zburătoare încep să se îndrepte spre pământ, în cădere liberă, ca o ploaie de meteori, odată cu diminuarea intensităților sonore, făcând loc, în prim-plan, **prototipului** care le-a generat (chipul lui Marilyn). Un plus de inedit a conținut şi lucrarea flamandului Valery Vermeulen, *Mikromedas* - un proiect muzical întemeiat pe **date preluate din spațiul interplanetar**, ca şi pe unele **modele de simulare** din astrofizică: **undele gravitaționale** produse de **găurile negre**, gravitația cuantică **în buclă** sau **holografia, găurile albe** etc. Unisonul, ritmurile şi efectele timbrale diversificate ale percuției păreau să tatoneze efectele relației **gol-plin** apărută în rețelele fine formate de undele gravitaționale în preajma găurilor negre. Deasupra lor se perindau crâmpeie din vestitele canale şi mori de vânt flamande, câmpii şi aglomerări de clădiri schematice, în stil gotic, dar şi imaginea unei Marilyn multiplicată în **N** oglinzi paralele, ivită dintr-un şir de cavități labirintice, uneori apărând brusc, **față-n față cu ea însăşi**, mirată de pluralitatea propriei existențe! În fine, în piesa *Sunetul dezolării*, inspirată de *Songs of Desolation/ Cântecele dezolării (voce, chitară şi electronice)*, compozitorul taiwanez Fang-Wei Luo foloseşte sonorități sparte, în acord cu faliile tectonice caracteristice scoarței terestre a Taiwanului, deasupra căreia se profilează contururile **machetate** ale unor temple milenare, dar şi ale unor turnuri interminabile, amintind jocurile de cuburi sau **lego**, din care se ivesc, pe rând, ființe cu gesturi mecanice şi aspect extraterestrial, ce par a sta de veghe la hotarele lumii şi Universului. Amplitudinea acestui amalgam sonor e sublimată de un **cor virtual**, printr-un **coral** cu tentă religioasă, ca o rugă adresată Cosmosului.

Actuala ediție a Festivalului ”Meridian” a reconfirmat faptul că imaginația creatorilor e mereu ”în pas” cu s**piritul timpului**, indiferent de domeniul care dă tonul noutăților, pe care le asimilează aproape simultan, transpunându-le abil, cu ingeniozitate în operele lor.

Despina PETECEL THEODORU

N.R. Filmul *SOUNDS TO GO (around the world)* dedicat Centenarului ISCM a fost prezentat şi în alte două oraşe înscrise pe harta festivalului “Meridian”: la Iaşi, în data de 8 noiembrie, în Sala “Studio” din cadrul UNAGE şi la Cluj-Napoca, în data de 10 noiembrie, în Studioul de concerte al ANMGD.

Wanderer – devotioModerna

În a doua zi a Festivalului Internațional „Meridian”, pe 7 noiembrie 2022, Ansamblul “devotioModerna”, condus de Carmen Maria Cârneci, a susținut concertul întitulat *Wanderer* – un titlu ce trimite la Schubert, Goethe, Caspar David Friedrich, la poemul anglo-saxon din secolul X, dar şi

la ideile de libertate, de călătorie, multitudine a impresiilor, deschidere către orizonturi noi. Călătoria s-a dovedit a fi interesantă, diversă şi totodată unitară. A început cu piesa *Soletude II*, interpretată la pian de compozitorul ei, Mihai Murariu, cu autoritatea pianistului experimentat şi tenace. Studiu pentru mâna stângă, dar şi studiu asupra singurătății alergătorilor de cursă lungă – artişti, filosofi, atleți –începe cu un enunț în două cvarte perfecte succesive (amintind cumva de începutul *Sonatei* lui Alban Berg, unde a doua cvartă e mărită- « decadentă »), care se dezvoltă într-un discurs inspirat, de o libertate ritmică atrăgătoare, cu reminiscențe din Prokofiev şi Bartók, cu o secțiune polifonică, aproape un mic ricercar. Foarte ofertantă pianistic, piesa parcurge drumul de la vehement la meditativ. Singurătatea apare ca un motiv de orgoliu, de reflecție, chiar de nedumerire. *Satya I* pentru vioară, de Violeta Dinescu, e un solilocviu inspirat de practicile orientale, ce exploatează intonația netemperată, schimbările de registru, anumite efecte-surpriză. Tensiunea dintre terestru, dintre senzația de aderență la materie şi zbor a fost admirabil realizată de violonista Natalia Pancec. *to Ludwig van, who lived în Heiligenstadt*, piesa scrisă în 2018 de Adina Dumitrescu, a fost dirijată de Carmen Cârneci, ceea ce a dat

o marjă de siguranță în plus duo-ului Carlei Stoleru la flaut cu Mihai Murariu la pian. Compusă la aniversarea a 250 de ani de la nașterea lui Beethoven, lucrarea este de fapt finalul unei sonate în trei părți. Celor care s-ar fi așteptat la un rondo beethovenian, compozitoarea le-ar spune că a avut ca sursă de inspirație *Sonata Hammerklavier, op.106*. Într-adevăr, complexitatea limbajului beethovenian târziu, efectele dramatice, libertatea discursului și încărcătura ideatică se pot recunoaște ca modele în acest dialog dens al flautului cu pianul, care a sunat precis, dar uneori prea percutant, ilustrând excesiv noțiunea « Hammer ». Scriitura părea să indice pe alocuri nevoia unei încercări de amalgamare timbrală între cele două instrumente, care s-a produs abia către sfârșit: foarte frumoase au fost răspunsurile pianului la motivele în terțe ale flautului. *Somnul conștiinței* de DanDe Popescu pentru pian și vioară - instrumentele sunt menționate de compozitor în aceeași ordine ca în *Sonata a III-a* de Enescu - este un tribut adus acestuia; chiar dacă în notele din programul de sală compozitorul nu ar fi indicat sursa de inspirație, ea ar fi fost evidentă. Evidentă a fost și asemănarea cu începutul părții a II-a din *Sonata 1926* de Bartók. Acum pianul a sunat estompat, nuanțat, poetic sub mâinile atletice ale lui Mihai Murariu, împreună cu vioara Nataliei Pancec. Atmosfera onirică a acestei piese e construită îndelung pe un mod de patru sunete - Mi-Fa-Si-Do, într-o frumoasă economie de mijloace. Efectul hipnotic, perturbat brusc către sfârșit de un nou conglomerat de sunete (Lab-Sib-Re-Mib) a cucerit publicul. *Somnul conștiinței* evocând inevitabil *Somnul rațiunii*, piesa e și un subiect de meditație: nu monștrii lui Goya, ci năluci văzute în limbo îi pot apărea sintestezicului în fața ochilor. De altfel, conștiința se manifestă și te frământă adesea inconștient.

În contrast total, lucrarea *Vid* pentru clarinet și pian, compusă în 2017 de Sorin Marinescu, deși abordează o tematică zen, e cât se poate de palpabilă, cu efecte quasi-cinematografice. Sugestia vidului e directă la început, unde clarinetul - excelentul Mihai Bădiță - face efecte de didgeridoo; pianul adaugă spațialitate. Între tenebros și strălucitor, discursul muzical se termină cu un efect ilar neașteptat, bine primit de public. *Jocul de-a ziua* (2002) pentru flaut, violoncel și pian de Carmen Cârneci, dirijat de compozitoare, e inspirat de poezia despre timp a unui copil amerindian. Spiritul intelectual-ludic al muzicii lui Carmen Cârneci e comparabil cu picturile lui Juan Miró, cu compozițiile sale cu multiple centre de interes - configurații inedite, cu forme uneori organice, alteori geometrice, cu grafică precisă, culori vii, suprapuneri neașteptate. Există afinități și cu picturile lui Jules Perahim – logica acestuia în neverosimil e imbatabilă. Rolurile de narator, însoțitor și comentator spontan, enumerate de autoare în nota din program, au fost realizate cu multă finețe de Carla Stoleru la flaut, Dan Cavassi la violoncel și Mihai Murariu la pian, cu schimbări neașteptate de « avatar » ; impresia de oprire a timpului s-a produs prin efectul de tapiserie cu multe motive de forță auditiv/vizuală comparabilă – un timp mare, static, în care conviețuiesc evenimente în desfășurare. *Tetra Chords*, pentru clarinet, vioară, violoncel și pian, piesă compusă în 2015 de Călin Ioachimescu, are o construcție impecabilă; acordurile major, minor, mărit și micșorat, aidoma tipologiilor jungiene, sunt exploatate într-o desfășurare muzicală plină de sensuri, de gestualitate, de sugestii ale vorbirii și mimicii. Problematica raportului dintre unic și multiplu e mereu prezentă; minicadențele sunt afirmări ale individualului, conglomeratele armonice – expresie a multiplului ca *Gestalt*; motivele melodice au expresie umană, totul într-o expunere vie, surprinzătoare, admirabil realizată de Mihai Bădiță la clarinet, Natalia Pancec la vioară, Dan Cavassi la violoncel, Mihai Murariu la pian, dirijați de Carmen Cârneci, cu precizie a gesturilor de teatru japonez. În încheiere, publicul a urmărit filmul *Farbenwanderung (Rătăcirea/ călătoria culorilor)*, realizat în 2020 de Corneliu Dan Georgescu, definit de autor ca o compoziție muzicală audio-vizuală. Pe un fundal muzical static, frumos, elevat, s-au văzut pe ecran suprapuneri și transformări ale culorilor realizate cu mult gust, cu imaginație și cu un simț muzical al marcării timpului prin repetiții inovatoare. În peregrinările sale prin/cu pădurea Odenwald, C. D. Georgescu a privilegiat contrastul simultan roșu-verde și cel al complementarelor, cu inedite combinații de violet-albastru și cu câteva momente neașteptate de alb-negru, de mare forță dramatică.

Călătoria în care Ansamblul "devotioModerna", a dus publicul a început cu o singură mână pe claviatura pianului, s-a îmbogățit pe tot parcursul cu participanți și s-a încheiat cu o codă contemplativă ce a reunit, vizual și auditiv, temele singurătății, ritualului, existenței în imaginar, vidului și plinului, timpului, arhetipurilor, teme ce au străbătut, într-o diversitate de forme, întregul eveniment.

Lena VIERU CONTA

Ion Bogdan Ștefănescu – *On the way back to Ithaca*

„Pe drumul cuvântului săpat în tăcere
Lumina luminează
gestul Gestului"
Ion Bogdan Ștefănescu

Navigând întortochiat spre Itaca, artistul se întoarce către către sine însuși... Subtilă metaforă a căii deschise spre autocunoaștere și, în același timp, centru de gravitație al revenirii Acasă, Itaca devine un pretext de a experimenta ideea de călătorie în ipostază inițiatică. Tentat de potențialul acestui concept, flautistul Ion Bogdan Ștefănescu și-a dorit să-și metamorfozeze evoluția interpretativă din cea de-a doua seară a Festivalului „Meridian" într-o rafinată îngemănare poetic-muzicală.

Ion Bogdan Ștefănescu alături de Ansamblul "Game" (conducerea muzicală: Alexandru Matei)
Foto: Marius Vâjoaica

Iată de ce recitalul său cameral din 7 noiembrie denumit, după titlul propriului volum de poezii, *On the way*

back to Ithaca a propus publicului bucureştean un caleidoscop sonor multi-faţetat din punct de vedere stilistic, având drept liant versurile poeziilor semnate – şi recitate, cu o retorică impecabilă – de către acelaşi Ion Bogdan Ştefănescu. Orator înnăscut, flautistul şi-a impresionat auditoriul printr-o rostire precisă, încărcând fiecare cuvânt cu o tensiune graduală, necesară arhitecturării minuţioase a fiecărui rând poetic (alcătuit, uneori, dintr-un unic cuvânt!). Şi pentru că volumul a fost dedicat pictorului şi sculptorului Mircia Dumitrescu la aniversarea celor opt decenii de existenţă, o serie de proiecţii ale desenelor grafice purtând marca originalului artist plastic au întregit decorul scenic.

Urmărind, în paralel, poeziile lui Ion Bogdan Ştefănescu şi grafica lui Mircia Dumitrescu, cuvinte şi reprezentări vizuale într-un cumul sinergic de stări şi emoţii augmentate de audierea partiturilor lui Adrian Iorgulescu, Horia Şurianu, Ghenadie Ciobanu, Doron Kaufman, Ion Bogdan Ştefănescu, George Crumb şi Doina Rotaru, am avut imaginea unui performance complex. „Motor” al acestui excurs artistic pluridimensional, Ion Bogdan Ştefănescu şi-a amprentat interpretativ fiecare pagină a celor şase lucrări care l-au avut ca protagonist, inspirându-şi partenerii de scenă – percuţionistul Alexandru Matei şi membrii ansamblului GAME – să-şi personalizeze creator evoluţiile.

S-au reliefat, în acest context, dinamismul aparte al *(De)cadenţelor* lui Adrian Iorgulescu – un dialog instrumental-electronic care combină inspirat mai multe cadenţe din opusurile anterioare ale autorului, discurs creionat expresiv de către alchimistul sonorităţilor familiei de flaute, Ion Bogdan Ştefănescu, apoi narativitatea sensibilă a piesei lui Doron Kaufman, *Koll d'mamah* pentru flaut şi vibrafon – un creuzet de gesturi dramaturgice elaborate „pe stare” ce ilustrează, cu o sugestivitate pregnantă, regretul produs de dispariţia prematură a tânărului regizor Cristian Nemescu, şi, în mod special, relaţia eterică dintre ultimele două lucrări, *An Idyll for the Misbegotten* pentru flaut şi trio de percuţie a lui George Crumb (interpreţi: Ion Bogdan Ştefănescu, Alexandru Matei, Ioana Ailenei, Vlad Polgar) şi *Salcia* pentru flaut şi cvartet de percuţie a Doinei Rotaru („modelată” interpretativ de către Ion Bogdan Ştefănescu, Teodora Pahonţu, Ioana Ailenei, Ştefan Ailenei şi Vlad Polgar) relaţionate timbral unui univers arhetipal care, din punctul de vedere al ambilor autori, rezolvă ascensiunea conflictelor tensionale *„ale unei lumi muribunde”* (G. Crumb).

Şi dacă piesele lui Horia Şurianu – *Songes de Variationes Goldberg* – şi, respectiv, Ghenadie Ciobanu – *Apparitions* – au probat maniere diferite de scriitură contemporană pentru a-şi pune în valoare conceptele componistice sub auspicii postmoderniste, creaţia lui Ion Bogdan Ştefănescu, *Pianissimo Summer Dream*, a adus în prim plan teatrul instrumental, bizareria poveştii celor două cupluri de îndrăgostiţi din piesa shakespeariană fiind surprinsă într-o dinamică precis coordonată, datorată implicării delicate dar prompte în jocul scenic a celor cinci percuţionişti-actori – Vlad Polgar, Ştefan Ailenei, Teodora Pahonţu, Ioana Ailenei şi Gabriel Constantin – ghidaţi „din umbră” de Alexandru Matei. Ne-a rămas în memorie acest spectacol sonor, alături de prestaţia excepţională a flautistului Ion Bogdan Ştefănescu din decursul întregului recital şi, bineînţeles, de splendidul aspect grafic al volumului de versuri ilustrat cu desenele lui Mircia Dumitrescu, *Pe drumul de întoarcere spre Ithaca*, lansat în aceeaşi seară şi editat de către Fundaţia Naţională pentru Ştiinţă şi Artă.

Un imens BRAVO pentru acest demers artistic vibrant şi pentru artizanul său, Ion Bogdan Ştefănescu, pentru excelentul percuţionist Alexandru Matei şi ansamblul GAME al Universităţii Naţionale de Muzică. Sperăm să vă revedem cât mai curând!

Loredana BALTAZAR

Intersecţii

În a treia zi a festivalului ”Meridian”, pe 8 noiembrie 2022, am fost la concertul trio-ului ”Mozaic”, compus din Emil Vişenescu, clarinet, Oana Spânu-Vişenescu - vioară şi violă şi Diana Spânu-Dănilă - pian. Evenimentul a umplut Sala ”Silvestri” a UNMB, prea mică pentru un public atât de numeros şi entuziast. Piesa lui Jorg Widmann, *Fantasie*, compusă în 1993 pentru clarinet solo, este o etalare de tehnici ale clarinetului – Emil Vişenescu le-a enumerat în notele de program: glissando, portamento, vibrato, multifonice, tril timbral, slap tongue ş.a. – ce se recunosc într-un discurs extrem de articulat, capricios, în zigzag, cu elanuri care se frâng abrupt. Emil Vişenescu a excelat în redarea contrastelor acestei piese, le-a ascuţit, a dat viaţă pauzelor, a amplificat indicaţiile din partitură (parlando-rubato, grotesc, comic etc); personalitatea sa proteică, virtuozitatea şi imaginaţia sa au părut mai pregnante decât însuşi conţinutul ideatic al lucrării. Nu se poate imagina o interpretare mai vie a piesei scrise, evident, de un clarinetist strălucitor.

Mozaic

Foto: Sorin Antonescu

Despre piesa *Destine paralele* de Octavian Nemescu, compusă în 2015 şi interpretarea ei de către Emil Vişenescu la clarinet contrabas şi Ştefan Voinic la clarinet bas, pe un fundal de bandă magnetică, am mai scris: cei doi au mai cântat-o şi în iulie 2020, în Zilele estivale ale muzicii româneşti. Interpretarea din 8 noiembrie 2022 s-a perceput altfel, într-un spaţiu închis şi în contextul celorlalte piese din program. Muzica lui Nemescu anulează agitaţia cotidia-nului, îi sublineaza irelevanţa în context cosmic şi reaşează existenţa umană în marii parametri ai universului. Nu e de loc o muzică statică: există dinamism, ritm, pulsuri şi pulsiuni, există dimensiunea umană. Raporturile lui Octav Nemescu cu spaţiul şi timpul, anvergura viziunii sale plasează fiinţa într-un proces muzical în care devenirea şi eternitatea se suprapun. Procesul muzical devine astfel expresie a celui ontologic. Cei doi clarinetişti au tradus cu înţelegere şi implicare deplină sensurile acestei muzici atât de originale. Emil Vişenescu a prezentat în câteva fraze lucrările celor ce nu mai puteau fi în sală: Octavian Nemescu, Adrian Enescu şi Felicia Donceanu; astfel, un ax important al concertului a fost omagiul adus acestor importante

personalități atât de diferite. Piesa lui Adrian Enescu, *10-DER*, pentru clarinet şi violă, se desfăşoară într-un unison cu divagări către eterofonie; caracterul doinit şi sincopat atestă legăturile compozitorului cu ethosul românesc. Aluzia titlului la « tender » - tandru se manifestă în contopirea timbrelor clarinetului cu cel al violei, admirabil realizată de cei doi parteneri pe scenă şi în viață. Piesa lui Adrian Enescu evocă tandrețea elefantină, masivă, caldă a unui temperament nerăbdător, impulsiv şi generos.

Turbulence… Meditation in Mosaic pentru trio, de Vladimir Scolnic a fost scrisă în două etape, compozitorul adăugând primei versiuni din 2010 o mişcare introductivă în 2022. *Turbulence* începe cu zgomotul violent al unui ratchet şi valorifică timbrele a trei idiofoane din lemn, dar şi a unor efecte pe coardele pianului şi ale viorii – glissandi, percutări s.a. Freamătul din *Turbulence* relevă o nelinişte existențială, o angoasă ce va prinde un contur mai statornic în secțiunea *Meditation*. Este o muzică de mare finețe timbrală, în care discontinuitățile, pauzele, tăcerile, foşnetele sugerează suspine, umbre, frânturi de gânduri şi de senzații pe care omul modern le trăieşte fără să aibă totdeauna timpul să se aplece asupra lor. Scolnic creează sentimentul imponderabilității, al veghii pe marginea neantului cu mijloace timbrale rafinate şi cu o subtilă mânuire a timpului muzical. Culminația finală coagulează desfăşurarea muzicală; sfârşitul brusc şi delicat reaminteşte fragilitatea existenței umane.

Soleil sur les cloches de Sabina Ulubeanu, trio pentru trio - clarinet, vioară/ violă şi pian scris în 2006, are monumentalitate şi o construcție bine gândită. Aluzia impresionistă a titlului nu s-a justificat în acustica sălii, care amplifică orice pianissimo, dar sugestia spațiilor largi, a naturii a avut o forță de tipul celei pe care o au peisajele lui Cézanne. Şi în piesa Sabinei Ulubeanu s-a simțit ancorarea în foclorul românesc, mai cu seamă în utlizarea armonicelor la instrumentele cu coarde. Ultima lucrare, *Dedicația (Parlando rubato II)* Feliciei Donceanu, compusă pentru trio-ul Mozaic, combină armonii frumoase, nostalgice, cu melodii poetice şi cu câteva răbufniri frapant diatonice; jocul major-minor, atmosfera interiorizată fac farmecul acestei muzici plăcute, neostentative. Interpretările trio-ului s-au bucurat de un mare succes, iar personalitatea flamboaiantă a lui Emil Vişenescu, cu profesionalismul calm al surorilor Spânu alături, a transformat concertul într-un spectacol captivant.

Lena VIERU CONTA

Despre muzica şi poezia ”Culorilor”

Organizat de Asociația Culturală *Sound Borders/ Frontiere Sonore*, Concertul din 8 noiembrie al ansamblului clujean ”Couleurs” (Ramona Murariu – flaut, Sergiu Cebotari – clarinet, Sanda Răileanu – harpă, Alexandru Lazăr – pian, Toni Vântur – percuție, Sonia Vulturar, Ana-Teodora Buia, Francesco Ionaşcu – viori, Fodor Lilla Dorottya – viola, Diana Stir – violoncel), Andrei Copil Pod – artist visual - instalație de lumini) şi-a făcut un titlu de onoare din a prezenta publicului bucureştean, în cadrul celei de-a XVII-a ediții a Festivalului Internațional ”Meridian”, un program menit să celebreze aniversările câtorva dintre numele rezonante ale componisticii româneşti, de ieri şi de azi: Yannis XENAKIS (Centenarul naşterii), Cornel ȚĂRANU - 88, Dan DEDIU - 55, Alexandru MURARIU şi Áron Török-GYURKÓ - 33 de ani.

Rebonds B. Orice comentariu referitor la creațiile xenakiene presupune o incursiune prealabilă, oricât de succintă, în ceea ce unii exegeți consideră a fi ”principiul unic al scriiturii sale”, cel care asigură fuziunea dintre *formă* şi *materie* în procesul *devenirii*, concentrat în sintagma ”sonoritatea xenakiană”. Or, se ştie, Xenakis a căutat, chiar şi prin mijloace extra-muzicale – matematice sau programe informaționale precum UPIC (*Unitate Informațională Poliagogică*, bazată pe celebrele ”grafice” pe hârtie milimetrică) şi GENDYN (pentru ”*generare dinamică*”) – să sintetizeze sunetele, pentru a obține o puritate aproape *abstractă, conceptuală* a acestora. Dintre cele trei tipuri de sonoritate specifice atât creațiilor instrumentale, cât şi celor electroacustice – *glissate, statice* şi *punctuale* – ultimul e valabil şi pentru categoria de *ritm*, din care face parte şi piesa *Rebonds/ Sărituri (Zvâcniri)*. Scrisă în 1988, pentru percuționistul italian Sylvio Gualdi, care a cântat-o în *primă audiție mondială* în acelaşi an, la Roma, *Rebonds* este cea de-a doua partitură, alături de *Psappha* (1975), gândită exclusiv

pentru percuție solo, plasată de către analişti în categoria aşa-numită a creațiilor ”obsesionale”, tocmai datorită pulsațiilor ritmice repetate cu ostentație şi ”straturi asincronice de accente”. Estre un aspect întâlnit în *secțiunea A* a piesei *Rebonds*, pentru percuție de piele şi lemn (bongos, tom-toms şi gran cassa), unde, după câteva măsuri de unison, formulele ritmice se desincronizează, iar valorile de note se comprimă transformându-se în ”sunete punctuale granulate”. În schimb, ***secțiunea a doua, B***, pentru percuție mixtă – *cea care a şi fost interpretată în ”Meridian” de către Toni Vântur*, cu o virtuozitate şi naturalețe uluitoare – se desfăşoară într-un ritm simetric continuu, în salturi agresive, cu accente primitive şi dezlănțuiri paroxistice de energii lăuntrice.

În *Kerkyra trio/Trio Kerkyra* (numele străvechi al Insulei Corfu), pentru clarinet, violă, pian, Cornel Țăranu înlănțuie contrapunctul timbral cu suprafețele eterofonice, clusterele cu efecte de clopote ale pianului preluate de cantilena clarinetului şi violei la unison, într-o curgere nostalgică de coloratură enesciană. Cursivitatea cantilenei clarinetului e întreruptă la un moment dat de o serie de politempii şi poliritmii ce schițează reliefuri cu forme geometrice frânte. Astfel de configurații se regăsesc şi în acordurile sparte ale pianului, sau în figurațiile clarinetului, întrerupte la rândul lor, pentru a fi omogenizate de timbrul cald, rotund al violei, cu inflexiuni modale. Diseminate pe parcursul lucrării, dar reunite în final, toate aceste fragmente trimit cu gândul la

peisajul variat şi multicolor al Insulei Corfu scăldată de apele turcoaz ale Mării Ionice.

Având ca punct de pornire/sursă de inspirație ”perioada izbucnirii conflictului ruso-ucrainean”, piesa recent compusă (2022) de către Alexandru Murariu, *Frontieres*, cântată în *p.a.a.* de către Ansamblul ”Couleurs”, a constituit un prilej pentru tânărul muzician clujean, de a-şi expune strategia stereofonică a construcției lucrării, prin amplasarea flautelor şi viorilor circular, în jurul Sălii ”George Enescu” a UNMB, având ca punct de axial clarinetul. Din interferarea încrucişată a ritmurilor şi timbrurilor instrumentale a luat naştere un canon contrapunctic, cu ritmuri sincopate, la început accentuate de loviturile puternice ale percuției, apoi învăluite în armoniile arpegiate ale harpei şi flautelor, pentru ca, loviturile tobelor să incite ansamblul la declanşarea unei noi secvențe de ritmuri sincopate, ca un joc disimulat, neliniştit şi repetitiv. De data aceasta, arpegierile harpei sunt cele care aduc şi întrețin, până la final, lumina şi speranța.

Prin piesa intitulată *Origo /Origine*, *Sursă* (lat.), celălalt clujean, Áron Török-Gyurkó, ne proiectează în timpuri imemoriale, când nucleul sunetului propriu-zis era înglobat în ritmurile primitive sacadate ale tobelor, de unde urma să fie extras şi rafinat de timbrul luminos şi pur al flautului, proiectat apoi pe flageoletele violoncelului şi pe unisonul ansamblului, într-o armonie pre-existentă de sunete imateriale, abia atinse de violoncel şi harpă. Loviturile tobelor, repetate cu duritate demiurgică, nu încetează să avertizeze, chiar dacă fără efecte marcante, întrucât sonoritatea delicată a instrumentelor pluteşte suverană în afara timpului şi a materiei, recuperându-şi parcă *originea* suprasensibilă a descendenței lor. Minunată lucrare!

Spirit ingenios, iscoditor, efervescent, subtil, dexter, dornic să experimenteze, aidoma unui alchimist, cele mai neaşteptate combinații de genuri, forme, tehnici, procedee componistice etc., Dan Dediu oferă, de fiecare dată motive de uimire şi încântare. De data aceasta, îmi imaginez şi eu, compozitorul revine în vremea Evului Mediu târziu, la *Ars Nova* (secolele (XIV-XV), printr-o piesă în *p.a.a.*, scrisă chiar în 2022, ”concepută ca o *temă cu variațiuni* «hors temps»”, şi care ”adoptă forma de *rondo*”, intens cultivată în perioada menționată: *Refrains icastiques I /Refrene icastice* (adică figurative, imaginative). Luându-şi libertatea, permisă şi de stilul epocii, de a ”interşarja formele”, Dan Dediu începe cu linia cantabilă, de nuanță modală şi atmosferă de cântec de leagăn a clarinetului - motiv repetitiv, convertit în **refrenul** lucrării -, în timp ce ritmurile şfichiuite, ori strivite/ compresate ale pianului vor ține loc de... **cuplete**. Dincolo de schema ”hors temps” a *rondo*-ului, întreaga arhitectură a muzicii e construită fără hiatusuri stilistice, într-o curgere unitară, compactă traversată de exultanța ritmurilor sincopate, eterogene, cu dezvoltări de o complexitate orchestrală şi erupții de tensiuni energetice fulminante, atât de caracteristice temperamentului artistic al compozitorului.

Deşi înfiripat cu numai doi ani în urmă, în 2020, în cadrul Festivalului *A Tribute to György Ligeti in his Native Transylvania/ Omagiu lui György Ligeti în Transilvania natală,* coordonat de către conf. univ. dr. Bianca Țiplea-Temeş, Ansamblul ”Couleurs” a lăsat impresia unui colectiv închegat, omogen, cu artişti-instrumentişti compatibili, cu experiență îndelungată în domeniul cameral, cu afinități culturale şi o înțelegere superioară a stilurilor şi semnificațiilor intrinseci ale muzicii. Meritul îi revine într-o măsură considerabilă dirijorului formației, compozitorul Alexandru Murariu, mereu prompt şi eficient în sugestiile dirijorale. Nu întâmplător, publicul i-a rechemat insistent pe podium. Abandonându-şi instrumentele, mesagerii ”culorilor” sonore s-au transformat într-un mini-grup coral, interpretând cu acelaşi farmec *Fuga Geografică pentru cor vorbit*, a compozitorului austriac Ernst Toch (1887-1964).

Felicitări Ansamblului, viață lungă şi abundentă în creații celor patru compozitori aniversați!

Despina PETECEL THEODORU

Super-heterotop la „Meridian": *Close by distances*

data: 09. 11. 2022

ora: 20:30

coordonate reale: lat.- 44.3953/ long: 26.1850/ București/ UNMB/ Mediateca/ Sala Auditorium
lat, 37.4295/ long. -122.1688/ Stanford/ California/ Stanford University

coordonate virtuale:

PLAY. FAST FORWARD ▸▸▸

video live streamed care dezvăluie privitorului naveta zilnică a compozitorului Constantin Basica. STOP. suburbiile industriale ale Stanford-ului, cartierul ultra gentrificat Palo Alto, campusul posh al universității. STOP .

spiriduș în outfit cu accente steampunk (aka Irinel Anghel) desfășurând ritualuri bizare cu o necesitate imposibilă. STOP. bandă adezivă trasând granițe imaginare.STOP.

personaj misterios/ mim zănatec dark glamour (aka Olga Berar) executând mișcări dezarticulate de RMG. STOP .spațiu poetic abstract, solo mut de vioară, patetism/ afectare. STOP.

(3 personaje -unul in absentia- inhabitând 3 lumi virtuale incomensurabile una în raport cu cealaltă. 3 planuri juxtapuse incongruent).STOP.

Moment de ruptură: telefonul sună. STOP. Olga Berar îl apelează pe Constantin Basica. STOP Constantin Basica răspunde in video call. STOP. Spațiile se răstoarnă și se confundă anarhic. STOP. Aici devine acolo.STOP. Privitorul se transformă in privit .STOP. Portalul oglinzii s-a deschis. STOP. Granițele s-au dizolvat. STOP. Sistemul și-a atins punctul maxim de entropie. STOP .

Final deschis

Întrucât expunerea diacronică a evenimentelor cadrează prea puțin cu specificul tranzitoriu / efemer al mostrei de artă experiențială în discuție, am apelat la artificiul formatului *retro* de *telegram-style* în speranța de a transpune grafic măcar o parte din confuzia pe care *Close by distances* (8 noiembrie, Sala "Auditorium") a generat-o în spectatorul cu „antene" pentru bizar. Telegrama imaginată poate servi totodată ca busolă în navigarea prin hățişul conceptual, iar indicațiile expeditive - ca borne presărate de-a lungul traseului imprevizibil pus la cale de cei 3 artişti (Irinel Anghel - *performance* / Olga Berar – vioară / Constantin Basica - *live streaming*).

Înainte de a porni la sondarea diverselor meridiane (*pun intended*) stilistice care au fuzionat în cadrul *Close by distances*, propunem un exercițiu de imaginație: să ne gândim la sala de specatacol ca la un *no man's land* ce încapsulează un număr infinit de lumi posibile şi la auditor ca la un *peeping Tom* sedus de viziunea fugitivă a acestor lumi; intrarea într-o sală de concert implică un acord mut din partea auditorului - în intervalul de timp în care spectacolul se desfăşoară, el se dislocă din universul mundan şi se imersează într-o realitate hipetrofiată, care funcționează după noi convenții. Acestui spațiu special pe care-l reprezintă sala de spectacol am putea să-i asociem o etichetă conceptuală interesantă, anume cea de **heterotop**. Termenul – brevetat în anii '60 de filosoful poststructuralist M. Foucault – desemnează un spațiu real, dar care îngemănează nişte „alte" (de aici prefixul **hetero**-) spații virtuale, incomensurabile unul în raport cu celălalt; altfel spus - heterotopul este un fel de enclavă în spațiu-timp care răstoarnă ordinea firească a lumii aşa cum o cunoaştem, un loc care stimulează cogniția prin blurarea indistinctă a limanului dintre realitate şi ficțiune. Câteva din caracteristicile sale: polifonia / juxtapunerea registrelor de discurs, potențialul entropic foarte ridicat şi (implicit) densitatea informațională extremă. În prelegerea sa *Des espace autres* (1967), Foucault ne oferă şi nişte exemple de heterotopi: muzeul, grădina botanică şi

circul funcționează toate ca sisteme autonome, ca microcosmosuri ciudate ce proiectează vizitatorul într-un spațiu al imprevizibilului și supra-saturației senzoriale.

De ce această digresiune nesolicitată (și poate vag prolixă) asupra spațiului și a sălii de spectacol ca heterotop? În primul rând fiindcă în investigarea haosului premeditat și a tiparelor care-l compun avem nevoie de unelte raționale, în al doilea rând fiindcă spațiul - cel **real** și cel **virtual** deopotrivă (vezi Telegrama) - a reprezentat miza conceptuală și teatrul de operațiuni al evenimentului. Să investigăm, deci, spațiile care se juxtapun în conturarea a ceea ce am numit super-heterotopul *Close by distances*.

Avem întâi de toate **spațiul real** - cel al Sălii "Auditorium" a UNMB – spațiu care prin designul post-ikean evocă în spectator ceva în genul unui *ennui* corporatist: plafonul din plăci de rigips, lumina albă a ledurilor și panourile din PAL - toate invită destul de timid la contemplare poetică sau chestionare intelectuală în contextul unui spectacol obișnuit. Paradoxal, însă, în *Close by distances* taman această inadecvare a spațiului a fost catalizatorul unei mutații de sens neașteptate ce a sporit entropic în spectator gradul de confuzie – astfel, pe fundalul ritualurilor misterioase desfășurate de Spiridușul în *outfit* cu accente *steampunk* (*aka* Irinel Anghel) și a pantomimei în relanti a Mimului Olga Berar (vezi Telegrama), Sala "Auditorium" s-a metamorfozat într-un laborator al ciudățeniilor - iar plăcile de rigips, jaluzelele și ledurile sale - în parte integrantă a unei butaforii fantastice. Desigur că adecvarea spațiului printr-o schemă studiată de lumini și jocuri de clar-obscur ar fi fost simplu de implementat logistic (și posibil mai agreată de unii spectatori), dar merită să chestionăm dacă un atare demers n-ar fi fost – folosind o expresie în dezacord cu tonul academic al acestor rânduri - „ca orzul la botul calului" - și dacă n-ar fi anulat tocmai acea calitate entropică a sistemului discutat. În asumarea totală a spațiului din Sala "Auditorium" putem descifra intervenția auctorială a lui Irinel Anghel, care într-un număr al revistei Muzica ne oferă o cheie de interpretare a acestei extravaganțe conceptuale pe care și-o asumă: *„uneori aleg spațiul, alteori mă adaptez spațiului pe care îl am, mereu prin „ciocnire" cu el. Este o tehnică suprarealistă, care lucrează cu „inadecvarea" provocatoare de reacții pe care proiectele mele se bazează, ca fiind purtătoare / declanșatoare de mesaj artistic. (...) Cine a comentat că mi-am ales prost spațiul pentru astfel de proiecte, nu a înțeles că nepotrivirea cu spațiul făcea parte din conceptul acestora."*

Să migrăm acum din spațiul real înspre **spațiul virtual**; aici indicațiile din Telegramă devin confuze - acul busolei demagnetizate se învârte frenetic, bornele se pierd în ceață. Deși împărtășesc același spațiu real al sălii, Irinel Anghel și Olga Berar – pe care le vom numi de acum *Spiridușul steampunk* respectiv *Mimul dark glam* – se află la lumi dinstanță una față de cealaltă. Ca un veritabil *trickster*, Spiridușul contestă și dinamitează spațiul real, trasează noi granițe imaginare, își provoacă spectatorii și le smulge reacții, în timp ce Mimul se perindă cu mișcări dezarticulate de RPG printr-un spațiu poetic straniu dilatat, impregnat de dramatism și afectare romantică, cu a sa vioară mută ce va căpăta o voce abia la finalul spectacolului, când lumile celor 3 personaje vor fi fuzionat deplin. Acest agent agitator al lucrului cu personaje este din nou o „marcă inregistrată" Irinel Anghel: cum de altfel, în cadrul ediției "Meridian" din acest an artista a ghidat publicul (neverosimil de numeros!) printr-un Ocol al Conservatorului transfigurat suprarealist de asemenea apariții fulgurante: năluci prelingându-se pe coridoarele corpului vechi, personaje-ademenitoare bolborosind incantații ciudate, navetiști într-o procesiune absurdă mânuind un inventar de obiecte imposibile. Sigur că am putea să ne lansăm în diverse speculații asupra acțiunilor bizare ale personajelor proiectate de Irinel Anghel - bunăoară unul dintre spectatorii *Close by distances* sugera că banda adezivă lipită de Spiriduș pe diverse persoane răzlețe din public ar echivala cu o engramă pe care artista a lăsat-o în viețile celor aleși de ea. Interpretările psihologiste de acest gen sunt însă un miraj: personajele lui Irinel Anghel locuiesc într-o lume a lor, bântuind undeva la periferia realității tangibile, iar mobilul acțiunilor pe care le întreprind rămâne ascuns privitorului.

A rămas nedezbătut până în acest punct aportul conceptual al lui Constantin Basica, care a asigurat partea vizuală a evenimentului discutat. Preocuparea compozitorului pentru ceea ce el denumește **sub-genul video-music-performance** - căruia i se circumscrie și *Close by distances* - este o constantă a creației sale din ultimii 13 ani de activitate (după cum el însuși specifică într-un studiu din ultimul număr al revistei "Muzica"). Fiindcă divagațiile teoretice asupra specificului acestui sub-gen și a locului său în taxonomia stufoasă a *musical multimedia* ar fi inoportune în spațiul limitat al unei cronici, vom menționa doar că trăsătura definitorie a unui VMP (așa cum a fost ea

Irinel Anghel
Foto: Sorin Antonescu

identificată de Basica) constă în relația de **simbioză** a celor 3 planuri în **toate stadiile de realizare**_ale lucrării, de la **concepție**, la **prezentare** și **recepție**. Bunăoară – explicitează Basica în studiul sus-menționat - o operă mozartiană căreia îi este suprapus un video nu se poate constitui într-un VPM, prin faptul că relațiile de simbioză dintre cele trei planuri - video, muzică și *performance* - nu au fost prezente (și nici n-ar fi avut cum să fie!) în etapa ei de **concepție** (a doua jumătate a sec. al XVIII-lea). Există o asemănare frapantă între VMP-ul lui Basica (cu toate legile sale de arhitectură internă) și **Arta de Fuziune cu granițe dizolvate** despre care vorbește Irinel Anghel, în care "creația nu se mai naște prin colaborarea unei echipe de autori specializați în domenii diferite, ci se naște deja combinat" ("Muzica", 4/2012), și putem specula că tocmai aceste două viziuni gemene au fost liantul invizibil care a articulat așa de organic proiectul *Close by distances.*

Odată fixat un cadru teoretic pentru continuarea discuției, ne putem îndrepta, în fine, spre ultimul strat neexplorat al super-heterotopului nostru: hibridul *Ferestrei-Oglindă* (termen adaptat din arsenalul teoriei de cinema tratată de Basica), acest mare terminal înspre care converg toate planurile, punctul de joncțiune și disoluție al celor 3 lumi. În prima jumătate a *Close by distances*, Fereastra decupată în realitate prin ecranul de proiecție dezvăluie

privitorului traseul navetei zilnice a lui Basica, de la periferia industrială a oraşului până în cartierul ultra-gentrificat Palo Alto şi campusul *posh* al Stanford University (vezi Telegrama). Pe fundalul *livestream*-ului, locuitorii solitari ai celor două lumi fantastice (Spiriduşul *steampunk* şi Mimul *dark glam)* îşi desfăşoară ritualurile lor ciudate pe două planuri aliniate ordonat, incomensurabile şi indiferente unul faţă de celălalt. Acest sistem *in limbo* este însă perturbat de un eveniment aparent minor: apelul video al Olgăi Berar către Constantin Basica. Abia din acest punct începe să se manifeste potenţialul entropic / anarhic al heterotopului despre care vorbeam în introducerea textului de faţă, prin transformarea ecranului de proiecţie în Oglindă - spaţiu real şi virtual deopotrivă, în care **aici** devine **acolo** printr-o deconcertantă răsturnare de perspectivă: privitorul este smuls din realitate şi aruncat în virtualitate, se dedublează şi se contemplă voyeurist pe sine cu o stranie înfiorare anorganică. Oglinda se întoarce din nou spre cele două personaje, care se retrag împreună în spatele paravanelor, de unde se aude în surdină un solo de vioară; perspectiva se răstoarnă din nou - la propriu, de această dată - iar pe ecran vedem silueta difuză a Olgăi Berar învăluită de un nimb crepuscular, roşiatic. Sistemul şi-a atins gradul maxim de entropie. Pe scenă, două aparate de masaj vibrează debil, ca un ultim rest neasimilat – final deschis propriu lui Irinel Anghel, care pare să ne spună, odată în plus, că ☠🖐💣🖐👍 ☠✝ ☜ 👍☜☜✌ 👍☜ 🏳✌☼☜📫

STOP. REWIND. ⏪⏪⏪

Dana MIHORDEA

Explorări sonore cu Trio „Larson”

În ediţia „Atlas”, în care ne-au fost propuse hărţi sonore, trasee imaginare, dar şi reale, un automat cu suveniruri de călătorie, concerte, conferinţe, o instalaţie audio-vizuală online, un reality show cu lectură-ruletă, un film de animaţie 3D, un concert-ocol, o călăuză cu bagaj sonor, evenimente multimedia, cărţi poştale cu muzică imaginară, improvizaţii pe bicicletă sau în manieră jazz în parcare, etc., Festivalul Internaţional „Meridian”, desfăşurat în perioada 6-13 noiembrie 2022, a inclus în programul său şi un recital desfăşurat sub denumirea *Explorer*.

Larson

Aşadar, firesc pentru tematica avută în vedere, pe 9 noiembrie am putut audia în Sala “Silvestri” a UNMB recitalul celor din Trio „Larson”, un grup de trei tineri muzicieni români motivaţi să promoveze creaţia clasică dar şi pe cea contemporană la cel mai înalt nivel, care ne-au invitat să exporăm sonorităţile surprinzătoare aflate în sfera muzicii noi, pe care le capătă o tradiţională formulă camerală de trio cu pian, în care au strălucit Mircea Marian (violoncel), Cătălina Bordeianu (pian) şi Andreea Greluş (vioară) cărora li s-a alăturat şi mai tânăra Izabela Gherghu (de altfel, studenta lui Mircea Marian la UNMB), o violoncelistă cu un remarcabil potenţial confirmat deja şi pe care care o aşteptăm să-şi continue ascensiunea artistică.

Dorind să ne faciliteze exploarea cât mai variată a sonorităţilor unei astfel de formule în concepţia creatorilor contemporani, cei din Trio „Larson” au construit un program ce a cuprins atât lucrări ale compozitorilor români, cât şi ale unora din creatorii în vogă din alte spaţii culturare. În privinţa lucrărilor româneşti, acestea au fost chiar prime audiţii absolute, cea dintâi prezentată fiind *Undeva în Transilvania II* pentru două violoncele scrisă de Roman Vlad. Inspirată de romanul omonim a lui Mirel Taloş, *Undeva în Transilvania II* s-a dovedit a fi o partitură construită atent şi echilibrat în care progresia dinamică pleacă de la pastoralul, bucolicul primelor măsuri ce zugrăvesc sonor un crâmpei din lumea satului transilvan încă senin, pentru a ajunge treptat spre tulburătorul final unde tema iniţială este reluată deformat şi esenţializat într-o acumulare de tensiune menită a reflecta tocmai drama populaţiei evreieşti evocată şi de romanul sursă de inspiraţie. Nu în ultimul rând, lucrarea lui Roman Vlad valorifică multe dintre resurse tehnico-expresive ale violoncelului, excelent reliefate în versiunea lor de către Mircea Marian şi Izabela Gherghu.

Tot spre duo de violoncele şi-a îndreptat atenţia şi cel de-al doilea compozitor român prezent în programul recitalului, Mihai Măniceanu punând accent în lucrarea *Privirea în gol*, pe construcţia aproape exclusiv matematică a discursului sonor, care în prima secţiune, numită *Hoquetus*, valorifică în manieră de canon ritmic şirul numerelor prime până la 1009, în plan melodic traseele celor două instrumente fiind acordate la semiton, astfel încât partiţiile hexatonale utilizate de fiecare în parte alcătuiesc împreună totalul cromatic; aceeaşi gândirea matematică domină şi secţiunea secundă, *Postludiu*, celulele melodice intonate suprapus de cele două instrumente succedându-se pe baza unor elemente precum progresia algebrică, şirul lui Fibonacci, şirul numerelor prime sau al celor impare, etc. Astfel, rezultă un discurs cu momente ce alternează melodicitatea cu arcuiri ascuţite, cei doi protagonişti redând din plin complexitatea acestei partituri.

Recitalul a cuprins şi trei prime audiţii româneşti ale unor lucrări aparţinând unor compozitori din alte zone culturale, primul opus audiat fiind *Cinq pieges brefs pentru violoncel, pian şi vioară* de Mikel Urquiza, în care creatorul iberic, porneşte în explorarea miniaturală a semnificaţiilor cuvântului „arte” în dialectul basc, ce îl conduc spre o metaforică asemănare a muzicienilor cu vechii vânători, care spre deosebire de statornicii păstori, se află mereu în căutare; a ce? Ortiza propune prin cele cinici piese miniaturale un posibil răspuns: spre fiinţă, această călătorie aproape perpetuă determinând o succesiune de fraze care deşi iniţial par a căpăta sens, se deconstruiesc pentru a face loc unui posibil răspuns mai bun.

Cea de-a doua lucrare prezentată în primă audiţie românească a fost *The Atrocity Exhibition pentru trio* (vioară, violoncel, pian), semnată de compozitorul rus Anton Svetlichny, care explorează (acesta a fost cuvântul cheie al întregului recital) natura fiziologică a emoţiei prin dezasamblarea motorului generator, în acest sens interpreţilor solicitându-se prin liniile melodice abrupte şi procedeele solicitante, o precizie a activităţii musculare, o tensiune şi o concentrare aflate la extreme, toate aceste

aspecte fiind punctate cu succes de Mircea Marian, Cătălina Bordeianu şi Andreea Greluş, într-o versiune remarcabilă ce coboară cu deconstrucția emoției până la sugestia simplelor reacții fundamentale, a impulsurilor.

Plasată chiar în finalul recitalului, *Give me Phoenix Wings to fly* aparținând compozitoarei originare din Canada, Kelly-Marie Murphy, ne-a reamintit de mitul păsării Phoenix şi exemplul pe care îl dă prin renaşterea sa din propria cenuşă. De altfel, lucrarea destinată unui trio este concepută tripartit, debutând cu incendiul – în tempo rapid şi foarte tehnic, continuând cu devastarea – sumbră şi cu momentele solistice ale tuturor celor trei instrumente şi încheind cu reconstrucția în care bucată cu bucată se reface stadiul inițial.

La capătul recitalului celor de la Trio „Larson" (formula camerală s-a format în 2020), pe care îi remarcăm pentru calitatea lor interpretativă şi îi dorim tot mai prezenți în peisajul muzical autohton, este de reținut că explorarea ce ne-a fost propusă a fost una dinamică şi foarte atractivă, într-un spațiu temporal limitat având posibilitatea unor incursiuni în stiluri componistice diverse dar şi a unor tematice variate ce au realizat conexiuni speciale între muzică şi domenii precum matematica, literatura sau chiar psihologia.

Mădălin Alexandru STĂNESCU

ARCHAEUS – *MEANDRELE* muzicale ale unei deveniri

„Libertatea de gândire există
în măsura în care nu este limitată
de gândirea însăşi (…)"
Paul Valéry

Într-un ambient socio-cultural precum cel românesc, cu o tradiție nu foarte extinsă în privința interpretării muzicii instrumentale, Atelierul de muzică contemporană „Archaeus" a împlinit, de curând, 37 de ani de activitate concertistică neîntreruptă! O performanță absolută, cu atât mai mult cu cât, dincolo de longevitatea în sine a menținerii unei formații camerale, important ramâne faptul că „Archaeus" s-a axat, preponderent, pe promovarea muzicii noi, un gen nu foarte căutat de publicului larg, cel puțin în România. Dintre membrii fondatori ai Atelierului, singura rămasă în actuala componență este pianista Rodica Dănceanu, axul de echilibru al unei comuniuni de suflet care a marcat continuitatea, peste ani, a acestui laborator interpretativ de excepție. Alături de ea, fagotistul Şerban Novac, clarinetistul Ion Nedelciu şi mai tinerii Ana-Maria Radu (oboi), Andreea Țimiraş (violoncel), Radu Dunca (vioară), Liria Țigăeru (percuție), sub conducerea laborioasă a dirijorului Mircea Păduraru, au alcătuit cea mai recentă formulă a ansamblului, cea în care, particularizat, „Archaeus" a ales să evolueze pe scena Festivalului Internațional „Meridian".

Recitalul Archaeilor din 9 noiembrie ne-a provocat, ca de fiecare dată în cronologia aparițiilor ansamblului, să fim martorii unui periplu componistic extrem de variat, atât din punct de vedere stilistic, cât şi din cel al maleabilității cuplajelor instrumentale, un autentic *History Book* al muzicii noi din decursul unei jumătăți de secol. Aşa cum era firesc, lui Liviu Dănceanu, fondatorul acestui veritabil Atelier de muzică contemporană, i-au aparținut două din lucrările întregului program, ca debut şi încheiere, *Beverdilini op. 84 pentru oboi, clarinet, fagot şi vioară* – un comentariu creativ, cu alură metastilistică, la adresa discursivității operei romantice – şi *Aliquote op. 63 pentru oboi, clarinet, fagot, vioară, violoncel şi pian* – o pertinentă parabolă sonoră a relațiilor interdependente soli-tutti / sincronizare-desincronizare.

Am mai ascultat, în acelaşi recital susținut în Sala "Auditorium" a Universității Naționale de Muzică, lucrări mai vechi şi mai noi, semnate de Robert Helmschrott (*Movimenti pentru violoncel şi pian* – un flux sonor structurat atonal, cu scurte debuşeuri emoționale, a cărui partitură a oferit pianistei Rodica Dănceanu şi violoncelistei Andreea Țimiraş prilejul de a nuanța, cu finețe un caleidoscop timbral sugestiv), Francisco Mignone (un scurt *Vals neoromantic pentru fagot solo*, interpretat de Şerban Novac, cu disponibilitatea-i lirică binecunoscută), Irina Hasnaş (*Evolutio II pentru oboi, violoncel şi pian* – explorând valențele tensionale ale intersecțiilor timbral-melodice dintre instrumente, cu un plus calitativ pentru expresivitatea intervențiilor Anei-Maria Radu), Cristina Uruc (surprinzătorul *Farfalle pentru clarinet şi vioară* – un duo instrumental mai puțin exploatat care, în versiunea Ion Nedelciu–Radu Dunca, a reconturat imaginativ spectrul coloristic pregnant al ineditei narațiuni muzicale), dar şi două prime audiții absolute ale unor partituri recent finalizate, aparținând lui Dan Bălan şi, respectiv, lui Bogdan Vodă.

Spre deosebire de piesa Cristinei Uruc, a cărei temporalitate condensată este înzestrată, subtil, cu conotații simbolice, *Secvențele coregrafice pentru oboi, violoncel, pian, percuție şi mediu electronic* ale lui Dan Bălan au ilustrat, cu naturalețe, ideea de continuitate în timp şi spațiu a unui background de sorginte modal-folclorică, iar ca o replică dată amândurora, lucrarea lui Bogdan Vodă, *Călătorii interioare* – dedicată, de altfel, lui Liviu Dănceanu – s-a materializat într-o radiografie sensibilă care i-a dezvăluit afinitatea pentru expresia neoclasică.

Ar mai rămâne de spus doar că, aşa cum a fost gândit, acest recital al Archaeilor s-a constituit într-o reverență de substanță adusă creativității fecunde a compozitorului Liviu Dănceanu, cel care le-a marcat devenirea, de la a cărui dispariție s-au împlinit, în această toamnă, cinci ani…

Foto: Marius Vâjoaica

Loredana BALTAZAR

musictravel.RO – charismă şi senzualitate interpretativă

Cu ochiul meu sângeriu, cu ochiul tău străveziu
privim ascultând neantul, obscurul tăcut
ce ne bântuie deopotrivă.
Adrian Iorgulescu

Întorcând filele unui festival care a găzduit multe premiere, deschideri inedite către receptarea fenomenului sonor contemporan din diferite perspective, trasee conceptuale cu conotații inițiatice, simbioze interartistice la nivel spectacular, performanțe experimentale, reuniuni improvizatorice, solişti şi ansambluri abordând un repertoriu vast, foarte variat ca tipologie stilisticăşi ca încadrare cronologică, am descoperit, pas cu pas, live, o mare parte din atuurile unui cuplu interpretativ pe care-l cunoşteam, deja, prin prisma numeroaselor proiecte în decursul cărora promovase asiduu muzica românească.

Diana Jipa , Ştefan Doniga
Foto: Sorin Antonescu

Intitulat, simbolic, *musictravel.RO*, parcursul celor doi muzicieni programați în după amiaza zilei de 10 noiembrie s-a dovedit a fi un veritabil tur de forță interpretativ care a adus în prim plan o pleiadă de creații autohtone conceptual diferite. Violonista Diana Jipa şi pianistul Ştefan Doniga şi-au prefațat recitalul din sala „Constantin Silvestri" a Universității Naționale de Muzică potențând timbral trimiterile ilustrative ale piesei lui Viorel Munteanu, *Făurăria lui Brâncuşi*, de filiație modal-arhaică, apoi şi-au continuat periplul portretizând bulversantul carusel de stări afective sugerate, în *Sonorități şi nu-mă-uita*, prin intermediul acelui amestec temperamental de forță şi delicatețe care amprentează distinctiv creațiile lui Ulpiu Vlad, poposind, scurt dar implicat, în „carnația" sonoră a compozițiilor lui Anatol Vieru, cu conotații metastilistice – *Shqip*, pentru vioară solo – şi Ştefan Niculescu – o survolare aleatorică la nivel pianistic a structurilor din *Tastenspiel*.

Augmentându-şi, elegant, fragilitatea tipic feminină cu o senzualitate subtil modelată, Diana Jipa a arcuit sensibil, alături de partenerul său instrumental, Ştefan Doniga, eşafodajul poetic-muzical al *Duelului dual* dedicat lor de către Adrian Iorgulescu, pentru ca, apoi, să „împrumute" charisma enigmaticului personaj al *Prințesei X* aşa cum a gândit-o Roman Vlad şi, în sfârşit, să se „insinueze" în *Bestiarul mitologic* al lui Dan Dediu, portretizând seducător, într-un permanent joc al contrariilor, de o plasticitate ce sondează limitele imaginației – împreună cu Ştefan Doniga – un *Sphynx* cu fațete multiple şi o *Mandragora* a cărei ritmicitate tensionată atinge culminații paroxistice. Cu nimic mai prejos ca edificiu expresiv, binecunoscutul tandem alcătuit din *Interludiul* şi *Toccata* pentru pian solo de Remus Georgescu (din *Suita a II-a*), în versiunea lui Ştefan Doniga, au focalizat atenția publicului asupra rigurozității conturului stilistic al fiecărui tipar în parte, aprecierea ascensiunii graduale a acumulărilor *Toccatei*, cu final exploziv, atingând cote maxime! Iar darul sonor oferit ca bis auditoriului din Sala „Constantin Silvestri", pasionala piesă *Broken Heart* a Mihaelei Vosganian, a întruchipat, concluziv, reverența protagoniştilor în fața componisticii feminine româneşti.

Pentru cei care au răspuns afirmativ provocării de a survola peste jumătate de secol din istoria componisticii naționale, dincolo de aluzia la abrevierile uzuale care ne jalonează, la fiecare pas, existența, mai puțin obişnuita titulatură de *musictravel.RO* s-a materializat într-o reprezentare spectaculară de spirit românesc, un rezumat de calitate şi certă atractivitate a panopliei de stiluri decelabile în creația muzicală autohtonă care a pus în valoare, remarcabil, disponibilitățile interpretative ale celor doi instrumentişti plurivalenți – Diana Jipa şi Ştefan Doniga – pe care sperăm să-i admirăm din nou, cât mai curând, într-un context performant similar!

Loredana BALTAZAR

Mirajul umbrelor

"Umbra se trage din două lucruri deosebite unul de celălalt,
căci unul este material şi celălalt este spiritual:
material este corpul care iscă umbre,
iar spiritual este lumina"
(Leonardo da Vinci, "Tratat despre pictură")

Recitalul susținut în 10 Noiembrie, de către pianista japoneză Junko Yamamoto, în compania compozitorului german de muzică electronică Oliver Sascha Frick, a avut drept generic expresia ce defineşte **fenomenul optic natural** cunoscut sub numele de FATA MORGANA.

La fel cum **cauza filosofiei** era legată, în concepția platonică, de **mirare, uimire** (de unde şi sintagma *philosophia mirabilis*) în fața miracolului existenței, tot astfel formula *Fata Morgana* îşi are rădăcinile în verbul latin *mirari* – a privi, a se mira. Şi, ce altceva decât **mirare/uimire** poate produce efectul curbării luminii, prin refracție, asupra obiectelor sau fenomenelor naturii care apar şi dispar, se apropie sau se îndepărtează de raza noastră vizuală, devin fantomatice ori reale, implicând deopotrivă raportul **lumină-umbră** şi capacitatea de percepție a mentalului, şi imaginației noastre?

Vom regăsi, în lucrările alese pentru acest recital, câteva dintre efectele provenite din reflexia umbrelor stilistice ale unor maeştri în creațiile urmaşilor sau contemporanilor lor (Jonathan Harvey, *Tombeau de Messiaen/Mormântul lui Messiaen*); din multitudinea nuanțelor obținute prin utilizarea *glissando*-ului, care l-a fascinat pe Oliver Sascha Frick în piesa "*...cette petite flamme...*"/această mică flacără (flamă); din experimentarea **jocurilor de logică simbolică** şi **simboluri matematic***e*, practicată de Lewis Carroll şi răsfrânte în piesa *Velvet Alice* a Dianei Rotaru; din utilizarea **fuziunii** tehnicilor de interpretare tradiționale cu cele moderne, electroacustice în scopul descoperirii "multiplelor fațete ale pianului" (Liviu Marinescu, *Shadows/Umbre*); sau din *iluzia* specifică fenomenului **fata morgana**, rezultată prin disjungerea vitezei de redare a sunetelor în contextul aceleiaşi piese (Georg Friedrich Haas, *Ein Sschattenspiel/Un joc al umbrelor*).

Scriind *Mormântul lui Messiaen*, compozitorul britanic Jonathan Hervey a dorit să-i aducă ″o modestă ofrandă compozitorului fascinat de culorile seriei armonice şi de distorsiunile ei", apelând nu doar la modurile cromatice cultivate pe scară largă de către compozitorul francez, ci şi la unele sonorităţi folosite de acelaşi în *Păsări exotice* bunăoară. Încă de la început, şiragul sunetelor cristaline, onomatopeice, solitare sau în stoluri, ori în ″nori de sunete"...xenakieni, şi arpegierile de bravură dialoghează cu acordurile grave cu rezonanţă de **clopote**, în ritmuri sincrone sau sincopate, în contrast aproape permanent cu sunetele *glissate* din mediul electronic. Atmosfera **ceţoasă**, creată de ″aerul şi umbrele de dincolo de nori", cum ar spune da Vinci, trimite la diversitatea timbrală a **clopotelor** întrebuinţate de Harvey

în lucrarea preferată pentru live electronics, *Mortuos plango, vivos voco/Îi plâng pe morţi, pe cei vii îi chem la rugăciune*. Cele două tehnici interpretative se suprapun până la confundare, dând volum şi spaţialitate quasi tridimensionale muzicii, într-o expansiune sonoră colosală, pe parcursul a 9 secţiuni, un *Prolog* şi o *Coda*, ce reiterează motivul de debut. Lucrarea a fost dedicată lui Philip Mead, pianistul britanic ataşat şi specializat în interpretarea partiturilor lui Messiaen, dar şi în cele ale lui Stockhausen, Crumb, Haervey.

Glissando-ul, acest ″fals ornament" creator de ambiguităţi şi himere, e folosit şi de către Frick în piesa ″*...această mică flamă...*", printr-un experiment inedit, care determină sunetele ″produse direct pe corzile din interiorul pianului", să se ″mişte în direcţii diverse", cu ajutorul *live-electronics*, fapt ce favorizează ″extinderea gamei de tonuri pianistice până la un dialog acustic cu **piane virtuale din umbră**". Asocierea real-virtual face posibilă apariţia unei reţele de ″umbre derivate", dintre care, ″una se desface în lăţime, alta este asemănătoare unei coloane, iar cea de-a treia se îngustează până la locul de întretăiere a laturilor" (cf. Leonardo). Lumina se smulge din obscuritatea umbrei cu ajutorul *glissando*-urilor, printr-un crescendo intervalic dramatic, înainte de a se reîntoarce în propriile umbre. Din ″acea mică flamă", se nasc însă conglomerate masive, ce dislocă spaţiul, se fisurează şi se comprimă, dar sunt absorbite din nou de orizontul fantomatic, de unde reapar sub forme la fel de iluzorii ca **fata morgana**, în efluviile armonicelor naturale, a căror tensiune sfârşeşte prin a forţa limita audibilului.

Despre titlul lucrării sale, Diana Rotaru afirmă că a fost inspirată de scrierea lui Carroll, *Alice în Ţara Minunilor*, dar şi de *Ţara Minunilor* a artistei vizuale elveţiene Pipilotti Rist, ″în special de *instalaţia* sa din 2009, *Yogurth on skin – Velvet on TV*". Compozitoarea foloseşte un întreg complex de elemente expresive, ludice prin excelenţă, pe care le suprapune pianului ″tratat ca o jucărie": ritmuri de clopoţei, arabescuri, efecte de percuţie, dialogul pianului live cu triluri şi sunete onomatopeice acute înregistrate pe banda, susurul apei dintr-o presupusă zonă acvatică, şi alte elemente feerice ale unei naturi genuine, misterioase, în ale cărei **oglinzi** sau **umbre arhetipale** sălăşluiesc esenţe accesibile doar celor dispuşi să experimenteze **uimirea** ca esenţă a *philosophiei mirabilis.*

Perpetua balansare între *live* şi *electronics* din *Umbrele* lui Liviu Marinescu, dă naştere unor contraste între lumini şi umbre complementare, cu reverberaţii multiple, ″îngemănate" ca ″umbrele **simple** cu cele **compuse**" ale lui da Vinci, dat fiind că ″iau naştere dintr-acelaşi lucru" – aici, din ″**probele** înregistrate pe piane de concert şi sunetele produse cu ajutorul pianinelor şi pianelor de jucărie". Arpegieri de sunete perlate, consonante, având ca bază de pornire fundamentalele *Fa#* şi *Do*, acced într-o magnifică secvenţă de coral, nu înainte de a exploda în fluxuri de o virtuozitate epatantă.

Jocul umbrelor compus de Friedrich Haas alternează acordurile placate, tranşante, despărţite de cezuri, ca nişte porţiuni de materie desprinse din mase stâncoase compacte, căzând în goluri de aer străveziu, şi pasajele delicate, iradiind o lumină picturală de sorginte impresionistă (*plein-air*). Din alăturarea celor două tipologii expresive se înfiripă structuri contrapunctice plurivocale, cu halouri de clopote, ale căror ritmuri obsesive parcurg o traiectorie ascensională comparabilă cu o vocaliză prelungă, transpusă în acordurile pianului!

Uluitoarea virtuozitate a pianistei Junko Yamamoto, dublată de subtila pătrundere în lăuntrul proceselor alchimice, care fac ca ″lumina să se prefacă în umbră" şi **umbra** să fie înţeleasă ca ″esenţă a tuturor lucrurilor în genere", a transformat interpretările sale într-o bogăţie de nuanţe şi culori diferit iluminate sau întunecate, reglând cu maximă fineţe **umbrele** şi **penumbrele** armoniilor sonore. De la pupitrul sintetizatorului, compozitorul Oliver Sascha Frick s-a integrat perfect în atmosfera de autentică spiritualitate a serii de 10 Noiembrie, contribuind la diminuarea diferenţei dintre sunetul *live* şi sunetul **electronic**, şi realizând în felul acesta o ilustrare plastică a ambiguităţii conceptului de **fata morgana**!

Despina PETECEL THEODORU

Black Page Orchestra – viaţa într-un *noise* plenar

S-a înfiinţat în 2014 la Viena şi se află sub conducerea artistică a compozitorului Matthias Kranebitter: Black Page Orchestra e intitulată după lucrarea *The black page* de Frank Zappa, a cărei partitură prezintă o mare densitate de note şi de evenimente muzicale încât pare o hârtie neagră.

Are în componenţă flautul, saxofonul, chitara electrică, pianul, percuţia, electronics, pe care le-am putut asculta cu subtitlul *Supersonic* în data de 11.11 la Studioul de Operă şi Multimedia al UNMB.

Chirurgi (costumaţi ca atare) operând în interiorul unui pian – imaginea care ne-a întâmpinat în *101% mind uploading* de Elena Rykova (S.U.A.; compozitoare şi artistă). Propune ,,o explorare detaliată a unui organism uriaş şi ciudat, cu mulţi receptori şi organe în interior''. Percusiva materie sonoră a folosit atât corzile pianului cât şi corpul acestuia, supus ciocănirilor din procesul ,,operaţiei''; pe parcurs s-au adăugat şi alte surse: un gong sub ritmuri metalice mărunte; banda electronică, mai mult ca un fundal relativ discret de **drone** şi de efecte.

Mai departe, BPO a operat cu câteva elemente centrale: experienţa imediată a gălăgiei invadatoare ca un virus, tulburătoare ca panica, copleşitoare ca avalanşa informaţională

căreia îi suntem supuşi zilnic, interminabilă ca o pandemie; presărată cu idei şugubăţ-dadaist-stupid-umoristice şi cu tensiuni onirice din hăul inconştientului; explozia a fost asigurată de amplificarea instrumentelor (mai ales că unele erau electrice) şi de luminile uneori stroboscopice.

În *mechanical dogs* Alexander Kaiser (Austria) s-a gândit la ansamblu ca la un robot muzical stricat, ,,apărut dintr-un fel de lume distopică cyber-punk, care încearcă să cânte când este pornit din nou (...), mereu diferit'', ca un comutator pornit/oprit. Compozitorul a reuşit să creeze contrast între două paliere apropiate; super-aglomeraţia de mare viteză şi bogată în decibeli a bandei, pe de o parte, tăioasă, agresivă, mecanică, şi intercalarea planului instrumental, iniţial agresiv şi haotic, apoi dilatându-şi tempourile într-o redare mai aşezată a evenimentelor. ... Pe de o parte înţeleg că volumul (aproape insuportabil de) crescut al amplificării face parte din experienţa foarte directă şi foarte viscerală pe care BPO o urmăreşte. Pe de altă parte, în înregistrare m-am putut bucura mai mult de timbralităţile interesante, la un volum la care să le pot percepe ca atare şi să nu mă doară capul – în sensul literal... Totodată e adevărat că lucrarea are o dimensiune agresivă inerentă.

Johannes Kreidler (Germania) aduce în *Instrumentalism c,* cu proiecţie video, elementul jucăuş. În succesiunea unor scene scurte, porneşte de la imaginea clapelor (mereu sub degetele ce le acţionează) în asocieri iniţial neaşteptate, imaginative, umoristice, uneori grosolan-puerile (intenţionat, sigur...), uneori absurde, de la un punct destul de aleatorii, în suprapuneri de colaj, unde pătratul/dreptunghiul video al claviaturii e suprapus parţial peste alte imagini, ca un soi de schiţă conceptuală. Desigur, această ,,nefinisare'' face parte din glumă (în genul *stock image memes)*. Astfel, pedalele pianului sunt urechile unui iepure, un lung glissando e o pistă de alergare, apăsarea unei secunde mici e o rană (durerea disonanţei?), pe o pajişte apare o claviatură de peste douăzeci de octave, pe tabla de şah un pion avansează pe o clapă albă, doi oameni se sărută şi- aţi înţeles ideea. Planul sonor are un spirit aleator, ,,pisica pe pian'' ţopăind cumva vesel şi senin, contracarând efectul disonanţelor. Succesiunea asocierilor e ca o listă de idei - nu cred că a fost înlăturat ceva... Esenţială cred că e implicaţia: lumea e claviatura noastră, imaginaţiei i se dă un grăunte ludic ce poate fi cultivat mai departe de privitor şi jocul mental poate continua în afara sălii de spectacol.

Black Page Orchestra

Foto: Gabriel Durlan

Gabriel Mălăncioiu şi *Blanamericano*: Secţiuni foarte atmosferice în care sunetele mai mult definesc un spaţiu creat, decât să puncteze evenimente: secunde lungi la saxofon şi chitară electrică, meditativ-melancolice, arcuş pe vibrafon; între ele, momente *groovy* în frecvenţe medii, woodblocks ritmat. ,,Titlul face referire la argoul românesc ,,blană'' - ,,cool stuff'', la ansamblul BPO – căruia îi este dedicată lucrarea şi la hit-ul ,,Pan Americano'' – ce apare într-o formă modificată de-a lungul lucrării.'' Cea mai simpatică piesă a durat (aproape) cel mai puţin...

Dream Work de Mirela Ivičević (Austria) este un nou soundtrack pentru filmul experimental de Peter Tscherkassky. Nocturn, tensionat, alb-negru: filmul lucrează cu procese de tip oniric, ca frânturi, reluări, suprapuneri. Vis şi meta-vis: apare somnul însuşi. Umbre joacă feste în rătăciri febrile. Planul sonor e central, având o mare greutate şi dând viaţă tensiunii; e eficient fără a fi minimalist. Texturi încărcate se intensifică în crescendo-urile filmului. Chitara electrică dublează un fragment de dialog procesat, distorsionat. Pianul, la pândă, clipoceşte în acute cromatice de efect, cinematice (cu un ethos *noir*), iar percuţia adaugă texturi sau accelerează ritmul agitaţiei.

Cu un spirit ludic, *Strobo Cartoon Rag* de Gabriel Almaşi redă un *ragtime* fragmentat, disonant: ,,mozaic de gesturi şi cadenţe (...) care arcuiesc 3 secţiuni foarte scurte. (...) Imaginea unei lumi zgomotoase plină de informaţii fragmentate, eşecuri, eşuări şi ezitări.'' Creează un mic respiro binevenit între lucrările greoaie şi apăsătoare.

Combative Music and its Algorithmic Demystification de Matthias Kranebitter (Austria) are loc ,,... într-un viitor nu foarte îndepărtat. Toate forţele omenirii sunt unite (...) pentru lupta finală împotriva înrobirii de către maşini. Va reuşi omenirea să îmblânzească algoritmul înainte ca acesta să mănânce lumea? N-o să vă vină să credeţi ce se va întâmpla în continuare!'' **Războială** cu arme science-fiction, solo de baterie cu extra-sunete *cartoonish,* un respiro: sunetele unui joc de ping-pong, densitate totală (nu lipsită de umor), haosul metalic într-o lume postapocaliptică, sunând a maşinării, construcţii şi alte obiecte inventate-reciclate-îmbinate din părţi ruginite: în urma audiţiei se cere un vaccin antitetanos (ca să îl parafrazez pe Terry Pratchett). Secţiunile respiră.

Poluarea actuală - a aerului, fonică sau digital-informaţională - e un subiect presant; totodată ,,gălăgie! *Ilustrează...*'' devine redundant destul de repede (facem distincţie între **zgomot**, cu bogăţia lui timbrală, şi **gălăgie**, de ordin mai invadator – cu farmecul ei, desigur). Dar dacă rămânem doar la nivelul imediat, auditiv: da, poate exista catharsis în transpunerea experienţelor cotidiene în impact acustic. Posibil că *Supersonic* doar a durat prea mult pentru ceva amplificat atât de *generos*... Însă trebuie subliniat turul de forţă executat de interpreţi: îmi pare că această muzică cere un mare nivel de concentrare din partea lor – şi, sincer, aproape îi invidiez: cred că era distractiv pe scenă.

Irina VESA

Pythia - Nomad - τἀναντία τουτέων

Muzica pentru spectacolul *Nomad Tanantia Touteoon* (Meridian, 11 noiembrie 2022, sala Silvestri, UNMB) al trio-ului pianistic Pythia, format din Myrto Akrivou, Iro Menegou şi Thalia Papadopoulou a însumat lucrările a zece compozitori greci şi ciprioţi, unele scrise la comanda ansamblului. Cântate attacca, piesele lui Stamatis Pasopoulos – *Tanantia Touteoon* (2020), Niki Krasaki – *Omnymi* (2021), Giorgos Vavoulas – *Carving Out* Oblivion (2022) - aluzie la lithotomia interzisă de *Jurământul lui Hipocrate*, Fani Kosona – *Epsilon* (2015), Michalis Paraskakis – *30 Nails* (2020-2021), Maria Gouvali/Nasia Therapontos – *ReCordar* (2022), Nicolas Tzortzis – *Forgé sous la forme que tu portes* (2020), Andys Skordis – *DA… REM* (2022) şi Anthi Damvouneli – *KETI* (2021), toate în primă audiţie românească, au fost fundalul sonor şi esenţa spectacolului de teatru instrumental, în care *Jurământul lui Hipocrate* este punctul de pornire, material sonor şi ideatic. În interpretarea celor trei pianiste, lucrările ar fi putut fi percepute şi ca fiind

scrise de acelaşi compozitor, aceleaşi procedee, cu diverse variaţii, fiind reluate de-a lungul unei ore întregi: pian preparat ad hoc (sunete transformate prin utilizarea palmelor ca *Dämpfer*), glissando-uri pe corzi, percutarea lemnului pianului de deasupra sau dedesubtul acestuia ş.a. Secţiuni repetitive de tip minimalist au apărut la Stamatis Pasopoulos, dar şi spre sfârşitul spectacolului; un fel de "culminaţie negativă" umoristică a creat piesa lui Michalis Paraskakis, *30 Nails*, unde începutul *Concertului nr. 1 pentru pian* de Ceaikovski, citat post-modern în fragmente sau mimat, a fost folosit ca simbol al publicului conservator "care tânjeşte doar după arta care nu îl face să gândească" (din nota de program a compozitorului, care a folosit şi citate din Kagel şi din propria sa muzică; ca pianist, îl percepi în context ca simbol al neputinţei tehnice a pianistului axat doar pe muzică contemporană…) Mediul electronic a fost utilizat şi de către Maria Gouvali şi Nasia Therapontos, în *ReCordar* - şoapte misterioase înregistate, declamaţie scandată à l'antique pe bandă (fragmente din *Jurământul lui Hipocrate*) ş.a. S-au folosit

Pythia

Foto: Sorin Antonescu

şi fluiere, şi claves, şi vocea umană - fredonând, cântând, recitând, toate pentru o diversificare timbrală menită să îmbogăţească resursele pianului redus aproape exclusiv la aspectele sale percutante, deşi au existat şi pianissimo-uri, legato-uri şi mai ales multă pedală. Pianistele au dovedit o conştiinciozitate foarte lăudabilă în însuşirea tuturor cerinţelor muzicale şi actoriceşti : coordonare perfectă în acţiuni (până şi întorsul paginilor a fost "jucat"), realizare impecabilă a schimbărilor rolurilor şi poziţiilor în faţa claviaturii, sincronie sonoră ireproşabilă. Dacă partea muzicală a fost realizată foarte profesionist, nu se poate spune că cea actoricească s-a bucurat de acelaşi nivel, dar cum nu toţi muzicienii se nasc şi actori, prestaţia scenică a ţinut publicul atent, chiar dacă un coach vocal sau un profesor de arta vorbirii ar fi fost de folos în pregătirea spectacolului. Cele trei Pythii, desculţe, îmbrăcate în peplos-uri albe cu col roulé peste veşminte negre au părut să oficieze un ritual în care arta muzicii şi a declamaţiei au slujit idealul nobil hipocratic, atât de încercat de evenimentele sanitare recente. Metafora morţii din *Omnymi* – una din Pythii îmbrăcată în negru, cu glugă, alta, în doctor, a treia, în pacient – a fost explicită ca într-un spectacol de Halloween de şcoală primară. Mingile de ping pong într-un recipient de plastic transparent au reprezentat, evident, pilule; sufocarea cu tubul de oxigen – moment culminant actoricesc, jucat naturalist, pe cât permitea imaginaţia – a trezit asociaţii greu de suportat, mai ales pentru cei care şi-au pierdut recent rude sau prieteni, dar, probabil, acesta a fost şi scopul ultimelor două piese, *DA... REM*, de Andys Skordis şi *KETI*, de Anthi Damvouneli, a cărei notă de program a amintit de mult controversata reclamă din Bucureşti, cu textul "Se sufocă, regretă, imploră", care mai dăinuie şi azi pe Calea Dorobanţi. (În notele de program compozitoarea a scris "Ea respira printr-o mască de oxigen într-un spital. O respiraţie pe minut. Inima îşi făcea singură treaba (…) Există injecţia aia? va întreba fiica. "Doamna mea… jurământul… vor spune doctorii… Ea. Ea ceruse… cenuşă. În cenuşă s-a transformat"(…) Spectacolul s-a încheiat cu cele trei Pythii aplecate asupra măruntaielor pianului, lumina stingându-se treptat. Chiar dacă spectacolul *Tanantia Touteoon* a fost impecabil realizat pe coordonate muzicale interpretative (calitatea muzicii rămânând la aprecierea publicului – o chestiune de gust şi de cultură muzicală), alegerile teatrale au părut mai degrabă puerile.

În general, de multe ori, dar nu întotdeauna, în comparaţie cu teatrul realizat de profesionişti, problema teatrului instrumental este, din păcate, impresia de butaforie, de diletantism, de sărăcie a mijloacelor şi imaginaţiei. Generaţiile mai vechi işi aduc aminte adesea de "Cântarea României", pe când generaţiile tinere, în absenţa acestor puncte de reper, cred că asistă la invenţii extraodinare. Simpatice, bine intenţionate, amuzante, cele trei pianiste au investit şi vor investi multe ore, zile, săptămâni şi luni de muncă şi în alte mostre de τάναντία τουτέων, sintagmă ce înseamnă "opusul acestui lucru". Care "acest lucru"? "Arta care nu face să gândeşti", cum identifică Michalis Paraskakis arta secolelor precedente? Sau opusul ei? În *Jurământul lui Hipocrate*, sintagma se referă la opusul codului său deontologic, pe când spectacolul trio-ului *Pythia* pare a avea pretenţii mesianice, salvate, din fericire, de momentele umoristice. E previzibil, în mod pythic, că proiectele ansamblului vor avea succes, vor fi lesne de înţeles pe plan vizual şi că vor genera multe pagini muzicale scrise cu talent sau măcar cu idei adaptate realităţii, dacă nu cumva opuse acesteia. Le dorim succes. *Pantha rhei*!

Lena VIERU CONTA

Ocolul Conservatorului în 1,6 km şi 356 de calorii

Dacă e sâmbătă, sunt pe munte. Aşa am acceptat propunerea de fi călătoare în traseul propus de

Am ajuns bine pregătită, cu bocancii curaţi, rucsacul în spate, sandviş şi haină groasă pentru traversarea expusă a curţii care

Irinel Anghel, Sabina Ulubeanu şi Alexandru Claudiu Maxim

Foto: Sorin Antonescu

Alături de mine s-au strâns personaje care mai de care. O zână bio, un grătaragiu, o dansatoare zdrenţuită, o persoană înaltă, subţire cu urechi pe căciulă, un om cu mop şi telefon pentru live, un băiat cu clarinet, o doamnă vintage cu papornițe, un domn cu saxofon, un Qupy Fish cu tulnic, o Călăuză cu boxă din care se auzea

Din fericire, s-au strâns şi foarte mulţi alţi călători, astfel că la ora 17 trecute fix am pornit spre prima oprire, Cetatea Rectoratului. Sper că aşa se numea acel loc. Urma să audiem *Mikka*, de Iannis Xenakis, în interpretarea Dianei

Moş, iar destul de mulţi norocoşi chiar au audiat-o. Sunt convinsă că fost o experienţă minunată, dar rolul meu era să urc muntele până pe

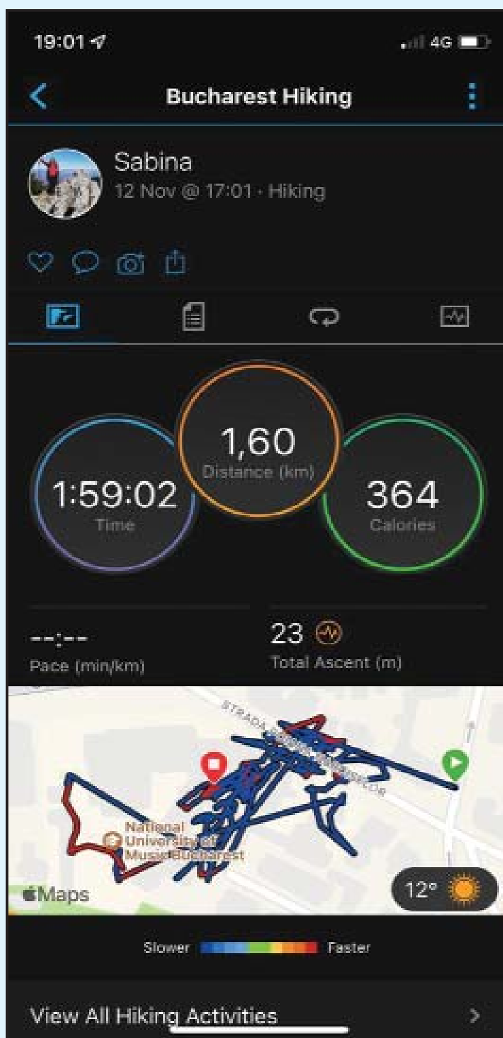
În timp ce publicul în extaz asculta Xenakis, Ionuţ Ştefănescu pregătea popasuri flautistice până pe Vârful cu Flaute. Procesiunea lentă şi compactă era condusă unduios de Cristina Lilienfeld, receptivă şi reactivă la sunetele flautelor presărate la răscruce de scări. Muzici din toate timpurile s-au topit în urcuşul curioşilor, pentru a se cristaliza în Vârful cu Flaute, etaj 4 lângă terasă, într-o improvizaţie puternică, dar diafană. Ceva s-a întâmplat şi în sala de flaut, dar drumeţii oficiali au lăsat publicul curios la înaintare şi au aşteptat răbdători în timp ce îşi făceau *selfie*-uri pe

Prima descăţărare a fost lipsită de peripeţii chiar dacă unele dintre noi s-au crezut la fel de talentate ca dansatoarea şi ne-a adus la un grătar cu (obiecte) mici prezentate pitoresc de artistul vizual Daniel Stancu, la etajul 2. Pentru că după grătar mori de sete, ne-am repezit la fântână şi am performat împreună cu Dana Mihordea, Diana Rotaru, Darie Nemeş Bota şi Călin Torsan. Pot să spun doar că omul cu mopul nu a fost nevoit să strângă după noi, aşadar a fost un performance lichid în condiţii de igienă absolută şi de un farmec

În Sala “Silvestri” am avut cu toţii loc pentru recitalul Adrianei Toacsen. Pianul a fost mângâiat şi stimulat în multe feluri, doar sunete pe clape obişnuite nu s-au auzit. Recunosc, acolo a trebuit să fiu dojenită de Călăuza Irinel, care închisese până şi boxa cu Morton Feldman pentru a crea o stare de linişte, întreruptă doar de fermoarul de la Rucsacul meu (să ştiţi că pe munte sunt mai faine cele cu şiret sus). Adriana a acţionat *Guero*, piesa lui Lachemann, singură, şi a captat pe toată lumea. Dar la Henry Cowell a avut nevoie de ajutor şi nu oricum, ci de la un nemuzician. Nimeni altcineva nu s-ar fi putut abţine să nu bruieze altfel decât ţinând piciorul pe pedală pentru ca rezonanţa să ajute scrijelitul pe corzi şi

Am ieşit din Sala “Silvestri” şi am mers un pic pe teren plat, pe culoarul cu busturi vrăjite de clarinetul lui Emanuel Rupa şi certate de papucii Danei Mihordea. Mi se făcuse deja foarte foame, aşa că am mâncat şi eu un sandviş din mers, pentru că Alexandru Claudiu Maxim, omul cu mop, nu m-a invitat la picnicul lui din faţa Sălii “Silvestri”. Mi-am pus şi geaca de puf pentru că urma un traverseu dificil, prin curte, spre corpul nou, până sus la

Unii oameni au urcat cu liftul. Acolo se afla Călin Torsan cu saxofonul lui. Acel lift merge foarte lent şi se mai şi blochează. Sper că au apreciat ce au auzit în lunga lor călătorie. Eu mă grăbeam sus spre salonul de manichiură care a fost über-fun. Împreună cu Diana, Dana, Călin şi Darie, am improvizat la degete şi unghii false, mese şi scaune. Între timp, restul drumeţilor se delectau cu *Sinele lor digital* imaginat de Cătălin Creţu în sala cu calculatoare. Am tras şi eu o fugă după ce a plecat toată lumea şi sinele meu părea cam punctiform, dar se mişca bine de tot, am fost mulţumită de

Repede, repede am trecut un defileu mai simpatic şi am ajuns în foaierul Sălii de Operă unde Alina Tofan - Zeiţa Bio ne-a umplut de energie verde *space-shifting*. Superbă apariţie, inserată cu asumare peste tot, dar a trebuit să o lăsăm în urmă pentru ultimul eveniment: *Concertul pentru percuţie şi mediu electronic* de Maia Ciobanu. Înainte de acesta, am primit totuşi şi nişte cadouri, cărţi poştale cu muzică imaginară de la Constantin Basica. Şi cine n-a fost pe fază să le primească de la Călăuză, le-a luat oricum. Nimic mai

Irina Rădulescu

Foto: Sorin Antonescu

potrivit să închidă periplul de 1h59’02” decât o ultimă apariţie a grătarului cu obiecte mici.

Am intrat în Sala “Enescu”, la Vulcanul Maia. Percuţionista Irina Rădulescu, pe scenă, a parcurs un traseu iniţiatic performativ ghidată de Maia Ciobanu la pupitrul tehnic. Lucrarea, cu spaţii generoase şi reverberaţii simbolice, ne-a calmat astfel adrenalina excursiei şi ne-a înlocuit-o cu contemplaţia, binevenită şi emoţionantă.

Cam aşa a fost călătoria mea în Ocolul

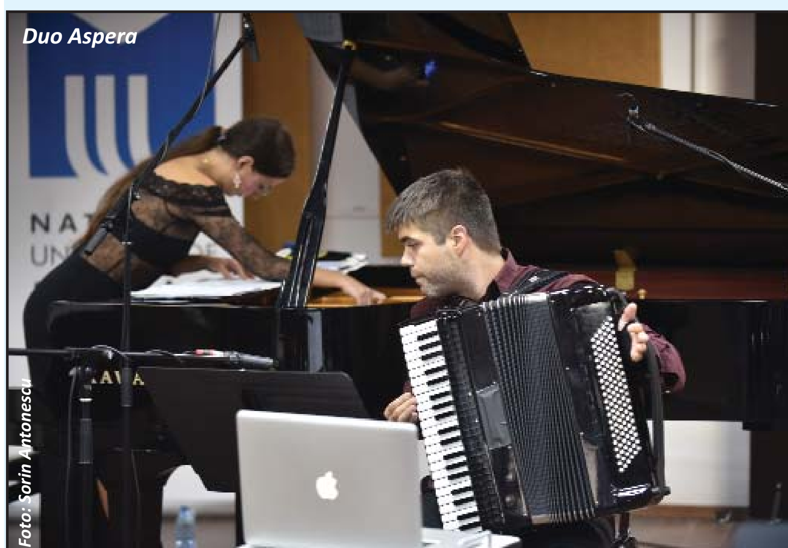
Sabina ULUBEANU

P.S. Informaţii oficiale:
OCOLUL CONSERVATORULUI
cu 5 popasuri, 5 compozitori, 5 interpreţi, o călăuză, un Doron, o Flaut Power, 10 performeri, o cetate, un vârf, o gară, o insulă, un vulcan, o fântână, o piaţă de sunete, un salon de manichiură, o ghicitoare în cărţi poştale cu muzică imaginară şi
Concept şi coordonare: Irinel Anghel
Participă: Diana Moş – vioară; Ion Bogdan Ştefănescu – flaut & ansamblul “Flaut Power”, invitat: Doron Kaufman; Adriana Toacsen – pian; Cătălin Creţu – sintetizatoare; Irina Rădulescu – percuţie
Program: Iannis Xenakis (GR), Helmut Lachenmann (DE), Henry Cowell (US), Cătălin Creţu (RO), Maia Ciobanu (RO)
Performeri-călători: Cristina Lilienfeld, Daniel Stancu, Alina Tofan, Călin Torsan, Darie Nemeş Bota, Diana Rotaru, Sabina Ulubeanu, Dana Mihordea, Emanuel Rupa, Alexandru Claudiu Maxim
Călăuza cu bagaj sonor: Irinel Anghel
În bagajul sonor: Morton Feldman – *Piano and String Quartet* cu diferite ambianţe de călătorie culese sau create de

Texturi industriale

Sâmbătă, 12 noiembrie 2022, de la orele 19:00, în Sala „Auditorium” a Universității Naționale de Muzică din București, a avut loc recitalul „Per aspera ad astra”. Evenimentul a făcut parte din cea de-a XVII-a ediție a Festivalului Internațional „Meridian” și a fost organizat în parteneriat cu Institutul Cultural Român. Protagoniștii serii au fost Ghenadie Rotari (acordeon) și Valentina Vargiu (pian), membri ai ansamblului „Duo Aspera” (Italia). Prima jumătate a fost dedicată lucrărilor pentru duo, iar cea de-a doua, celor pentru acordeon solo. Cei doi muzicieni și-au dominat instrumentele, le-au utilizat în plenitudinea anatomiei lor, fără a se rezuma doar la funcționalitatea muzicală.

Astfel, în prima lucrare din program – *Secondo Studio di Risonanza* de Gabriele Vanoni, pianul a fost mânuit direct pe corzi, sunetul fiind decalibrat, metalic, suprapus peste o bază firavă, dar totodată susținută, prezentă, ca un fir subțire de oțel. Fragmentele melodioase au fost înghițite în acorduri agresive, abrupte. Acordeonistul Ghenadie Rotari a acționat clapele instrumentului cu incisivitate, în clustere care au dat impresia unui efect Doppler. Cum spuneam, muzicienii s-au folosit în totalitate de instrumentele lor, în acest caz burduful acordeonului aducându-și aportul la crearea unui scârțâit. Un amalgam de sonorități fragile, abia perceptibile, și secțiuni pline de caracter au încheiat această lucrare în primă audiție absolută. Compozitorul a fost prezent în sală și i-a răsplătit pe artiști cu aplauze binemeritate.

Duo Aspera
Foto: Sorin Antonescu

Cea de-a doua lucrare i-a aparținut unei tinere compozitoare românce, Oana Vardianu, fiind prezentată, de asemenea, în primă audiție absolută. *Kaleidoscopum Vitae* este un ciclu în patru părți care descrie etapele principale din viața unui om. Prima parte – „copil naiv…?” – se deschide vivace. Pianul cântă preponderent detașat, iar acordeonul este în vervă. Cei doi interpreți își dau ocazia, alternativ, să fie soliști, conform scriiturii. În cea de-a doua parte, deja discursul sonor se complică, asemeni vieții, și se cizelează. Texturile devin din ce în ce mai diversificate, pianul depășindu-și cu mult calitățile instrumentale. Astfel, peste acordeonul tânguit, se concretizează sonoritățile agresive ale pianului, când cristaline, când mate, ca urmare a modului în care sunt acționate corzile acestuia. Partea a treia este mult mai certă, frazele sunt mai ample, cadențele bine definite și un final marcat, precedat de o acumulare spumoasă, ca de vaudeville. În încheierea lucrării, sonoritățile converg în general către registrul grav. Compozitoarea a fost îndelung aplaudată pentru această lucrare.

Lucrarea *sulla soglia* de Rocco de Cia s-a deschis straniu, mistic, purtând povara unei linii melodice tensionate, care nu își găsește împlinirea sonoră. Utilizarea registrului acut a creat un fel de transă, această senzație fiind potențată și de secțiunile repetitive. Fluctuațiile de intensitate și de tempo au fost ilustrate foarte bine de către cei doi muzicieni, care s-au coordonat perfect.

Următoarele trei piese din program au fost dedicate în exclusivitate acordeonului. Totuși, *Restblick* a lui Cătălin Crețu a beneficiat și de un mediu electronic preînregistrat. Sonoritățile au fost texturizate, neregulate, utilitare. Dispunerea nuanțelor a oferit tridimensionalitate sunetului, dând impresia că un obiect născut din eter se apropie din ce în ce mai mult de noi. Finalul a fost alterat, distorsionat de câteva interferențe, foarte potrivite în contextul sonor.

Piesa lui Victor Colțea – *Fear not...* – a început ca o respirație din ce în ce mai precipitată, măiestrit realizată de către Ghenadie Rotari, care a utilizat pentru acest efect burduful acordeonului. Lucrarea, cu abrupte diferențe de agogică și dinamică, presupune un mare efort energetic din partea interpretului, acesta cutremurându-se la un moment dat ca și cum, atât trupul, cât și instrumentul, ar fi traversate de o serie de impulsuri electrice.

În încheiere, *Black will devour the red* de Daniela Terranova, debutează cu un sunet grav, acaparator, care se stinge și apoi renaște și mai amenințător. Sonoritățile artificiale, ciudate, venite parcă din cosmos, au fost realizate prin folosirea clapelor, burdufului și a percuției pe cutia de rezonanță a acordeonului.

Un recital cu o muzică interesantă, consonantă cu tipicul Festivalul Internațional „Meridian”, un amalgam de piese atât de diverse, dar potrivit alăturate. Date fiind efectele speciale utilizate în actul artistic, care au stimulat fără îndoială imaginația fiecărui spectator, evenimentul ar fi putut fi prezentat fără probleme unui public larg, ca o experiență fantastică.

Teodora CONSTANTINESCU

”Ascending Lotus” sau drumul către *”atingerea totalității”*

În penultima zi a Festivalului ”Meridian” (12 noiembrie 2022), pe scena Studioului de Operă și Multimedia al UNMB a fost montată, în premieră absolută, opera trans-realistă *Ascending Lotus / Lotusul ascendent* de Mihaela Vosganian.

La realizarea acestui magnific *spectacol/instalație virtuală & live*, au colaborat: Armine Vosganian – regie/video, Liliana Iorgulescu – concept coregrafic, Diana Nistor, Raluca Ghideanu - scenografie, Cristian Vlădescu – imagine, și Grupul de Muzică și Dans Contemporan INTER-ART (Ana Tarpagkos / Grecia – flaut/voce, Maria Chifu - fagot/voce, Mihaela Vosganian – percuție-midi/percuții tradiționale/voce, Fernando Mihalache – acordeon, Sara Eslami / Iran – *tar*/voce, Radu Vâlcu – chitară acustică și electrică, Armine Vosganian – percuții tradiționale, sub bagheta britanicului Barrie Webb – totodată interpret la trombon și *didgeridoo*). Spectacolul a beneficiat și de prezența dansatoarelor Ada Anghel, Anastasia Preotu, Dennis Ilie, Dorin Eremia, Tamara Gageatu, de cea a *Gamelanului* JEPUN-BALI (Agnes Vrânceanu, Andreea Ivan, Dan Popescu, Dewi Pradnyani, Lavinia Iancu, Leon Mladin, Lucian Zbarcea, Irina Vesa, Mateus Dantas, Rebeca Mitrică, Radu Andrei), dar și de participarea, în calitate de ”ghid

transpersonal”, a actriței Călina Epuran (vocea *Moirei*, a *Destinului*).

Fiecare reprezentare scenică sau în concert a opusurilor din seria **trans-realismului arhetipal** – ”orientare estetico-spirituală nouă” prefigurată de către compozitoare încă din anii 2009-2010, dar legitimată ca atare în intervalul 2010-2018, prin creații ca *Locurile de putere ale Doamnei Albe*, *Visătorul trezit* (2013), în fapt, prima operă declarat **trans-realistă**, urmată de *Cele Şapte Cicluri Planetare pentru mediu electronic şi video deign* (2016-2018) şi de spectacolul-instalație *Into my Gong Self* (2017) –, a însemnat o nouă treaptă pe drumul inițiatic parcurs deopotrivă de muzica şi de experiențele spirituale personale trăite, **la propriu**, de către Mihaela Vosganian. Toate aceste... antecedente au pregătit apariția lucrării *Ascending Lotus Portal* - proiect muzical-arhitectonic *in progress*, la a cărui versiune concentrată am asistat în seara zilei de 12 noiembrie.

Conform mărturiei autoarei, *Ascending Lotus* ”depăşeşte, ca grad de complexitate, toate proiectele mele anterioare şi tipologia obişnuită de spectacole ce se pot desfăşura în săli convenționale sau în spații neconvenționale” (detalii despre etapele premergătoare **atingerii totalității**, în cartea sa *Trans-realismul arhetipal. Reflecții despre demersul spiritual şi actul artistic)*.

Încă din minutele premergătoare inaugurării spectacolului propriu-zis, când ”Moira” se prezintă ca entitate ”venind dintr-un timp paralel”, pentru a-i *ghida* pe auditori în călătoria lor prin cele ”trei tărâmuri ale Traylokiei”, luăm contact cu simbolistica triadei existențiale:- *Kāmaloka* (lumea **adâncurilor abisale** ale subconştientului), *Rūpaloka* (lumea **formei** şi a **prezentului continuu**), *Arūpaloka* (lumea **supraconştientului**, a **uniunii cu divinul** şi a **renaşterii spirituale**). Numai că, pentru a putea pătrunde în sfera transcendenței ce ar permite oricărei ființe angajată pe calea inițierii spirituale, să ”atingă totalitatea”, a ”realizării complete a Sinelui” - simbolizată, după Jung, prin ”esența însăşi a **configurației de mandala**”, iar în viziunea Mihaelei Vosganian de accesul la **contemplarea** Lotusului sacru, planta/**floarea divină**, întruchipare a perfecțiunii -, e necesară trezirea conştiinței, desprinderea de lumea realității materiale, de instincte şi de *Ego*. În acest punct, intuiția sigură a Mihaelei Vosganian a funcționat pe cât de simplu şi firesc, pe atât de puternic ca semnificație şi impact, separând grupurile de spectatori printr-o pânză fină, transparentă, cu trimitere evidentă la ”vălul Mayei”, cel care camuflează realitatea suprasensibilă cu **perdeaua iluzorie** a aparențelor. Căderea vălurilor va fi precedată de un fond de gonguri, şi de sunetul teluric, ca un muget primitiv, preistoric, cu accente păgâne emis de Barrie Webb pe instrumentul australian de suflat alcătuit dintr-un lemn tubular de eucalipt, gol pe dinăuntru - *didgeridoo* sau ”trâmbița mayaşă”. Rezonanța lui, fascinantă şi înfricoşătoare, ca o amenințare demiurgică, se menține şi în momentele de transfigurare sonoră, ilustrând parcă paradoxalul fenomen al **renaşterii zilnice** a ***lotusului sacru*** din ”lacuri cu **noroi pe fund**”, la capătul căreia există posibilitatea dobândirii **iluminării**. Până atunci însă, ființa rătăceşte, derutată, într-un tărâm necunoscut, straniu, populat de ritmurile percuției şi ale altor instrumente exotice, bifurcate repetitiv, ce extind spațiu-timpul dincolo de frontiere, într-un fel de creuzet cosmic în care Destinul plămădeşte întruparea sau, dimpotrivă, desprinderea de trup a spiritului. În acel moment, pe un crescendo intens, poliritmic şi poli-timbral, vălurile cad, iar pe fundalul scenei se succed, alert, imagini ce par a trece în revistă **Facerea lumii**. De la regnurile mineral, vegetal, animal - împânzind văzduhul, pământul şi apele mărilor cu infinitele lor forme şi culori -, se trece la specia umană care evoluează din stadiul de embrion, în cel de *homo sapiens - religiosus* (sugerat printr-o procesiune lentă a unor călugări însoțiți de cântări bizantin-gregoriene) -, şi *instinctual* (moment redat printr-un dans aerian luciferic, deplâns de inserția motivului *Lacrimosa - Dies irae/Zi înlăcrimată, Ziua mâniei*, din *Requiemul* de Mozart). O frântură din primitivismul arhaic al *Ritualului primăverii*, intonată de fagot, dă naştere unui alt dans ritualic, de data aceasta al unuia dintre **avatarurile** lui Vishnu, tripla zeitate hindusă, protectorul Universului. Mişcările săltărețe ale avatarului ”păşind pe cele trei lumi” (*Traylokia*?), declanşează o proiecție de raze multicolore - iluzie optică a unei **găuri de vierme**, prin care pătrundem brusc într-un **univers paralel**. La capătul lui, ni se revelează apariția, într-un plan superior, intangibil, a **lotusului roz**, simbolul mistic al purității, păcii şi eternității, în armoniile la fel de pure, aurorale ale acordeonului. Concomitent, Sala Studioului de Operă e împresurată de mişcările unduitoare, în spirală ale dansatoarelor drapate în fâşii luminoase, ca nişte îngeri protectori atât ai simbolului desăvârşirii supreme, cât şi ai ”visătorilor treziți”, sau doar aspiranți la **contemplarea** lui. În consonanță cu reala magie a acestei clipe, vocalizele feminine par expresia oficierii unei ceremonii religioase în care sunt interferate culturi şi practici liturgice europene şi extra-europene, din care nu lipsesc influențele gregoriene, bizantine şi chiar modal-doinite, dar cu final pe un *lamento* prelungit de pedala electronică unificatoare.

Foto: Sorin Antonescu

Abordând şi dezvoltând orientarea pe care a numit-o **trans-realism arhetipal**, Mihaela Vosganian a fost atrasă de perspectiva deschisă de acest concept novator, în sensul ”accesării, conştientizării, contemplării şi experimentării diferitelor aspecte ale **multidimensionalității spirituale**, sau a **trans-realului**, pentru a le exprima şi transfigura în creația artistică”. Este ceea ce cred că a reieşit şi din spectacolul pe care m-am străduit să-l creionez succint, şi care, cu certitudine, a însemnat un prilej/îndemn la meditație pentru mulți dintre spectatori.

Despina PETECEL THEODORU

Joc de sunete acustice şi electronice

Ultima zi de manifestări organizate în cadrul ediției 2022 a Festivalului Internațional „Meridian", 13 noiembrie, a inclus şi un foarte incitant recital în care ne-a fost propusă mereu fascinanta sinteză dar şi antiteză dintre sunetul acustic, natural şi cel electronic, de această dată prin prisma lucrărilor dedicate flautului solo însoțit de ceea ce este definit ca *electronics* (sursă de sunete produse cu ajutorul mijloacelor electronice).

Protagonista recitalului desfăşurat în Sala „Auditorium" a UNMB sub titlul *Out of the Playground*, a fost flautista italo-norvegiană Alessandra Rombolà, o muziciană consacrată pe plan internațional tocmai prin dedicarea cu care promovează muzica contemporană dar şi stilul improvizatoric, dovedind adaptabilitate la cerințele partiturilor şi la succesiunea de procedee solicitată.

Aceste particularități interpretative ale flautistei au fost evidențiate din plin de programul prezentat în recitalul audiat, care a debutat cu lucrarea *Japanese Garden pentru flaut bas şi electronics* de Doina Rotaru. Având în instrumentul protagonist unul dintre acelea cărora le-a dedicat mai multe opusuri, Doina Rotaru a creat în *Japanese Garden*, unde flautul bas este dublat la un moment dat de flautul piccolo, o muzică plină de sensibilitate şi rafinament a cărei expresie este datorată virtuților instrumentului şi complexității mediului electronic, unde pot fi recunoscute intonații vocale, de percuție şi chiar ale altor flaute. De asemenea, lucrarea semnată de Doina Rotaru este concepută într-o formă de palindrom ce se constituie în cadrul ideal pentru explorarea atmosferei meditative şi uneori chiar transcendentale tipice unei grădini japoneze, foarte bine subliniate de Alessandra Rombolà în versiunea sa, atent construită şi într-adevăr ancorată în spiritul atât de special al muzicii Doinei Rotaru şi al imaginii celebrelor grădini japoneze către ne-a condus sonor.

Tot din în zona muzicii contemporane autohtone, recitalul audiat ne-a prilejuit întâlnirea cu unul dintre cei mai cunoscuți creatori de muzică electronică şi de muzică ce îmbină instrumentele acustice cu sursele electronice, Nicolae Brânduş, din creația căruia am ascultat *KN Comment 98 pentru flaut şi electronics*, o lucrare inclusă într-un ciclul mai mare de opusuri pentru instrumente şi mediu electronic, în care flautul solo realizează anumite meta-polifonii pe acelaşi text muzical utilizat şi de restul pieselor din cadrul ciclului. De altfel, meta-polifoniile apar ca rezultat al succesiunii şi chiar jocului de procedee ce includ sunetele produse electronic, efectele timbrale ce valorifică resurselor naturale expresive ale flautului şi onomatopeele construite pe vocalele limbii române. Nu în ultimul rând putem remarca un joc şi în privința denumirii lucrării, *KN* putând fi deopotrivă interpretat drept Kitch N, dar şi Non Kitch, valențele expresive şi sensurile multiple ale muzicii fiind reliefate inspirat în varianta sa interpretativă de Alessandra Rombolà.

Muziciana italo-norvegiană nu a fost prezentă doar în ipostază de interpretă, ci şi de coautor a uneia dintre lucrări, *The ring, pentru flaut bas şi piccolo şi electronics*, realizată împreună cu Ingar Zach, compozitor norvegian, ideea germinală provenind din reflecțiile despre timp şi percepția acestuia şi asupra conceptului de timp circular. Aceste semnificații au fost construite şi reliefate printr-un discurs sonor în care flautul bas preînregistrat asigură bazele lucrării peste care sunt suprapuse variate sunete de flaut, montate şi multistratificate după indicațiile lui Zach în privința înălțimilor astfel încât să se obțină un acordaj diferit.

Poate una dintre cele mai interesante lucrări aparținând compozitorilor străini incluse în programul acestui recital a fost *Breathing rust and clouds pentru flaut* aparținând creatoarei italiene Daniela Terranova. Comandă a flautistei Alessandra Rombolà şi ecou al preocupării autoarei pentru substanța sonoră concepută ca „dramaturgie sonoră", *Breathing rust and clouds* valorifică resursele timbrale extinse ale flautului prin schimbări subtile ale texturii muzicale, care construiesc o atmosferă sonoră ce poate fi percepută dual din punct de vedere al caracterului: fie acvatică, fie spațială cu o pronunțată stare de imponderabilitate.

Penultimul opus audiat în cadrul recitalului susținut de Alessandra Rombolà a fost *Repetitions pentru flaut şi electronics* aparținând compozitorului norvegian Jan Martin Smørdal, lucrarea remarcându-se prin caracterul său improvizatoric şi prin starea specială de aşteptare creată de faptul că producția se realizează chiar sub privirile publicului, interpreta utilizând un *addcorder* prin intermediul căruia sunetul era atât înregistrat cât şi amplificat, astfel ca aceasta să creeze chiar ea posibile continuări ale discursului muzical în care inițial au fost indicate doar momentele foarte importante şi anumiți piloni melodici.

Finalul ne-a purtat în universul unui alt compozitor norvegian, Lasse Marhaug, din creația căruia am audiat *Our forbbiden land pentru piccolo, flaut, flaut alto, flaut bas şi electronics*, un veritabil tablou sonor ce evocă un peisaj cețos ce pare că are în prim-plan o dimineață într-unul din porturile norvegiene, unde se aud vapoarele, apa mării dar şi primele activități umane, ideea fiind cea a unui început fără o anume concluzie ci mai degrabă cu o intuită posibilă continuare dincolo de momentul audiției lucrării. Astfel, Alessandra Rombolà autoarea unui remarcabil travaliu interpretativ de-a lungul întregului recital, şi-a încheiat apariția cu acordurile acestei muzici a lui Marhaug, ce aminteşte prin nuanțele impresioniste ale frazărilor sale de cantilenele celor care au reimpus instrumentul în prim-plan la început de secol XX.

Alessandra Rombolà

Foto: Sorin Antonescu

Mădălin Alexandru STĂNESCU

Reazem – O generație-reper într-o interpretare de Profil

Purtând sugestivul subtitlu *Reazem*, concertul ansamblului Profil a propus un program cu nume marcante ale *generației de aur* a componisticii româneşti, duminică 13 noiembrie - ultima zi a Festivalului "Meridian". Lucările, scrise între finalul anilor '70 şi mijlocul anilor '80, prezintă originalitatea dar şi puterea de sinteză a creației româneşti din acea perioadă.

Tiberiu Olah: *Invocații* (1978), pentru ansamblu, aşează dimensiunea timbrală în prim-plan, explorând bogăția instrumentală: texturalitate în sunete lungi, ca nişte chemări arhaice-atemporale ce se întrevăd prin negura timpului, într-o atmosferă ceţoasă. Evenimentele muzicale se detaşează într-un spaţiu rarefiat; ulterior vocile instrumentelor creează împreună învolburări care se disipează brusc dar îşi reiau agitația subatomică. Cele două lumi expresive se succed apoi încep a se suprapune: printre liniile cromatice (poate chiar seriale) se întrevede un diatonism luminos ca o năzuință discretă; la final rămâne un acord major, îndepărtat...

Diana Moş, Emil Vişenescu

Foto: Sorin Antonescu

Ştefan Niculescu: *Per tre* (1985), pentru trio de coarde, parcurge un traseu narativ expresiv, aproape grăitor în enunțurile sale marcate de strădanie şi de năzuință (iată că o reîntâlnim). Structura şi toate procesele din interiorul ei au o coerență foarte vie, aproape meta-muzicală; într-un fel asta sporeşte greutatea emoțională, alături de momentele de o profundă frumuseţe... Începutul categoric, în unison, lasă loc eterofoniilor melodice, într-un diatonism dramatic. Repetiția unei fraze evocă, prin nuanțe şi accente, o mişcare centrifugă, cu avânt variabil. Entitățile sonore există într-un spaţiu-analogie a lumii fizice, cu legile ei, unde se percepe greutatea, accelerația, gravitația, o dimensiune a energiei cinetice. Spre final materia se rarefiază întru esențializare, delicatețea supremă a melodiei rămase manifestând tocmai forța ei.

Octavian Nemescu, *Sugestii IV* (1979), pentru pian: „*Sugestii* a fost gândită ca o muzică conceptuală pentru instrumentist sau ansamblu şi evenimente multimedia (...). Are o schemă complexă, bazată pe cercuri concentrice între care există diferite căi şi direcții de parcurgere.'' Muzica lui Octavian Nemescu e un soi de ghid spiritual care te conduce cu grație spre o stare de... grație; o meditație înglobând procesul devenirii, cu încercările şi iluminările aferente, însă traseul este neîntrerupt, concentrat (nu într-un sens încrâncenat ori prea compact – dimpotrivă), devotat țintei propuse cu trezie şi claritate. Chiar când paşii sonori se află la distanță în timp, nu există întreruperi, căci pedala pianului asigură continuitate, fundație, *reazăm*... într-un fel invizibil dar constant ca prezență: este însuşi compozitorul.

E posibil ca ideea continuității neîntrerupte să vină (şi) din muzica electronică, pe care autorul a utilizat-o în multe din lucrările sale. Cu siguranță, însă, este legată de ideea de ison, aici adaptat într-o prezență discretă, pe cât de transparentă pe atât de esențială, o bază pe care să construieşti. Se reînnoieşte în mod organic, fiind chiar siajul gesturilor anterioare: urma paşilor care ne-au adus unde suntem astăzi.

Anatol Vieru: *Sita lui Eratostene* (1969), pentru ansamblu, „este o comedie sub formă de colaj. (...) Structura Sitei lui Eratostene este periodicitatea multiplilor în ordinea numerelor naturale. Materialele muzicale apar unele din 2 în 2, altele din 3 în 3, 13 în 13 ş.a.m.d., toți multiplii numerelor prime.'' În lista personajelor cu frecvență mai mare regăsim: *absent*, *calm*, *brutal*, *Sonata lunii*, *Sarasate*, *muzică de Mozart pentru clarinet*, *Scaunele* de Eugen Ionescu. Lucrarea are un caracter ludic, atât prin juxtapunerea unor muzici atât de diferite, în citate scurte şi nefinalizate, cât şi prin indicațiile regizorale date interpreților: replici, reacții, gesturi, atitudini, expresii faciale; interacțiunea dintre ei devenind în sine un personaj. Membrii ansamblului Profil s-au angrenat în acest joc, în special cel care mi s-a părut îndeosebi încântat: Emil Vişenescu, ale cărui valențe actoriceşti s-au „activat'' cu entuziasmul unui copil – în cel mai bun sens! – ajutat şi de figura foarte expresivă. Prin această trecere în revistă a unor momente de virtuozitate din istoria muzicii interpreții îşi pot arăta versatilitatea; totodată mi se pare dificilă de realizat schimbarea atât de rapidă de la o stare la alta, între muzici cu un limbaj şi un ethos incongruente - cu atât mai lăudabilă reuşita ei!

Myriam Marbe: *Trommelbass* (1985), pentru trio de coarde. Pulsația ostinată de la început mi-a evocat *Iarna* lui Vivaldi, însă în loc de albul zăpezii aici ar fi, poate, cenuşă, într-o atmosferă întunecat-misterioasă (şi cu un tempo de două ori mai lent). Linia ostinato-ului trece prin transfigurări ale densității, de la gravitatea arhaic-ritualică la imponderabilitatea în nuanță mică a unui singur instrument, în registrul mediu; este preluată de fiecare instrument. Peste acest plan apar „celule melodice de proveniență folclorică'' şi văpăi fulgurante, sub forma glissandelor ascendente tăioase. După jumătate, pulsația dispare şi se reia subtil într-un tremollo acut, deasupra căruia auzim plonjări prin înaltul văzduhului. „Partea finală a piesei dobândeşte o calitate metafizică, dată fiind utilizarea unei surse ascunse ce produce un efect impresionant – o tobă bas, ca simbol al Destinului şi al Divinității.'' Toba se apropie (purtată şi cântată de – surpriză! – Dan Dediu), aşezarea în spaţiu având, într-adevăr, un impresionant efect acustic-emoțional. Mica țesătura eterofonică de la final (din nou cu sonorități vivaldiene) parcurge conflictul şi ethosul confuziei spre clarificarea melodic-expresivă; toba se îndepărtează până dispare, rămâne cântecul înaripat al celulei melodice diatonice eterofonizate, într-un acut al păcii (nu o pace care are toate răspunsurile şi pune punct, ci e spiritul care s-a îndepărtat de conflict)... în cele din urmă se evaporă ca fulgii ce nu mai ajung să atingă pământul.

Profil

Foto: Irina Vesa

Despre interpretarea ansamblului "Profil" nu am multe de spus – s-ar însuma într-un cuvânt: perfecțiune. Repertoriul constant valoros are parte de redarea încărcată de acea înțelegere de care are nevoie; de forța expresivă a ideii, a sunetelor aduse la viață în forma lor cea mai deplină cu putință. Reascultând piesele am descoperit noi dimensiuni: cu aceste lucrări, îndeajuns de diferite şi de potrivite totodată, concertul *Reazem* rămâne o bijuterie-loc de revizitat.

Irina VESA

Parking Jam

Cea de a XVII-a ediție a Festivalului Internațional „Meridian" s-a încheiat duminică pe 13 noiembrie, cu un concert de muzică electronică. Locația aleasă a fost inedită şi s-a potrivit cu contextul evenimentului, având în vedere că s-a ținut în parcarea subterană a Universității Naționale de Muzică din Bucureşti.

Tematica serii – Parking Jam – a fost prezentată de Andrei Petrache, Mihai Balabaş şi Sorin Romanescu. Cei trei artişti au în comun pasiunea pentru muzica concretă, iar cum concertul a fost de improvizație, pot spune că aceştia ne-au arătat o parte din procesul de creație al acestui gen de compoziție.

Sorin Romanescu , Mihai Balabaş, Andrei Petrache

Foto: Sorin Antonescu

Mihai Balabaş a deschis evenimentul cu un mixaj ce a avut ca materie primă fragmente din muzici ale secolelor XX-XXI, iar ca sursă de inspirație şi creațiile unor compozitori români precum Octavian Nemescu sau Doina Rotaru. Pe un fundal sonor destul de zgomotos acesta a produs sunete dintr-un sintetizator granular, reprezentând fenomene ale naturii, precum ploaia sau vântul. Totuşi, încercarea de a evidenția aceste manifestări ar fi fost reuşită dacă s-ar fi axat mai mult pe planul sonor, deoarece la un moment dat se simțea ca un amalgam de zgomote ce nu aveau un anumit scop. A fost interesant însă, cum s-a folosit de lumini pentru a crea diferite efecte: culori închise pentru registrul grav, ceea ce evidenția suspansul (albastru, verde), iar cele deschise pentru a susține tensiunea (roşu, galben).

Andrei Petrache şi Sorin Romanescu şi-au făcut intrarea în parcare într-un mod original: au venit cu maşina şi foarte interesant este faptul că au îmbinat sunetele din sintetizatoare cu claxoanele maşinii. De aici se poate spune că a început şi muzica. De la clape (Andrei) se auzeau clustere ce s-au potrivit cu sunetele scoase din sample-uri. Au existat şi pasaje de virtuozitate şi am remarcat că s-a folosit foarte mult de acorduri formate din secunde suprapuse. La un moment dat, efectele aduse de cei trei prin muzica lor conturau o pădure, de unde se auzeau câteva vrăbiuțe datorită timbrului de flaut pe care Sorin Romanescu l-a oferit chitarei cu procesor şi registrului acut de la clape, pe care Andrei Petrache l-a exploatat prin fraze dinamice, acorduri repetate şi foarte multe intervale disonante.

Pentru ca acest concert de improvizație să fie autentic, au folosit şi înregistrări cu influențe industriale, iar în cadrul lor se auzeau voci care transmiteau un mesaj, iar pe fundal se ținea ison pe un sunet sau se foloseau de sintetizator, doar că toate aceste elemente acopereau mesajul respectiv, încât la un moment dat a devenit deranjant auzului. Totuşi, am remarcat că au reuşit să îmbine sunetele, pentru a apărea un moment de respiro aici, o clipă de linişte.

La un moment dat zgomotele au fost prea intense şi, evident, ne-am aşteptat la o rezolvare, la un deznodământ, care a existat înspre finalul concertului, dar cu o durată prea mică.

Improvizația realizată de cei trei muzicieni a fost bine gândită, dar momentul ar fi fost reuşit dacă aduceau mai multă culoare acestor efecte, prin sunete, şi s-ar fi axat pe crearea mai multor stări în afară de cea de suspans.

Sarah RIZESCU

Secțiunea Conferințe

Cea de-a 17-a ediție a Festivalului Internațional „Meridian" (6-13 noiembrie) a fost centrată în jurul conceptului de Călătorie, având ca fir roşu conducător tema ATLAS. Printre călătoriile imaginare şi reale din programul Festivalului a fost inclusă o serie de şapte conferințe care ne-au purtat, prin ochii muzicologilor şi compozitorilor invitați, în sfera unor diverse curente şi tendințe estetice. O parte dintre aceste conferințe au putut fi urmărite online şi sunt disponibile pe pagina de facebook CIMRO.ro, celelalte au fost găzduite de Sala "Constantin Silvestri" a UNMB: dintre acestea, două conferințe au fost susținute de compozitori din Austria şi Germania, iar cea de-a treia a fost bazată pe un concept inedit, semnat Irinel Anghel - o lectură-ruletă cu Dan Dediu, compozitor, muzicolog, profesor şi Preşedinte UCMR.

Seria de prelegeri online a avut invitați muzicologi din Bucureşti, Cluj-Napoca şi Braşov (Universitatea Națională de Muzică din Bucureşti, Academia Națională de Muzică „Gheorghe Dima", Universitatea „Transilvania" din Braşov) prin care am avut ocazia de a descoperi aspecte inedite ale creației unor mari compozitori români. Împreună cu prof. univ. dr. **Olguța Lupu** am realizat o fascinantă călătorie intitulată „Hărți, trasee şi destinații elective în muzica lui Tiberiu Olah". Având ca popasuri trei dintre creațiile maestrului Olah din perioada 1989-1991: *Simfonia a III-a*, inspirată de *Sonata lunii* de Beethoven, *Obelisc pentru Wolfgang Amadeus - concert pentru saxofon şi orchestră*, ce porneşte de la Fantezia în do minor K 475 de Mozart şi *Sinfonia giocosa (?!)*, cu *Oda bucuriei* din *Simfonia a IX-a* de Beethoven ca nucleu generator, am descoperit perspectiva originală prin care Tiberiu Olah a conceput aceste lucrări ca spații de contemplare, analiză şi dialog cu opusuri ale altor compozitori. Cu un joc între familiar şi

PROIECT CULTURAL FINANȚAT DE MINISTERUL CULTURII ȘI INSTITUTUL CULTURAL ROMÂN

FESTIVALUL INTERNAȚIONAL MERIDIAN INTERNATIONAL FESTIVAL XVII

ATLAS

Conferințe online

Ora 12:00 | Platforma ZOOM

Link acces: https://us02web.zoom.us/j/86401521186

Luni 7 noiembrie

"Hărți, trasee și destinații elective în muzica lui Tiberiu Olah"

Prof.univ.dr. **Olguța Lupu (UNMB)**

Marți 8 noiembrie

"Peripeții cu acorduri în modernismul radical din muzica românească a anilor 70-90: Tiberiu Olah și Anatol Vieru"

Prof.univ.dr. Dr.H.C. **Valentina Sandu-Dediu (UNMB)**

Miercuri 9 noiembrie

"Astrolab, giroscop, busolă: în căutarea Kylwiriei ligetiene"

Conf.univ.dr. **Bianca Țiplea-Temeș (ANMGD)**

Sâmbătă 12 noiembrie

AUREL STROE – PALIMPSEST

"Paradigme științifice în muzica lui Aurel Stroe"

Dr. **Octavia-Anahid Dinulescu**

"Aurel Stroe: 90 de ani de nemurire. Coordonate ale gândirii sale muzicologice"

Prof.univ.dr. **Petruța Maria Coroiu (UNITBV)**

necunoscut, am putut observa cum Olah merge mult mai departe de inserarea citatelor în creațiile sale, transformând, așa cum ne-a arătat Olguța Lupu, respectivele referiri într-un ADN al lucrării, care aparține compozitorului clasic și lui Olah deopotrivă.

O altă formă de raportare la tradiție a fost tematica următoarei conferințe, susținute de prof. univ. dr. **Valentina Sandu-Dediu**: o revelatoare călătorie în care i-am urmărit ca protagoniști pe Tiberiu Olah și Anatol Vieru, intitulată „Peripeții cu acorduri în modernismul radical din muzica românească a anilor 70-90". Am descoperit sistemele originale și inedite prin care acești doi maeștri au integrat trisonul în avangarda muzicală a timpului lor, fără a însemna o întoarcere la tonalitate, ci un mers înainte, spre emanciparea consonanței sau paratonalitate (Olah) și spre o nouă diatonie, fundamentată cu ajutorul teoriei mulțimilor și al șirurilor de numere prime aflate prin algoritmul Sita lui Eratostene (Vieru).

Conf. univ. dr. **Bianca Țiplea-Temeș** ne-a condus într-o călătorie în regatul imaginar al lui György Ligeti, cu titlul „Astrolab, giroscop, busolă: în căutarea Kylwiriei ligetiene". A fost o expediție inedită de explorare muzicologică pentru cartografierea unui tărâm al fanteziei pure - Kylwiria ligetiană: o hartă a unei țări imaginare pe care Ligeti a desenat-o în copilăria petrecută în Transilvania și reflectarea ei ulterioară în creația compozitorului sub formă de traducere muzicală 3D.

Cei 90 de ani care s-au împlinit anul acesta de la nașterea lui Aurel Stroe au fost marcați printr-o dublă conferință cu titlul „AUREL STROE – Palimpsest". Muzicolog dr. **Octavia-Ahanid Dinulescu** a vorbit despre „Paradigme științifice în muzica lui Aurel Stroe": predilecția pentru fundamentarea compoziției pe idei generatoare abstracte, împrumutate din matematică sau științe și reflectarea lor în compoziția morfogenetică, compoziția cu mai multe sisteme de acordaj sau compoziția cu mai multe categorii, o prezentare prin care am avut ocazia de a pătrunde într-un univers sonor pe cât de bogat, pe atât de original. Prezentarea semnată de prof. univ. dr. **Petruța Maria Coroiu** a pornit de la metafora poetică pe care autoarea a asociat-o întotdeauna cu personalitate lui Aurel Stroe, *Oameni-catedrală*, iar autoarea ne-a adus mai aproape de maestru printr-un portret al muzicianului presărat cu emoționante amintiri din întâlnirile cu acesta.

În Sala "Constantin Silvestri" a UNMB au avut loc în cadrul acestei ediții a Festivalului Meridian o conferință-atelier susținută de compozitorul austriac **Matthias Kranebitter** – „Aspecte narative în muzica contemporană", o conferință a compozitorului german **Oliver Sascha Frick**, cu titlul „Aspecte electronice în muzica de cameră: lucrări pentru pian și electronics", iar în ultima zi de Festival am putut urmări un reality-show cu un concept original semnat de Irinel Anghel: o „Călătorie spre Centrul Pământului Muzical", ghidați de prof. univ. dr. **Dan Dediu**. Cu ajutorul unei rulete au fost alese spre lectură portrete de compozitori români din cartea „Siluete în mișcare" (Editura Muzicală, 2021), și anume Pascal Bentoiu, Aurel Stroe, Ștefan Niculescu, Nicolae Brânduș, Tiberiu Olah, Liviu Dănceanu. Ruleta a ales, spre deliciul nostru, și doi compozitori prezenți în public la conferință: Adrian Iorgulescu și Sorin Lerescu. A fost o fermecătoare călătorie prin amintiri și ipostaze componistice, prin care i-am cunoscut pe maeștrii amintiți și din alte perspective – în schițe de portrete colorate cu intervenții la pian, prin care Dan Dediu ne-a cucerit ca de fiecare dată.

Andreea KISELEFF

„Round Trip AdHoc"

Marți, 8 noiembrie la ora 19:00 în Studioul de concerte al Academiei Naționale de Muzică „Gheorghe Dima" din Cluj-Napoca, ansamblul AdHoc, sub conducerea maestrului Adrian Pop, a deschis manifestările clujene ale Festivalului Internațional „Meridian", aflat la cea de-a XVII-a ediție, sub însemnul tematicii „Atlas". Cea de-a doua manifestare s-a petrecut în seara zilei de 10 noiembrie, în aceeaşi locație, când a fost proiectat animația 3D „Sounds to go (around the world)", avându-i ca artişti pe Alexandru Claudiu Maxim şi Irinel Anghel.

Concertul denumit generic „ROUND TRIP" a debutat cu lucrarea compozitorului Nicolae Brânduş (cel de la care în anii 90 a pornit ideea aderării României la ISCM) *Rhyhmodia*, o adevărată provocare a ritmicii precise pentru percuție solo (interpretată în acest cadru de doi interpreți – Emil Simion şi Marc Pocola), un concert compus şi retuşat pe parcursul a două decenii. O lucrare hipnotică care abundă în formule ritmice specifice sistemului ritmicaksak care, nu de puține ori, fac trimitere către ritmica alertă a geamparalelor. Cele şase miniaturi alese din cadrul concertului au fost interpretate în două valuri, la începutul şi finalul concertului, asigurând sensul titlului evenimentului.

Cea de-a doua lucrare, *Tempi 2* pentru contrabas solo de Adrian Pop, pornită de la ideea alternanței de tempo-uri (EKG tempo, happy bear, nocturnă cu greieruşi, swing) a fost compusă într-o primă variantă în anul 1976 la solicitarea contrabasistului Liviu Moga, profesorul de contrabas al Conservatorului clujean de la acea vreme. Secțiunile ludice alternate cu cele de jazz, alături de provocarea ridicată „la fileu" de către compozitor, prin prezența mai multor intervenții de percuții au fost intuite eficient de către Róbert György, actual cadru didactic al ANMGD.

Caught Between Two Worlds (trei studii pentru pian preparat) de Tiberiu Herdlicska adună, conform spuselor compozitorului „multiple sonorități sonante care sunt amestecate cu infuzii jazzistice, eufonice, cu ostinato-uri care amintesc de vamp-urile utilizate în jazz, sau înlănțuiri acordice specifice tradiției jazzistice. Firul narativ, coerența ciclului este asigurată de elementele ritmice şi armonice comune celor trei studii. Prepararea pianului aduce un plus de expresivitate şi varietate timbrală, cu efect non-invaziv. Coli de hârtie plasate în diferite registre pe corzi şi surdinarea corzilor, în anumite registre, prin lipirea unui strat sau mai multor straturi de bandă adezivă. Astfel se realizează patru zone timbrale distincte care se amestecă şi se «joacă» împreună". Diana Dava Barb, o foarte bună cunoscătoare a creației pianistice a lui Tiberiu Herdlicska prin multiple opusuri deja interpretate, a condus percepția ascultătorilor în multiple lumi timbrale cu o convingere, energie şi libertate debordantă.

Ciclul de *Miniaturi pentru trio de coarde* al compozitorului austriac Herwig Reiter, denumit *Miniaturen* a fost scris pentru Kreisler Trio din Viena, care a şi prezentat prima audiție absolută a lucrării. Autorul a utilizat material din lieduri şi lucrări corale proprii, remodelate în format instrumental. Astfel, piesele rețin miezul programatic, evocator şi descriptiv al unor texte poetice, retrase acum în penumbra din spatele sunetelor, dar care, în opinia autorului, le transmit acestora caracterul unor mici drame – de această dată pentru trio. Din seria celor zece miniaturi ale ciclului complet au fost alese spre interpretare cinci, configurând o mică suită clădită atât pe afinității cât şi pe contraste de expresie şi mişcare. Diana Man (vioară), Ovidiu Costea (violă) şi Vlad Rațiu (violoncel) au „colorat" aceste tablouri selectate prin atenția la detaliu şi simplitatea pe alocuri pe care partitura o impunea.

Cele trei mişcări (*Pesante/ Allegro vivo – Largamente, expansive – Poco pesante/ Giocoso*) ale cvartetului de coarde *String Quartet no. 2, Romanian*, scris de compozitorul american Michael Djupstrom combină sonorități ale muzicii moderne americane cu diverse prelucrări de melodii populare care uneori țintesc, voit sau nu, către spiritul enescian. „Ca şi în cazul altor câteva lucrări recente, interesul meu pentru muzica clasică şi populară din România a servit ca un fel de trambulină pentru a lansa lucrul la acest cvartet. Am folosit diverse melodii populare ca puncte de plecare pentru materialul melodic selectat în fiecare dintre cele trei mişcări ale sale, deşi piesa s-a dezvoltat uneori în alte direcții în timpul compoziției, aparent din proprie inițiativă".

AdHoc

Andra PĂTRAŞ

Un „voiaj muzical" de lieduri

În „etate" de 17 ediții, Festivalul „Meridian" reprezintă un eveniment muzical organizat anual de către SNR-SIMC în colaborare cu Ministerul Culturii din România, Uniunea Compozitorilor şi Muzicologilor, Radio România şi Universitatea Națională de Muzică din Bucureşti. Festivalul propune în acest an centenar al *Society for Contemporary Music* (ISCM), tema „ATLAS", concertele fiind orientate în jurul conceptului de *călătorie/ voiaj*. Partener al Festivalului „Meridian", Filarmonica „Oltenia" din Craiova ne oferă în seara de 09 noiembrie un recital de lied în care mezzosoprana Claudia Codreanu alături de partenera sa de „călătorie" muzicală, pianista şi compozitoarea Diana Dembinski-Vodă, sunt „ghizii muzicali" care prezintă publicului craiovean lucrări

contemporane valoroase ale artei muzicale atât autohtone cât şi internaţionale.

Prima destinaţie o reprezintă continentul american, prin lucrarea *The Sleeper* a compozitorului George Crumb, pe versuri de Edgar Allan Poe. Multiplu premiat, inclusiv cu premiul *Pulitzer pentru muzică*, Crumb înveşmântează poemul lui Edgar Allan Poe cu o sonoritate avangardistă. Pianista Diana Dembinski-Vodă pregăteşte atmosfera sumbră a poemului prin folosirea unor clustere executate de la cel mai fin *piano* până la cel mai apăsător *forte*, încununate în finalul acestei introduceri cu un *glissando* ascendent acţionând corzile în partea interioară a pianului. Discursul muzical cvasi-funebru, asemănător unui plânset, al mezzosopranei este amplificat emoţional şi muzical pe tot parcursul lucrării de aceste clustere şi glissando-uri. Următoarea oprire este pe două „paliere" europene: român şi catalan; cel muzical, prin compozitorul român Nicolae Coman, şi cel poetic prin catalanul Miguel Marti i Pol, destinaţia numindu-se *L`amor tal volta*. Lirismul vocal al mezzosopranei este acompaniat de către pian prin sonorităţi post-impresioniste care creează şi colorează peisajul muzical necesar expunerii discursului muzical. Cele două protagoniste ne întorc către continentul american prin lucrarea compozitorului John Cage, *The Wonderful Widow of Eighteen Springs*, pe versuri de James Joyce. Una dintre cele mai celebre şi iconice figuri ale avangardei muzicale americane, John Cage muzicalizează poemul lui James Joyce cu ajutorul unei structuri minimaliste de doar trei sunete, cu o emisie non vibrato, asemeni unui cântec popular, toate acestea fiind completate de pianul închis, folosit ca instrument de percuţie, prin lovituri cu degetele în diferitele părţi ale corpului instrumentului. Lucrarea Dianei Dembinski-Vodă, *Uvedenrode*, pe versuri de Ion Barbu, ne readuce pe teritoriul muzical al propriei ţări. După spusele compozitoarei, cu toate că "textul nu comunică nimic", gratuitatea pură, eufonia extraordinară şi natura orfică au reprezentat o invitaţie de nerefuzat pentru crearea veşmântului muzical. Următorul „voiaj muzical" ne deplasează pe teritoriul compozitorului evreu, de naţionalitate maghiar şi apoi austriac, originar din Transilvania, România, György Ligeti, şi a poetului János Arany. Din cele *Cinci cântece pe versuri de Janos Arany*, „ghizii" noştri muzicali ne prezintă două lieduri: *Nr. 1 - Csalfa sugár* şi *Nr. 3 - Acsendes dalokból*. Primul lied conţine o linie melodică expresivă, nostalgică pe alocuri iar al doilea are un discurs muzical rapid, spumos, ambele propunând o versiune nouă a melosului folcloric maghiar. Compozitoare şi decan al Facultăţii de Compoziţie, Muzicologie şi Pedagogie a Universităţii Naţionale de Muzică din Bucureşti, Olguţa Lupu, prin cele două protagoniste, ne propune un discurs românesc. Lucrarea *Capriciu*, pe versuri de Marin Sorescu, reflectă elemente caracteristice naturii duale ale umanului: surâsul şi tristeţea, tonul glumeţ şi apăsarea singurătăţii, ludicul şi sentimentul datoriei. Muzicalizarea acestei naturi umane oximoronice este simbolizată prin expunerea aceluiaşi motiv muzical în două ipostaze diferite. În program este planificată şi o oprire pe teritoriu francez, unde compozitorul Olivier Messiaen ne primeşte cu liedul *Doundou Tchil*, pe versuri proprii. Acest lied, din ciclul *Harawi*, descrie bărbatul îndrăgostit care execută, cu clopoţei de crotal ataşaţi la glezne, un dans de curtare, evoluând apoi între o serenadă extatică a cărei punct culminant este reprezentat de un fals cântec de pasăre. Următoarea „deplasare" ne întoarce pe teritoriul românesc, cu două lieduri. Muzica primului lied, *S`amor non e*, este compusă de Christian Alexandru Petrescu pe versuri de Francesco Petrarca. Versurile lucrării descriu suferinţa în dragoste, stare pe care o găsim muzicalizată printr-o libertate melodică, de o exteriorizare discretă. Cel de-al doilea lied, *„Balet"* din ciclul *Odinioară*, pe versuri de George Bacovia, este compus de una dintre cele mai importante prezenţe feminine ale peisajului componistic românesc modern, Felicia Donceanu. Lucrarea demonstrează o stăpânire deplină a tehnicilor de creaţie moderne, în spirit neoclasic. Liedul este precum un compliment adus vocii şi un prilej de a crea armonii subtile pentru pian. Ultima destinaţie a „voiajului muzical" este ţara uneia din cele mai importante figuri marcante în domeniul muzicii din secolul al XX-lea, un adevărat inovator şi un educator al multor generaţii de muzicieni, polonezul Witold Lutosławski. Mezzosoprana Claudia Codreana şi pianista şi compozitoarea Diana Dembinski-Vodă, ne prezintă din ciclul *Cinci cântece*, pe versuri de Kazimiera Iłłakowiczówna, liedurile *„Marea"* şi *„Vântul"*. Ambele lucrări arată noi valenţe ale programatismului muzical.

Şi aici se încheie călătoria noastră de lieduri, adevărate capodopere emblematice ale muzicii clasice moderne şi contemporane, pe care publicul craiovean l-a apreciat cu ropot de aplauze şi ovaţii.

Aşteptăm cu nerăbdare următorul „voiaj muzical"!

Marius-Ionuţ STANCIU

Claudia Codreanu, Chr. Alexandru Petrescu, Diana Dembinski-Vodă

Nauticall. De rerum elementis naturae

Festivalul internaţional „Meridian", ediţia a XVII-a, *Atlas 2022*, desfăşurat sincron în câteva oraşe ale ţării, a ţesut trasee şi destinaţii geografice subsumate muzicii şi culturii universale, ale secolului al XX-lea şi al XXI-lea. La Constanţa, vineri, 11.11.2022, ora 17, în sala cuprinzătoare a Centrului Multifuncţional Educativ pentru Tineret "Jean Constantin", a avut loc, în cadrul acestui amplu şi generos Festival internaţional, recitalul pianistei Andreea Bratu.

Interpreta, licenţiată a UNMB (2002), la clasa de pian a regretatului prof.univ.dr. Sandu Sandrin, are un palmares extins, educaţional şi artistic, ce îi confirmă statutul de cadru didactic universitar, în prezent fiind lect.univ.dr. la Facultatea de Arte, Universitatea “Ovidius” din Constanţa. Pianista, ce obţine meritoriul titlu de doctor în 2010, s-a perfecţionat ulterior la Il Conservatorio „Giuseppe Verdi”, Milano, a participat şi este invitată constant să suţină recitaluri la diverse festivaluri, concursuri, proiecte artistice, cu mereu repertorii ce dovedesc maturitate inteerpretativă.

Programul serii, cu tematica *Nauticall. De rerum elementis naturae*, a fost unul care a desenat, imaginar, harta unui repertoriu extins, al ţărilor şi oraşelor, un sugestiv mapamond sonor. În acest periplu repertorial universal şi românesc am remarcat o binefăcătoare prezenţă a compozitorilor constănţeni, Luchian Ionescu, Daniela Cojocaru, Adrian Mihai Hasna-Preda. Prima lucrare a serii, *Preludiu şi Fuga aquatica*, *Sarabanda,* din *Suita “Ape dobrogene“* a aparţinut compozitorului Luchian Alexandru Ionescu. Deopotrivă interpret, profesor şi compozitor Luchian Alexandru Ionescu, care anul acesta, la data de 19 septembrie ar fi împlinit 70 ani, a fost un muzician care susţinea cu seninătate că va rămâne în conştiinţa multora ca pedagog. *Suita pentru pian* declanşează imagini grăitoare ale unui albastru profund, abisal, prin precisa şi matematica sintaxă a polifoniei împletită cu cea omofonă. Elementele transfiguratoare ale dansului dobrogean, surprinse măiestrit de către Andreea Bratu, conturează armonii dansante ce se împletesc cu sobrietatea, maiestuozitatea şi temperanţa barocului. Următoarea lucrare a recitatului a aparţinut compozitoarei Carmen Maria Cârneci. În lucrarea *ConSolar* (2004), interprtetată cu expresivitate de Andreea Bratu, compozitoarea etalează arhetipul soarelui ce semnifică viaţa, căldura, continuitatea. Lucrarea este minimalistă, gândită din intervale înlănţuite concentric, asemeni razelor fierbinţi solare, în jurul unei fundamentale, mobile, expusă *ostinatto*, în nuanţe pline şi penetrante, precum ale discului solar incandescent. În continuare, am audiat *Sonatina pentru mâna stângă, op. 10* (1942), de Dinu Lipatti, compozitor, pianist şi pedagog român integrat pe deplin patrimoniului muzicii universale, prin educaţia, gândirea şi concertistica sa de un sensibil angajament faţă de ethosul românesc transfigurat până la limita disoluţiei în muzica cultă. Andreea Bratu a redat cu aleasă virtuozitate scriitura complexă a mâinii stângi, pulsul, ritmicitatea şi dantelăria melodică a melosului românesc ce au găsit gazdă primitoare în desfăşurări structurale şi tehnice ale muzicii culte. A patra lucrare a recitalului, *Brise de Mer* (2015), a aparţinut tânărului compozitor constănţean, Adrian Mihai Hasna-Preda, asist. univ. dr. la Facultatea de Arte, Universitatea “Ovidius”, ce, la o vârstă tânără, cuprinde în palmaresul său peste 25 de creaţii de muzică de teatru, de film, premiate şi aplaudate pe mai multe continente. Lucrarea, atent tălmăcită de pianista Andreea Bratu, postulează arhetipul apei ce semnifică viaţa, dizolvarea şi regenerarea, vindecarea. Muzicianul şi-a modulat inspiraţia muzicală după briza Mării Negre, ce onduleză particulele de apă, gândind două teme contrastante, eleborate construcţii melodice şi armonice, arpegiate sau placate, fie răsfirate în amplitudinea claviaturii, conturate sugestiv prin tehnica pianistei. A urmat lucrarea *FASTI Poem* (2022) a compozitoarei constănţene Daniela Cojocaru, prof. univ. dr., Facultatea de Arte, Universitatea “Ovidius”. Creaţia sa componistică este intimistă, îndreptată mai ales înspre muzica corală, cea camerală, adesea a liedului, în care vocea purtătoare de linie melodică, cu profunde semnificaţii, croieşte restul şi rostul armoniei de factură modală. Lucrarea prezentă în programul serii, *Fasti. Poem*, inspirată din lirica lui Ovidius Pablo Nasso, este o înlănţuire de imagini, o evocare a tradiţiilor, ritualurilor, sărbătorilor, a ţinuturilor, o reflecţie sonoră a calendarului roman. Particularităţile de limbaj ale compozitoarei, deseanează sonor imaginile ţinutului antic prin melodia insolită, fie de factură lirică fie dinamică, prin sensul expresiv al înlănţuirilor, când ascendent când descendent, prin intervalica ce este potenţată de înlănţuirile armonice sau structuri polifonice, ce construiesc vizual edificiile serbărilor romane, prin varietatea ritmică, de balansul termenilor de expresie ce reflectă secvenţele lunare şi apropierea de rit. Lucrarea dovedeşte o reală artă a

Andreea Bratu

comunicării a compozitoarei, în inspirata interpretare a pianistei Andreea Bratu. A şasea lucrarea prezentă în programul recitalului a fost *Six Encores* pentru pian: *Wasserklavier* (1965), *Erdenklavier* (1969), *Luftklavier* (1985), *Feuerklavier* (1989) de Luciano Berio. Cele 6 miniaturi relevă marea libertate în gândire a compozitorului preocupat în egală măsură de prefacerea scriiturii şi a receptării muzicale, precum şi de o timbralitate inovativă. Repertoriul atent eleborat al pianistei Andreea Bratu a cuprins în continuare miniatura *Haiku for Pierre Boulez* (2000), a compozitorului japonez Toshio Hosakava. Elementele de limbaj ale acestei lucrări marchează deschiderea compozitorului spre particulara şi originala tradiţie japoneză, a muzicii, a liricii, a dansului: clustere de o dinamică intensă, de la *sfff* la *ppp*, sensul acordurilor ce se poziţionează mereu în sens ascendent, metrica alternativă ce aminteşte de alternaţa versificaţiei genului literar haiku, 3-5-3. Următoarea piesă audiată a aparţinut compozitorul francez André Jolivet (1905-1975), o prezenţă perfect articulată cu modernismul francez. El compune în 1943 lucrarea *Mana, suită pentru pian: Beaujolais, L’Oiseau, La Princesse de Bali, La Chèvre, La Vache, Pécagase*, un manifest al muzicii noi, prin care a tras atenţia şi consideraţia

contemporanilor. Prin limbajul său modern, compozitorul a evocat sonor funcţiile şi importanţa amuletelor ce au aparţinut familiei A. Jolivet. Ultima lucrarea a recitalului a fost a compozitorului italian Marcello Abbado (1926-2020) – *Carillon su Andreea Bratu* (2014). Lucrarea insolită, în primă audiţie, este o dedicaţie pe tema numelui pianistei soliste, şi, denotă o manieră intelectuală a abordării muzicale, dodecafonică, a unui entuziasm în căutarea efectelor sonore generate de afecte.

În acest fel, muzical şi distins, la Constanţa, s-a serbat diversitatea muzicii româneşti în integralitatea celei universale. Valorosul repertoriu, prezentat de semnatara articolului, conf.univ.dr. Ruxandra Mirea, s-a îmbogăţit cu lucrări româneşti, de o aleasă modernitate, prin creaţiile compozitorilor constănţeni Luchian Alexandru Ionescu, Daniela Cojocaru şi Adrian Mihai Hasna-Preda. Creaţile acestora au adăugat, celor din multitudinea culturalităţii, câte o nuanţă distinctă şi plăcută, a ethosului dobrogean. Pianista Andreea Bratu a însufleţit fiecare moment al Festivalului „Meridian” - *Atlas 2022* prin ţinuta interpretării, veloce şi rafinată.

Ruxandra MIREA

Pe un meridian în jos,

pe un mal frumos, în oraşu-n care plouă de trei ori pe săptămână, *Ars Subtilior* a deschis atlasul muzicii recente la harta tinerilor meşteri, calfe şi zidari, într-ale arhitecturii sonore: Pintilie, Păiş, Gînţa, Enescu şi Toduţă, exploratori prudenţi la hotarul avangardei.

I-am auzit din birou cum pregăteau concertul serii de vineri 11 noiembrie 2022 şi, printre picăturile birocraţiei, i-am privit cu admiraţie din balcoanele Filarmonicii Piteşti şi m-am entuziasmat profund, văzând prietenia şi entuziasmul interpreţilor, dorindu-le din inimă un concert cu izbândă.

Ars Subtilior

Pe de altă parte, am fost încântat că Filarmonica Piteşti şi-a dovedit întru sfârşit deschiderea şi către altfel de muzici pe scena Centrului Multifuncţional, de la folk-fusion la jazz simfonic, de la disney-pop la rock simfonic, de la recitaluri clasice la camerale moderne, dar mai ales deschiderea către unul dintre cele mai importante festivaluri internaţionale de muzică nouă din ţară, „Meridian” | *Atlas 2022* – manageriat de compozitoarea Diana Rotaru, ajuns anul acesta la cea de-a XVII-a ediţie, dar în premieră în urbea Piteştiului. Iar această deschidere i se datorează tânărului director al Filarmonicii, Gabriel Niţă, care a reuşit în scurt timp să pună instituţia pe un altfel de făgaş.

Violonista Iulia-Adriana Vaida, flautistul Mihai Vaida şi Vlad Gînţa, la pian, au deschis concertul cu *Thoughts from a mansion* de Bogdan Pintilie. Oricare muzician ce vizitează conacul de la Tescani simte un fior şi o inspiraţie. La Pintilie a fost o inspiraţie în caracter popular românesc, cu motive melodice pe alocuri eterofonice, pe un ritm exuberant, secţiunea mediană captivând prin îngânările leneşe dintre flaut şi vioară. Trioul *Ciment străveziu* de George-Ioan Păiş a explorat o pendulare între două lumi sonore contrastante cât şi cofrajul formei de sonată, cu o temă la unison, lirică şi diatonică, şi o alta greoaie, mecanică şi mecanicizată. Iulia-Adriana Vaida, Carina Boanţă şi Marius Boldea au arătat cu fineţe dar şi energic, acolo unde era cazul, cum o lume ia loc celeilate, cum se întrepătrund sau se alterează. Motivul ritmic al pianului, obsedant şi implacabil, şi loviturile de picior ca un ciocan demolator din paroxismul finalului au impresionat puternic. Subtil, zidul palid pare să fi fost distrus şi cele două lumi antagonice au devenit una.

Înaintea *Sonatei* lui Sigismund Toduţă, scrisă în 1952, flautiştii aveau prea puţine opţiuni valabile din muzica românească, o *Doină şi joc* de Tiberiu Brediceanu, o *Scenă pastorală* de Petre Elinescu şi, eventual, *Cantabile şi Presto* de George Enescu. La 44 de ani şi cu multe compoziţii importante în spate, Toduţă se afla în faţa *Sonatei pentru flaut şi pian* cuprins de emoţia inovării. Lucrarea, o muzică cu sănătos ethos românesc, eşafodată pe calapod formal clasic, îmbinând măiestrit modernitatea muzicii româneşti din anii 1950 cu procedee stilistice baroce, a intrat imediat în repertoriul standard al flautiştilor. Cu o înţelegere deplină a partiturii, Mihai Vaida a îmbogăţit-o cu frazare personalizată şi un sunet plin şi vibrant, iar Vlad Gînţa era atât de pătruns de discursul muzical, că aproape ţi-l închipuiai pe compozitorul însuşi ca fiind la pian.

Compusă pe când George Enescu avea 23 de ani, între *Rapsodii* şi *Simfonia I*, *Cantabile şi Presto* pentru flaut şi pian a avut un scop precis: concursul de admitere din 1904 de la Conservatorul Naţional din Paris, unde a mai fost de asemenea stabilită ca piesă obligatorie de concurs şi în anii 1921 şi 1940. Interpretarea a fost impecabilă, Carina Boanţă cu un sunet pictural, gingaş şi misterios în prima parte şi cu o energie virtuoză şi exuberantă în partea a doua, iar Marius Boldea un companion atent şi implicat.

Vlad Gînţa şi-a scris trio-ul său *Brâncuşi Études pentru pian, flaut şi vioară*, pianul fiind aici personajul egoist, chiar şi atunci când aparent acompania, mai ales, în partea a doua, cu acel efect depresiv al degetului ce apăsa pe o coardă gravă nelăsând-o să vibreze, ca mai apoi, transformat în secunde mici în fortissimo, să provoace o atmosferă şi mai tensionată. În trei părţi, *Sarcasm*, *Tension* şi *Bartókiana*, trio-ul relevă dezvoltarea componistică a creatorului, acaparat de viziunile filosofice ale lui Brâncuşi, fiecare mişcare fiind mai expresivă, mai închegată şi cu mai multă

reducere la esenţă a materialului tematic decât precedenta. Cătălin Răducanu la pian, Mihai Vaida – flaut şi Iulia-Adriana Vaida – vioară au pus hotar **Drum**ului pe **Meridian**ele **Atlas**ului, deşi *Bartókiana*, cu ale ei subtile întorsături de folclor şi ritmuri frenetice, ar fi meritat un bis, publicul cerând aceasta prin aplauzele îndelungate.

Dar bisul îl aşteptăm să fie dat cât de curând, publicul piteştean, dar şi eu, cu o bucurie neţărmuită, dorind să-i revedem şi să petrecem din nou o seară magică alături de membrii ansamblului *Ars subtilior*, ce şi-a asumat o misiune pe cât de temerară, pe atât de utilă în peisajul cultural actual. Noi toţi am avea numai de câştigat, căci nu putem să nu remarcăm însemnătatea acestor tineri muzicieni profesionişti şi dăruiţi.

Atmosfera intimă, compoziţiile atent alese, prietenia şi virtuozitatea interpreţilor, publicul captivat de noi sonorităţi, au făcut ca acest concert din cadrul Festivalului „Meridian” să fie o clipă de pus în ramă.

Silviu DEACONESCU

Ansamblul ATEM

În cadrul Festivalul Internaţional MERIDIAN, Ansamblul ATEM – reunit în formulă de trio de această dată, cu Cristian Miclea – clarinet, Emanuela Benec – vioară (invitată) şi Victor Andrei Părău – pian - a susţinut în sala Mihai Perian a Liceului de Artă „Ion Vidu” din Timişoara (12 noiembrie) un recital intitulat, sugestiv, THE STRESS OF FLIGHT. Programul, foarte divers şi bine ales, ne-a captivat de la început până la sfârşit.

Prima piesă, *Flight Elegy* pentru vioară şi pian (1989) a fost scrisă de Jonathan Harvey ca un omagiu adus memoriei pilotului – violonist Peter Gibbs. Linia melodică şerpuitoare a viorii, parcă plutind peste sunetele abia articulate ale pianului, a creat un discurs muzical realizat cu fineţe de cei doi solişti.

Dedicată ansamblului ATEM cu ocazia acestui festival, şi inspirată de tematica recitalului, lucrarea *Up!* (2022) pentru clarinet, vioară şi pian a tânărului şi talentatului compozitor Andrei Petrache, laureat recent al Concursului George Enescu la secţia Compoziţie, ne-a lăsat o impresie foarte bună. Discursul muzical oscilând între două secţiuni clare, „una plutitoare, suspendată, cealaltă agitată, afectată de stres” a fost sugestiv realizat de către interpreţi, replicile expresive ale instrumentelor reuşind să ne transpună în diferitele stări emoţionale cerute de partitură.

Următoarea piesă - *Dalla brina* pentru pian - a fost scrisă de Filippo Perocco în 2013 la comanda unui pianist japonez. Vrând parcă să „îngheţe” frânturi dintr-un cântec tradiţional japonez, compozitorul a realizat o muzică minimalistă, repetitivă, dar plină de farmec, evocând „efecte de lumină şi sunet” ale unui peisaj iernatic. Lucrarea a fost interpretată cu mult rafinament de Victor Părău, acesta reuşind să creeze efecte sonore pline de culoare.

Ziv Cojocaru, un compozitor israelian cu origini române, s-a dovedit foarte inventiv, pornind de la alegerea titlului piesei, *Bbbeeezzz* pentru vioară, clarinet/clarinet bas şi pian (2015) - „un fel de joc de litere care îmbrăţişează sunetul bâzâitului şi al aripilor de albină”, aşa cum a apărut în imaginaţia autorului. „Cele trei litere din numele piesei simbolizează cei trei muzicieni din trio - trei vectori care uneori se trag unii pe alţii în direcţii diferite, iar alteori se unesc într-o singură direcţie. Preocuparea pentru un element dominant şi rezultatele fluxului pe care acesta îl impune sunt date deja de la începutul lucrării, când un sunet fundamental se impune ca un flux sonor al sunetelor armonice (în acest caz cvinta şi terţa)” - după cum spune compozitorului. Prinşi în acest „joc”, interpreţii au realizat o interpretare expresivă, plină de farmec şi umor.

Ar mai fi de menţionat faptul că Ziv Cojocaru a susţinut şi o prelegere „Despre universul propriu de creaţie”, în faţa studenţilor Facultăţii de Muzică şi Teatru din Timişoara.

Les ruines circulaires pentru clarinet şi vioară (2006) de Tristan Murail a fost interpretată cu ocazia acestui festival în primă audiţie românească. Inspirat de o nuvelă a lui Jorge-Luis Borges, discursul muzical se naşte din „visul” celor două instrumente. „Vioara visează - din melodia ei se naşte cu blândeţe muzica clarinetului. Cele două instrumente se ciocnesc, clarinetul triumfă şi, la rândul său, începe să viseze. Iar visul său dă naştere unei noi melodii la vioară...”. Am „visat” şi noi împreună cu interpreţii, dialogul plin de farmec realizat între cele două instrumente şi acurateţea sonoră s-au erijat în factori hotărâtori ai unei interpretări alese.

Crescendo pentru vioară (2012) de Mihai Măniceanu este o lucrare articulată din două secţiuni având un colorit modal, care „suferă anumite dilatări sau comprimări dimensionale în cadrul reexpunerii, variaţii puţin sesizabile sau consistente”. Cu inserţii care ţin de sfera teatrului instrumental – un „gest spadasin” al arcuşului, lucrarea a fost o provocare pentru Emanuela Benec, ea achitându-se într-o prestaţie mai mult decât onorabilă.

ATEM

Dacă la începutul recitalului a fost „Elegia zborului”, compozitorul clujean Cristian Bence-Muk ne-a propus *9 ½ minute de stres* pentru clarinet, vioară şi pian (2014), care a dat ocazia interpreţilor să ne introducă în viaţa cotidiană, cu toate surprizele ei, fapt realizat muzical cu multă convingere.

„Prin formele muzicale conturate tuturor acestor etape şi stări de stres, mesajul real dorit de compozitor este ca muzica sau arta în general (fie ea chiar şi aşa, contemporană şi provocatoare) să rămână o sursă de

terapie, de eliberare emoţională, de aşa-numit catharsis” este comentariul făcut de Victor Părău, care, în scopul unei mai bune înţelegeri a repertoriului propus, a stimulat interesul publicului prin prezentări pertinente şi atrăgătoare.

Întregul recital s-a desfăşurat ca o revărsare de frumuseţi sonore, pline de efecte deosebite, lucrările propuse permiţând celor trei protagonişti să-şi etaleze plenar posibilităţile tehnico-expresive, iar nouă, publicului, să ne ofere o seară încântătoare.

Ani-Rafaela CARABENCIOV

PIANO EXPRESS

Recitalul PIANO EXPRESS, din data de 13 noiembrie, în Sala „Ion Baciu” a Filarmonicii ploieştene, al Adrianei Toacsen, a stat sub semnul întoarcerii în timp şi al rememorării, al reevaluării şi reconsiderării din perspectivă modernă, în vizune personală, a unor teme din muzica clasică, recunoscute ca fiind preţioase nestemate ale repertoriului universal din toate timpurile. Afirmaţia se bazează pe faptul că lucrările interpretate de pianistă sunt creaţiile unor compozitori contemporani din diverse spaţii geografice care din respect pentru marile teme clasice, au „comentat” muzical ori au pornit în discursul lor componistic, fiecare în maniera lui, de la motive din lucrări intrate deja în conştiinţa colectivă a publicului.

Adriana Toacsen

Aşa cum ea însăşi declară, Adriana Toacsen şi-a conceput apariţia pe scenă ca pe un spectacol interactiv care să atragă publicul spre muzica modernă, contemporană, prezentând verbal, cu multă inventivitate şi deosebit şarm lucrările abordate. Pe tot parcursul spectacolului, protagonista a dovedit un real talent actoricesc. Şi-a făcut intrarea în scenă închipuind un călător care, abia coborât la Ploieşti din trenul Expres-Piano, are multe de povestit şi comunicat auditorilor. După acest reuşit *captatio-benevolentiae*, tot ce a urmat, a teleportat publicul într-o poveste captivantă în care sonorităţile muzicii contemporane au stârnit interesul şi chiar plăcerea celor din sală. Pentru a conduce publicul în atmosfera lucrărilor prezentate, pianista şi-a schimbat ţinuta în funcţie de specificul lor.

Fantezia on a ostinato (1985) de John Corigliano, compozitor în rezidenţă al Orchestrei Simfonice din Chicago, are ca punct de plecare tema ostinato din partea a II-a a *Simfoniei a VII-a* de Beethoven. Am aflat de la interpretă că lucrarea a fost piesă impusă la Concursul „van Clyburn” arta interpretului constând în aceea de a lua cele mai bune decizii privind durata motivelor propuse de autor, sarcină pe care pianista a îndeplinit-o cu succes, spre încântarea publicului.

Anamorfosi (1980) de Salvatore Sciarrino, autor italian al mai multor lucrări din genul liric, al căror libret şi-l concepe personal, utilizează în structura sa textura figurativ armonică din *Jeux d'eau* de Ravel şi esenţa melodică a şlagărului *Singin' in the Rain.* Folosind sugestiv o umbrelă ca recuzită, după un dialog cu publicul despre muzici de film, Adriana s-a aşezat la pian şi a evidenţiat tema filmului, răsărită din puzderia de sunete cu irizări multicolore ale picăturilor de ploaie, aluzie la lucrarea lui Ravel.

Scrisă în anul jubiliar Beethoven, 2020, creaţia compozitoarei române Livia Teodorescu-Ciocănea, *Viva Beethoven*, nu a putut fi prezentată la Filarmonica din Melbourne care a comandat-o, din cauza pandemiei. Lucrarea e construită pe citate explicite din *Concertul nr. 5* (respectiv tema plină de lirism din partea a doua) şi *Rondo*-ul din Sonata *Waldstein* ale titanului de la Bonn. Publicul a fost în situaţia să recunoscă cele două citate, din momentele de dramatism intens şi clipele de meditaţie introvertită, atât de elocvent puse în evidenţă de pianista-actor.

Pentru *Preludio e Toccata numerico* (2014) de Mihai Măniceanu, compozitor din generaţia protagonistei, costumul de scenă, tineresc şi nonconformist, s-a potrivit de minune cu lanţurile de fier care au fost aşezate pe corzile pianului, în registrul grav şi cel acut, cu ajutorul a doi copii din rândul publicului care a făcut astfel cunoştinţă cu noţiunea de *pian preparat.* Intrada în manieră improvizatorică caracteristică stilului baroc, Toccata care ţâşneşte demonic, cu sonorităţi metalice, datorită lanţurilor care vibrau pe corzi au atras atenţia prin verva, şi tenperamentul incan-descent al pianistei care a dovedit o tehnică de invidiat în această a doua secţiune a lucrării, dezvoltată pe algoritmi matematici (progresie algebrică, Şirul lui Fibonacci), în patru calupuri distincte.

Costumată într-o rochie de ocazie, în stilul actual, pianista a prezentat *Twelve Variations on a Theme by L. van Beethoven* (2015, 2016) într-o manieră de profund respect pentru înaintaşii muzicii. Compozitorul canadian Guy Bacos, cunoscut la noi şi pentru *Variaţiunile rapsodice pe “Lie Ciocârlie”*, a conceput aceste variaţiuni pe tema *Odei bucuriei* de Beethoven, fiecare dintre ele conţinând aluzii muzicale la stilul unor compozitori ca Debussy, Ravel, De Falla, Stravinski (de exemplu, eu am sesizat şi influenţe lisztiene amintind atmosfera din *Funerailles* sau *Valleé d'Obermann*) neocolind însă şi stilul jazz-istic. Pianista Adriana Tocsen a surmontat realele dificultăţi tehnice ale partiturii, redând apoteotic tema în *Coda.*

Aplauzele la scenă deschisă au determinat-o pe Adriana Toacsen să facă o surpriză publicului, interpretând lucrarea *Guero* de Helmut Lachenmann, în care clapele pianului sunt doar atinse, fără a scoate sunete prin vibraţia corzilor, ci doar cvasi-zgomote produse de felul în care degetele pianistului le abordează. A fost nevoie de linişte absolută ca să auzim vocea abia şoptită a pianului.. Restul... e tăcere!

Sanda HÂRLAV-MAISTOROVICI

România pe scena lumii

Cu prilejul aniversării a 160 de ani de diplomație românească și în conexiune cu apropiata sărbătorire a Zilei Naționale a României, Opera Națională din București a fost prezentă la Paris, la Sala Mare UNESCO, cu un spectacol inedit, intitulat *Povestea iei*. Alegerea ca demers de diplomație culturală să aibă loc la Paris închide în mod cum nu se poate mai potrivit un cerc deschis de un alt om de cultură, pe atunci trimis special al domnitorului Alexandru Ioan Cuza în Franța, Vasile Alecsandri, primul lider al diplomației române.

Pentru a realiza acest proiect ONB a apelat la cel mai reprezentativ compozitor contemporan al nostru, Dan Dediu, și la unul dintre cei mai creativi coregrafi, Gigi Căciuleanu.

Potrivit corespondenților de la fața locului (PR Music), Excelența Sa, doamna Simona-Mirela Miculescu, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar, delegat permanent al României pe lângă UNESCO, a declarat: „Sunt încântată și emoționată că aici, în inima UNESCO, am adunat atâta lume pentru a sărbători împreună 160 de ani de Diplomație românească și Ziua Națională, două ocazii minunate pentru a ne onora rădăcinile, pentru a oferi o mostră superbă de suflet românesc, reflectând, în același timp, asupra prezentului și a destinului nostru ca țară! Aș dori să fac o adâncă reverență în fața magnificilor artiști ai Operei Naționale din București, care s-au întors la Paris după 57 de ani de absență. Mă înclin și în fața creatorilor acestui spectacol original și captivant, care a îmbinat armonios magia tradițiilor ancestrale românești cu îndrăzneala modernității. Cu remarcabilă creativitate și profesionalism, acești artiști conferă o voce unică culturii noastre vibrante și esenței noastre naționale profunde, păstrând, în același timp, nestinsă flacăra păcii, a respectului reciproc și diversității, care sunt obiectivele principale ale UNESCO și ale membrilor săi!"

Ca o Uvertură la acest spectacol de balet, Orchestra Operei Naționale București, dirijată de Daniel Jinga, a prezentat câteva pagini de simfonice inspirate din folclor, aparținând unor compozitori ca Grigoraș Dinicu, Tiberiu Brediceanu (la interpretarea Cântecelor românești și-a dat concursul soprana Theodora Gheorghiu) sau Bela Bartók.

În centrul atenției a fost desigur spectacolul de dans creat special pentru acest prilej de Gigi Căciuleanu, scenografia, costumele și spațiul vizual fiind semnate de Viorica Petrovici, design proiecții Dilmana Yordanova, light design Cristian Simon.

Tot de la corespondentul Oltea Șerban Pârâu aflăm că Gigi Căciuleanu a dezvăluit următoarele: „Când dansezi, vorbești în alte limbi și te adresezi publicului din sală nu pe limba lui maternă, nu pe limba țării unde ești ci... pe limba lui corporală. Pe limba lui tainică, pe limba lui misterioasă și, în același timp, foarte accesibilă, aproape animalică. Aici se caută și se găsește, câteodată, când îți merge bine și îl apuci pe Dumnezeu de-un picior, această joncțiune între animal și înger, care trece prin noi. Plecăm de la această factură a corpului uman și, în același timp, ne ducem prin dans, prin mișcare, mai departe, spre orice limită posibilă, spre îngeresc, spre inefabil, spre spiritual… Deci, din nou, acest joc între concret și abstract."

Înaintea plecării la Paris, compozitorul Dan Dediu a acordat un scurt interviu video-jurnalistului Virgil Oprina:

"- V.O.: *Cum transpui în sunete, gesturi, culoare și lumină un veșmânt și totodată un obiect de patrimoniu ca ia?*

- D. D.: Am acceptat această provocare a proiectului despre a scrie un balet, de fapt, un poem coregrafic sau creație coregrafică cu muzică, cu lumini, cu scenografie care să aducă în prim plan o poveste a cămășii cu altiță, o poveste a iei românești. Și, m-am tot gândit, de unde să o apuc. Cum aș putea să imaginez acest lucru. Și, într-adevăr, m-am documentat, am citit câteva legende despre ia,

cămașa cu altiță românească, din diferite zone ale României, că e femeiască, că e bărbătească, ritualurile cum se plămădește firul de borangic din care se țese ia, când se țese ia, e în legătură cu ciclurile cosmice, care erau obiceiurile când plecau bărbații la război. Pe sub tunica militară purtau ie, ca să fie recunoscuți în cazul în care ar muri și ar fi desfigurați. Deci lucruri de genul ăsta pe care nu aveam cum să le știu și nu le știam, dar pe care le-am metabolizat cumva și le-am metamorfozat într-o poveste imaginară pe care mi-am confecționat-o ca să pot să scriu această muzică.

- Cât a durat întregul proces creativ?

- Am scris-o într-o lună şi jumătate, mai întâi în partitură, apoi am orchestrat-o. Aşadar, am lucrat la foc continuu pentru că mi-am dat seama că, de fapt, toate celelalte compartimente depindeau de muzica mea. Şi, atunci, eu eram primul care trebuia să mă aşez la masa de scris şi să termin ceea ce am de făcut. Am luat-o ca pe o provocare serioasă şi la începutul lui septembrie am putut să livrez muzica într-un format digital şi apoi, atât scenografia cât şi imaginile cât şi, bineînțeles, creația coregrafică a marelui Gigi Căciuleanu a putut să înceapă.

- Ce v-a inspirat în crearea fondului muzical al acestui spectacol coregrafic?

- M-am întrebat în ce fel să fac această preluare. Este clar. Cămaşa cu altiță face parte din patrimoniul cultural tradițional românesc. Şi atunci, evident, că am avut un pandant în muzica tradițională românească care este atât de bogat. După cum ia românească se întâlneşte în toate regiunile din România, fiecare regiune cu specificul ei vestimentar, la fel şi muzica tradițional românească are specific regional. Şi atunci am încercat să iau, aş putea spune chiar să pescuiesc şlagăre cunoscute ale muzicii tradiționale româneşti, să le curăț de sedimentele temporale, să le stilizez şi, cumva, să le import, într-o creație a anului 2022, cu toate experiențele care ne definesc acum după pandemie şi după atâtea lucruri care s-au întâmplat. Sigur că, rezervorul nostru tradițional rămâne acelaşi. Numai că forma în care am adus eu muzica, maestrul Căciuleanu, mişcarea trupurilor şi Viorica Petrovici scenografia, şi ceilalți colaboratori, nu a făcut altceva decât să aducă în contemporaneitate şi, cred eu, şi cu o nuanță de vizionarism acest material simbolic tradițional românesc care e atât de bogat şi care, pe parcursul timpului, a fost demonetizat de multe ori de elemente festiviste, de elemente oportuniste ş.a.m.d. ”

Opera Națională Bucureşti a postat în social media şi declarația dirijorului Daniel Jinga, manager general al instituției: „Am avut onoarea de a dirija Orchestra Operei Naționale Bucureşti la Paris, de a fi alături de compania de balet, de a scrie istorie pentru cultura română prin acest eveniment incredibil, rezultatul unei fabuloase munci de echipă alături de colegii mei şi de Delegația permanentă a României pe lângă UNESCO. Sunt convins că, astfel, anul 2022 va rămâne în cartea de aur a turneelor Operei Naționale Bucureşti. Statura numelor care ne-au precedat în 1963 şi 1965 la Paris a ridicat aşteptările foarte sus, iar efortul creativ făcut atât de interpreți, cât şi de creatorii acestui spectacol - şi mă refer aici la compozitorul Dan Dediu, la coregraful Gigi Căciuleanu, la scenografa Viorica Petrovici, nume de primă mărime ale culturii române contemporane - s-au bucurat de o primire pe măsură din partea publicului multinațional de la Sala Mare a UNESCO din Paris. Suntem fericiți că acest eveniment a putut avea loc acum şi aici, la Paris în 2022, şi ne bucurăm că vom putea invita publicul bucureştean să vadă în premieră Povestea iei la Bucureşti pe 1 decembrie de Ziua Națională a României.”

Un ”cronicar ad-hoc” a oferit organizatorilor un binevenit comentariu, mai ales că vine din partea celui mai de succes regizor român din străinătate, Radu Mihăileanu: „A fost o seară foarte emoționantă. Îl cunosc şi îl admir pe Gigi Căciuleanu de mic copil - părinții mei erau mari prieteni ai lui Miriam Răducanu - şi, deci, l-am văzut pe Gigi încă de tânăr: un talent extraordinar. Mă bucur de ceea ce a creat cu această trupă de tineri formidabili, la fel şi muzica. S-au completat foarte frumos muzica cu dansul, a fost foarte românesc şi, în acelaşi timp, foarte universal, ceea ce mi se pare normal la UNESCO. Costumele realizate de prietena mea Viorica Petrovici sunt nemaipomenite, inspirate din anii ’30 -’50, dar cu modele pe de-o parte moderne, futuriste, pe de altă parte foarte româneşti. Şi acest lucru denotă diplomație, un dialog între trecut, prezent şi viitor, un dialog între România şi Univers. În această sală cu mare tradiție şi faimă, Sala UNESCO din Paris este indispensabil ca România să vină să se exprime din când în când şi să arate lumii întregi ceea ce ştim noi să facem foarte bine.” (Foto credit: Virgil Oprina / Opera Națională Bucureşti)

C. MIHAI

Adio, Voicu Enăchescu!

Ne despărţim de Voicu Enăchescu, personalitate proeminentă a dirijatului coral din România, fondatorul unui ansamblu coral de elită - corul "Preludiu". În calitate de fost coleg pe băncile Conservatorului bucureştean, bun prieten, dar şi de compozitor apreciat de ilustrul muzician, îmi fac trista îndatorire de bun creştin ortodox, rugându-l pe Bunul Dumnezeu să-l odihnească în pace.

Plecat din Corul de Copii Radio, a construit, mai întâi, corala Casei de Cultură a studenţilor bucureşteni. Printre maeştrii săi formatori s-au numărat nume mari ale dirijatului coral autohton: Ion Vanica, Stelian Olaru, D.D. Botez sau Petre Crăciun.

Mare admirator (şi cunoscător) atât al cântecului bisericesc de sorginte bizantino-românească dar şi al folclorului românesc dedicat Sărbătorilor Crăciunului, la începutul anilor `70 Voicu Enăchescu a avut curajul de a sfida regimul comunist cântând public colinde laice şi religioase. Cariera pe care şi-a construit-o ulterior, cu mari dificultăţi şi pedici extra-muzicale, s-a datorat imensului său talent. Rezultatul a fost acea bijuterie, numită cu modestie "Preludiu", corul recunoscut prin numeroase premii naţionale şi internaţionale, perceput pe Mapamond drept un real unicat, cor care a acoperit un uriaş repertoriu situat între Pre-renaştere şi Muzica contemporană, având un accent special pe creaţia românească.

Mărturisesc că despărţirea de astăzi reprezintă o nemărginită durere personală; mă consolează doar faptul că Voicu Enăchescu şi "Preludiul" său au lăsat sute de imprimări, prin care vom putea fi, în continuare, alături de Maestru şi de minunatul său ansamblu.

Adio, drag prieten, drum bun către corurile angelice.

Dan BUCIU

O călătorie de-un secol!

Un captivant concert datorat compozitorilor evrei a fost recent (17.11.2022) găzduit de „Bucharest Jewish Film Festival", în Salonul „Galben" al Operei bucureştene.

Vedeta serii a fost, desigur, muzica însăşi prin valorile reprezentative ale acesteia – pe de-o parte – şi – pe de alta – pianista, artistul plastic, muzicianul Lena Vieru Conta, una dintre distinsele apariţii ale vieţii noastre artistice. Este o personalitate realmente carismatică, cea care a conceput programul, a ştiut să-l prezinte de o manieră angajantă atât în limba română, cât şi în engleză, a colaborat la pian cu colegii performeri, cântăreţi sau instrumentişti.

Nu pot să nu observ întregul eveniment s-a bucurat de invitaţi din zona diplomaţiei bucureştene. Cu totul inedită – mai mult ca sigur în primă audiţie la noi – a fost prezentarea ciclului datorat compozitorului Dmitri Şostakovici, anume cele unsprezece cântece *Din poezia populară evreiască*, versurile fiind traduse din limba rusă, adaptate muzicii, vocalizării acesteia, tot de Lena Vieru Conta. Am parcurs cu interes notaţiile domniei sale observând, pe parcursul evoluţiei vocale, intonaţiile de natură modală specifice melosului evreiesc abil preluat de compozitor. Personal, trebuie să recunosc, am audiat pentru prima oară acest cunoscut ciclu în sala de concert. Multe dintre numerele programului au adus lucrări noi, aproape total necunoscute în spaţiul vieţii noastre muzicale. Am în vedere *Cântecul sefard pentru violă şi pian* de Paul Ben-Haim, *Rugăciune pentru violoncel şi pian* de Ernst Bloch, *Uvertura-Sextet pe teme evreieşti* de Serghei Prokofiev, originalele, foarte puţin cunoscutele *Cântece de cabaret* de Arnold Schönberg, de asemenea, lucrări datorate aceluiaşi autor, cum sunt cele *Şase piese pentru pian la patru mâni*. Au mai putut fi audiate *Cântecele pentru copii* precum şi momente din musicalul *Peter Pan* de Leonard Bernstein, *Serenadele pentru vioară şi pian* de André Previn, momente inedite la noi cărora li s-au adăugat intonaţiile seducătoare ale celebrei *Air du violon* din opera *Povestirile lui Hoffmann* de Jaques Offenbach.

Lena Vieru Conta
Foto: Nina Mihăilă

Sunt momente care ne-au fost oferite dată fiind participarea cordială a violistei Mihaela Moscalu, a violoncelistului Mladen Spasinovici, a violonistului Radu Dunca, a clarinetistului Eugen Olaru, a sopranelor Andrea Novac şi Oana Şerban, a mezzo-sopranelor Claudia Caia, Claudia Şerban, a tenorului Andrei Lazăr, a pianiştilor Adina Cocârgeanu şi Ethan Schmeisser. Prezentări extinse, mult prea extinse ale evenimentului, au susţinut directorul manager al instituţiei, dirijorul Daniel Jinga, şi Dan Michael Schlanger, Preşedintele Festivalului. Spre bucuria noastră, întregul eveniment a fost reluat după o pauză pandemică de doi ani.

P.S. Am fost bucuros să aud părerea unuia dintre vorbitori care a remarcat faptul că "muzica compozitorilor evrei este la ea acasă la Opera bucureşteană". În alt sens aş fi fost şi mai bucuros să constat că una dintre capodoperele teatrului liric european din secolul trecut, opera enesciană *Oedipe*, lucrare a patrimoniului naţional românesc, se află în atenţia actualei conduceri a ONB. Ar fi trebuit să existe în repertoriul permanent al instituţiei! Nu o regăsim de mai mulţi ani, de mai multe stagiuni!

Dumitru AVAKIAN

Între geniu şi copil-minune

În 3 şi 4 noiembrie, la Ateneul Român au avut loc concertele stagiunii Filarmonicii „George Enescu", alături de Corul instituției şi de dirijorul Cristian Măcelaru. Solistul invitat a fost tânărul pianist german Colin Pütz.

Programul serii a fost deschis de cantata beethoveniană *Mare liniştită şi călătorie fericită*, lucrare de mici dimensiuni, dar complexă din punct de vedere al alcătuirii muzicale, aducând alături de orchestră şi corul, pregătit de dirijorul Iosif Ion Prunner. Cele două formații au creat astfel o atmosferă senină, apreciată de publicul numeros (în ambele seri, biletele au fost epuizate cu mult timp înainte).

În aceeaşi notă s-a desfăşurat şi următorul moment muzical: *Concertul nr. 21 pentru pian şi orchestră în do major* de Wolfgang Amadeus Mozart. Colin Pütz, în vârstă de doar 15 ani, a interpretat fără cusur lucrarea pianistică, dând permanent dovadă de o maturitate artistică ieşită din comun şi având o înaltă statură muzicală. Alegerea acestei partituri a fost într-o oarecare măsură firească, deoarece solicită deopotrivă posibilitățile tehnice ale pianistului – care nu lipsesc acestui copil-minune – dar şi o comunicare stabilă cu orchestra – care a urmărit fiecare mişcare şi sugestie dirijorală a lui Cristian Măcelaru.

Colin Pütz, Cristian Măcelaru

Aflăm de pe site-ul tânărului Colin Pütz (www.colinpuetz.de) că este născut în 2007, a început să studieze pianul la numai cinci ani şi că a manifestat încă de la început pasiunea pentru instrumentul studiat prin participări la diverse concursuri precum Westfälischer van Bremen Piano Competition sau International Cesar Franck Piano Competition din Bruxelles – în ambele competiții câştigând premiul I. Parcursul profesional al tânărului este divers, acesta interpretând şi rolul tânărului Ludwig van Beethoven într-o producție destinată micilor ecrane, care a avut premiera în 2020. Un an mai târziu, Colin debuta alături de Orchestra Națională a Franței, alături de acelaşi Cristian Măcelaru.

În a doua parte a serii, orchestra a interpretat *Simfonia I op. 55 în la bemol major* de Edward Elgar, o lucrare rar abordată de orchestrele din România, însă ofertantă pentru ansamblu şi plină de momente melodice şi armonice surprinzătoare, care alcătuiesc un colorit sonor divers. Cunoscut pentru lucrări precum *Concertul pentru violoncel* ori *Variațiunile „Enigma"*, Elgar dovedeşte şi în această lucrare acelaşi spirit ingenios în construcția orchestrală simfonică, fiind uşor de recunoscut, dar şi mai uşor de iubit. Această lucrare a fost de altfel ofertantă şi pentru dirijorul român care a avut sub bagheta sa o partitură complexă pe care să o apropie muzicienilor Filarmonicii prin gestica sugestivă caracteristică.

Cele patru părți ale simfoniei au creat o altă atmosferă în sala de concert față de cele din prima parte, manifestând o anume „devenire" a muzicii, maturizarea acesteia; iar acest lucru a putut fi observat îndeosebi în atitudinea orchestrei față de partiturile interpretate.

Dacă în prima parte sonoritățile au fost caracterizate de ordinea clasică, o ordine cu care publicul şi muzicienii deopotrivă sunt deja familiari, lucrarea simfonică din partea a doua a solicitat implicarea instrumentiştilor către un orizont muzical lărgit, pe care l-am asemănat maturizării (de altfel firească şi de dorit), a creşterii copilului-minune către geniul muzical, orice nume ar purta el; deoarece singurul mod de a rămâne în conştiința publicului este aceea de a evolua constant şi de a căpăta, odată cu vârsta, valoare artistică solidă.

Norela Liviana COSTEA

Et in "Arcadia" ego!

Constituie în adevăr o mare bucurie, inclusiv de natură spirituală, posibilitatea de a te fi aflat, chiar şi pentru câteva ore, pentru mai multe repetiții, pentru concert, în compania unor capodopere de tinerețe datorate unor genii ale artei muzicale, creatori situați la vârsta la care adolescența atinge tinerețea creatoare.

Mă refer la *Octetul în mi bemol major, op. 20* de Felix Mendelssohn, scris la vârsta de nici 16 ani, şi la *Octetul în do major, op. 7* de George Enescu, lucare compusă în ultimul an al secolului al XIX-lea, la vârsta de 19 ani! O comunicare de natură romantică, juvenil înaripată, în cazul lucrării compozitorului german, rafinament timbral şi farmec tipic francez în cazul acestui important opus enescian.

Sunt lucrări rare care se cânta rar! Greu se pot aduna două cvartete de coarde. Puțini sunt aceia care pun aceste partituri în lucru în speranța ca vor găsi un alt cvartet de coarde care să demareze o strădanie asemănătoare dar pentru o altă parte a materialului aceleiaşi lucrări! Au făcut-o minunații muzicieni clujeni, membri ai cvartetului „Arcadia", adunând în jurul lor un prețios mănunchi de tineri dedicați artei muzicale, anume pe violoniştii Roxana Oprea şi Vlad Răceu, pe violistul Mihai Oşvat, pe violoncelistul Ştefan Cazacu. Stau să mă gândesc cât de captivante au putut fi acele repetiții privind pregătirea evenimentului! Căci sunt rare şi aceste momente în care maeştrii, cei care definesc altitudinea înaltă a cântului cameral, îşi găsesc acele importante resurse interioare, îşi mobilizează întregul tact pedagogic, iar aceasta pentru a colabora cu tinerii muzicieni, cei care conturează de astăzi nivelul de mâine al vieții noastre muzicale.

Rezultatul? Un concert care a definit zona de autentică spiritualitate a cântului cameral. În plus trebuie menționată fermitatea construcției muzicale, iar aceasta în cazul ambelor lucrări; este de remarcat în egală măsură rafinamentul timbral cel care înobilează natura comunicării tematice.

Concertul a reprezentat, astfel, o emblematică definire a culturii muzicale drept etalon de referinţă; iar aceasta în ce priveşte comunicarea cu publicul de concert, dar şi comunicarea în planul relaţiei maeştrilor cu tânăra generaţie de muzicieni performeri, cei care urcă treptele măiestriei artistice.

Foto: Mihai Cosma

Este interesant de observant dacă exemplul va fi preluat şi de alţi maeştri, muzicieni ai formaţiilor noastre camerale. Suntem în aşteptare!

P.S. Să o recunoaştem, genul octetului de coarde a fost şi este rar abordat, data fiind complexitatea pe care o solicitată scriitura însăşi, specifică genului, aspect impus de formaţiile celor două cvartete de corde alăturate. Nu trebuie făcută confuzia cu orchestra de cameră, deşi unele lucrări sunt preluate – unori abuziv – de repertoriul orchestrelor camerale de corzi. În prima jumătate a ”secolului celui romantic” genul a mai fost abordat, dar la vârsta maturităţii trecute de trei decenii, de compozitorul danez Niels Gade. Atât lucrarea acestuia cât şi cea datorată lui Felix Mendelssohn aparţin marelui tezaur al valorilor primei jumătăţi a secolului al XIX-lea.

Dumitru AVAKIAN

Tulburătoarea eleganţă a Concertului Aniversar – Ilinca Dumitrescu

Mi-a plăcut Ilinca Dumitrescu de pe vremea studenţiei mele, când ea era o foarte tânără elevă. Şi am urmărit-o cu interes şi admiraţie crescândă pe tot parcursul anilor, în concertele şi recitalurile ei de pian, pentru că, indiferent de repertoriu, sală, orchestră, dirijor, public sau ţară, încă de la apariţia ei pe scenă, prin calmul, stăpânirea de sine, siguranţa şi bucuria ei, Ilinca oferea mereu, tuturor celor din jur, un fel de pace; ca şi când, cu privirea ei caldă şi înclinarea demnă în faţa publicului, ar spune “staţi liniştiţi, totul va fi bine”. Adică exact invers decât în cazul altor solişti, pe care tu, ca spectactor, simţi nevoia să-i încurajezi, ca să nu se piardă. O apreciez în mod deosebit pentru tot ce şi cum povesteşte prin clape la pian, căci asta face ea când cântă, povesteşte. Şi îi este foarte uşor să o facă, întrucât, pe lângă tuşeul cu totul excepţional dar atât de firesc în mâinile ei, are o capacitate uimitoare de a vedea şi înţelege aproape instantaneu, dincolo de notele muzicale, sensul, ideile şi story-ul lucrărilor, ca să nu mai vorbesc de atmosfera lor. Nu cred să fi existat o partitură (şi are un repertoriu imens) de care să spună sau pe care să o considere grea, dificilă sau complicată. Mă gândesc că asta se datorează nu numai talentului înnăscut dar şi faptului că a respirat acasă, încă din fragedă copilărie, doar muzică, poezie, iubire, înţelepciune, umor şi Cultură cu C mare, devenind familiară cu miezul lor înainte de a merge la grădiniţă.

Ilinca Dumitrescu este şi a fost totdeauna o pianistă modernă, cu mare deschidere pentru literatura de gen din toate timpurile. Ea redă ascultătorilor, cu uşurinţa cu care ai spune o poveste unui copil, trăirile, mesajul, culorile şi parfumul din fiecare lucrare abordată. Aşa s-a întâmplat şi în concertul aniversar din 13 noiembrie de la Ateneul Român, când, prin tălmăcirea lucidă, puternică dar de frăgezimi necunoscute a partiturilor celor trei compozitori, reprezentativi curentelor preclasic, clasic şi romantic, a adus, poate mai mult ca oricând, acea ozonare şi purificare muzicală, pe care a împrăştiat-o cu generozitate. Asta este o altă componentă a personalităţii sale marcante, neîntâlnită de mine la nici un alt interpret de aici sau de oriunde. Iar eleganţa stranie şi tulburătoare cu care scotea sunete venite parcă din altă lume, mi-a adus lacrimi în ochi.

Povestea din 13 noiembrie a început cu zece sonate de Domenico Scarlatti (*do major K200, la major K533, la minor K149, do major K514, sol major K125, si bemol major K551, re minor – Toccata – K141, sol major K375, re minor - Pastorala – K9 şi re major K492*), pe care le-a tălmăcit într-o manieră personalizată, unde, pe lângă luminozitatea şi optimismul lor, le-a evidenţiat curăţenia formelor şi a armoniilor strălucitoare ca atmosferă şi pure ca mod de organizare a materialului sonor. Într-un tempo uşor mai accelerat, cu tehnica impecabilă a degetelor şi cu finalurile de frază catifelate, de-a dreptul poetice, Ilinca a încântat publicul. Iar avalanşa de perle izvorâte din mâinile ei, ca şi repetabilitatea notelor, nemaivorbind de *stacato*-urile pe

care le-a realizat în nuanțe diferite, pur şi simplu m-au hipnotizat.

Apoi, după o binemeritată pauză, au urmat *Variațiunile în re major pe o temă de Duport, KV 573*, de Wolfgang Amadeus Mozart, care, în interpretarea omului de artă Ilinca au căpătat un farmec greu de atins, chiar şi în lumea bogată a maeştrilor pianului. Pentru că proporția excelentă între tehnică şi muzicalitate, ca şi deosebitul simț al formelor (calități specifice stilului ei) au reliefat multitudinea trăirilor şi poezia arhitecturii planurilor sonore mozartiene în toată splendoarea şi profunzimea lor. A subliniat şi joaca compozitorului pe tema lui Duport dar şi, în partea lentă, romantismul său de o rară subtilitate.

Ascultând-o, mi-am reînnoit convingerea că, dintre toți compozitorii, Mozart are fantezia cea mai bogată dar în acelaşi timp şi cea mai controlată.

Finalul povestirii l-a avut ca subiect pe Frédéric Chopin, cu *Mazurca în fa# minor, op. 6 nr. 1*, *Mazurca în la minor op. 67, nr. 4*, *Poloneza-Fantezie op. 61* şi *Nocturna* din primul bis. Mi-a plăcut grozav cum l-a cântat. Reflexiv, zbuciumat, poetic, frământat, romantic dar nu plângăcios, nu bolnăvicios, făcând astfel posibilă reîntâlnirea cu finețea, măiestria, virtuozitatea, paleta-i largă de nuanțe şi originalitatea stilului ei, prin eleganța stranie şi tulburătoare cu care scotea sunete parcă venite dintr-o altă lume, sunete de frăgezimi necunoscute, atât de chopiniene în esență. Desigur că s-a aplaudat mult, îndelung, şi scena s-a umplut de multe, multe buchete de flori, care mai de care mai frumoase.

În concertul aniversar Ilinca Dumitrescu de la Ateneul Român am ascultat un program excelent alcătuit, povestit de o fermecătoare pianistă, tânără, viguroasă, neobosită, calmă, cu o tehnică de vis şi de o eleganță stranie şi tulburătoare. O pianistă fascinantă prin pacea pe care o oferă publicului, o pace ca şi când privirea ei caldă şi înclinarea demnă în fața publicului ar spune "stați liniştiți, totul va fi bine". Şi a fost. Nu numai bine, ci minunat, tonic, mângâietor şi purificator. Felicitări, Ilinca, şi ține-o tot aşa!

Doina MOGA

Concursul Internațional de Canto „Tiberiu Brediceanu", ediția a IV-a

Ediția a IV-a a Concursului Internațional de Canto „Tiberiu Brediceanu", destinat întregii tipologii vocale, masculine şi feminine, s-a desfăşurat în format online. Între 7 şi 13 noiembrie, organizatorii (Asociația pentru Cultură Bănățeană, prin preşedintele său, prof. univ. dr. Lucian-Emil Roşca, director de proiect, şi prof. dr. Constantin-T. Stan, inițiator al proiectului şi preşedintele comitetului de organizare) şi membrii juriului au verificat formularele de înscriere online, au audiat cele două piese impuse (o arie de operă la alegere şi o lucrare de Tiberiu Brediceanu) şi au operat o selecție a celor înscrişi.

Membrii comisiei de jurizare a Concursului (finanțat din bugetul local al municipiului Lugoj, având ca prestigios partener Asociația Timişoara Capitală Culturală Europeană) au decis acordarea următoarelor premii: Premiul I, *ex aequo*: Marius Sebastian Aron, bariton, Academia Națională de Muzică „Gheorghe Dima" Cluj-Napoca şi Emilia Denisa Tudorache, soprană, Universitatea Națională de Muzică Bucureşti; Premiul II: Cristian Ruja, bariton, Universitatea Națională de Muzică Bucureşti; Premiul III, *ex aequo*, Isabela Stănescu şi Florinel Andrei Marinache (ambii de la Universitatea Națională de Muzică Bucureşti). Premiul Special „Tiberiu Brediceanu" i-a fost atribuit tenorului Nicolae Ilincăi (Academia Națională de Muzică „Gheorghe Dima" Cluj-Napoca).

Duminică, 13 noiembrie, înaintea anunțării palmaresului, ca un corolar care a marcat încheierea festivă a turnirului vocal lugojean, în selecta ambianță a Casei Bredicenilor, începând cu ora 17, organizatorii au dăruit entuziaştilor melomani lugojeni o Serată lirică, având-o ca protagonistă pe mezzosoprana Camelia Cuzub, solistă a Teatrului Muzical „Ambasadorii" din Capitală, laureată cu Marele Premiu şi Trofeul de Cristal „Tiberiu Brediceanu" la ediția din 2021.

Cu acest prilej, a fost lansat un volum de beletristică (Alexandru Racolța: *Poezii*, Editura Eurostampa, Timişoara – un proiect finanțat, de asemenea, din bugetul local al municipiului Lugoj), o ediție îngrijită şi prefațată de subsemnatul, cu un portret literar de Gheorghe-Alexandru Iancovici şi o prezentare semnată de muzicologul Mihai Cosma. Volumului i-a fost ataşat un CD cu opt arii interpretate de tenorul liric Alexandru Racolța, fost solist al Operei Române din Cluj-Napoca (cu remarcabile disponibilități pentru lirico-spint, dar şi spinto-dramatic) între 1948 şi 1970, cucerind, la doar câțiva ani de la debut (1953), laurii unor prestigioase premii şi distincții: Laureat al Premiului de Stat şi Diploma de Laureat al celui de-al IV-lea Festival Mondial al Tineretului şi Studenților din Bucureşti. S-a stins din viață în 1978, la doar 52 de ani, după o prodigioasă carieră artistică în care a fost protagonist în 43 de roluri, din repertoriul liric românesc şi universal, interpretate în aproximativ 4.000 de spectacole.

Constantin-Tufan STAN

Festivalul-Concurs Internațional „Remus Georgescu” – Intrada,
Ediția a IX-a

În a doua jumătate a lunii octombrie, sub genericul „Ecouri”, s-a desfăşurat la Timişoara Festivalul Intrada, care a primit denumirea de Festivalul-Concurs Internațional „Remus Georgescu”, începând cu această ediție. A fost un festival bogat sub toate aspectele, cu recitaluri, concerte, prelegeri, un workshop de compoziție şi o expoziție dedicată maestrului Remus Georgescu, amenajată în holul Filarmonicii.

În deschiderea festivalului, Cvartetul de coarde „Arcadia” - format din Ana Török (vioara I), Răsvan Dumitru (vioara a II-a), Traian Boală (violă) şi Zsolt Török (violoncel) - distins cu premii importante la renumite concursuri internaționale, a susținut recitalul intitulat „Ecoul tinereții”. De la începutul programului şi până la final (*Cvartetul nr. 1 de* C. Ioachimescu, *Sheroes* de S. Ulubeanu şi *Cvartetul în re* de R. Georgescu) s-a putut observa perfecta înțelegere a membrilor cvartetului, aceştia realizând momente pline de distincție şi finețe într-o coeziune deplină. La aplauzele călduroase ale publicului a fost oferit un bis – *Bagatela nr. 4* de Răzvan Metea, în memoria acestui talentat compozitor, plecat prea devreme dintre noi.

Recitalul cu tema „Ecomozaic” s-a desfăşurat în cadrul intim al Bastionului Maria Theresia, pe scenă evoluând studenți şi masteranzi ai Facultății de Muzică şi Teatru din Timişoara şi câțiva membri ai Filarmonicii „Banatul”.

Piesa *Masque pentru două flaute* de T. Takemitsu a fost foarte sensibil şi „colorat” interpretată de Iulia Lupaş şi Alexandra Mahu (masterande la clasa conf. univ. dr. Matei Ioachimescu). *Spiritualis* de O. Vardianu, adaptată pentru trompetă şi pian de studenții Florin Solonca (clasa conf. univ. dr. Sergiu Cârstea) şi Filip Samuel Sebeşan, pian (clasa conf. univ. dr. Sorin Dogariu) a fost primită cu căldură de public.

Caracterele muzicale particulare ale celor patru piese alese din cele 34 *Duetti* scrise de L. Berio au fost interpretate cu dezinvoltură şi rafinament de Eunice Bahnaru şi Debora Andronesi (clasa conf. univ. dr. Cristina Mălăncioiu).

Discursul sonor din *Raga sept, I, pentru cvartet de flaute* de D. Charke a pus în valoare virtuțile interpretative ale masteranzilor Iulia Lupaş, Alexandra Mahu, Romina Onişor şi Bogdan Preda.

Contemplativ-nostalgică, cu aluzii la o lume arhaică şi subtile combinații timbrale, lucrarea compozitorului H. Şurianu – *Souvenirs Nostalgiques* (p. a. a.) le-a dat ocazia interpreților Violeta Oşorhean - vioară, Andreea Dumitrescu - pian, Sorin Oşorhean – corn de a-şi etala măiestria, remarcându-se în mod special sunetul frumos timbrat al cornistului.

Recitalul „Ecosemnal” al ansamblului „Percutissimo”, coordonat de c.d.a. Doru Roman, a entuziasmat prin tinerețe, pasiune şi profesionalism. Amelia Trifu, Patrick Cojerean, Bogdan Buică şi Răzvan Bazarcă au prezentat un program atractiv: V. Dinescu – *Ecouri pentru Percutissimo* (p. a. a.), A. Vieru – *Piesă în mosaic*, P. Machajdik – *The sooner The later* (p. a. a.), L. Manolache – *Himera apelor*, H. Ovcharenko – *What the shaman saw*, care le-a pus în valoare talentul şi expresivitatea.

„Metaecouri” s-a intitulat recitalul experimentaților interpreți ai Ansamblului Schallfeld din Austria - Szilárd Benes (clarinet), Lorenzo Derinni (vioară), Myriam Garcia Fidalgo (violoncel) şi Patrick Skrilecz (pian) – care au propus un program deosebit: B. Furrer – *„Aer” pentru clarinet, violoncel şi pian*, F. Filidei – *„Gagliarda” pentru violoncel*, Johannes Maria Staud – *„Lagrein” pentru clarinet, vioară, violoncel şi pian*, F. Filidei - *„Corde Vuote” pentru vioară, violoncel şi pian*, Doina Rotaru – *„Metamorphosis” pentru clarinet bas* şi M. Măniceanu – *„Elegy for my Tomcat” pentru clarinet, vioară, violoncel şi pian* (p. a. a.).

Diversitatea programului şi profesionalismul de netăgăduit al ansamblului, dar şi al interpreților în momentele de solo a lăsat o impresie deosebită. Din păcate, publicul a fost restrâns la acest eveniment, însă cei care au rămas fideli au petrecut o seară memorabilă.

Recitalul cu tema „Amintirea unui ecou”, desfăşurat la Sinagoga din Cetate, i-a avut ca invitați pe pianistul Sorin Petrescu, care a interpretat impecabil *Echoes I* de V. Dinescu şi *Klavierstück II* de H.–Ch. von Dadelsen, din program mai făcând parte *„Toward the Silence” pentru acordeon* de T. Johnson (interpret Leonid Ardeljan) şi *„Echos II” pentru vioară şi sintetizator* de Ş. Niculescu, interpretată remarcabil de Laura Ristić Roman, urmând apoi *Vals de concert* (Hodoşa – vals) de R. Georgescu *pentru acordeon şi pian* (interpreți Marko Ristić şi Sorin Petrescu).

Filarmonica Banatul Timişoara
ecouri
Festivalul-concurs internaţional
REMUS GEORGESCU
Intrada | Ediţia a IX a | 16 28 octombrie 2022
16 oct. Ecoul tinereții - Cvartetul de coarde Arcadia. Sala Capitol, ora 19:00
17 oct. Ecomozaic - Facultatea de Muzică şi Teatru Timişoara & Filarmonica Banatul Timişoara. Bastionul Maria Theresia, ora 19:00
19 oct. Ecosemnal - Ansamblul Percutissimo. Sala Capitol, ora 19:00
20 oct. Metaecouri - Ansamblul Schallfeld [Austria]. Sala Capitol, ora 19:00
22 oct. Amintirea unui Ecou. Sinagoga din Cetate, ora 20:30
23 oct. Ecouri urbane - Concert itinerant. grupa I - ora 16:00, grupa II - ora 16:30
24 oct. Ecoul nopții - Barrie Webb [UK] & Luca Piovesan [IT]. Sala Capitol, ora 19:00
25 oct. Ecoul timpului - Ansamblul Atem. Sala Capitol, ora 19:00
26 oct. Ecouri introspective - Ansamblul Profil. Sala Capitol, ora 19:00
28 oct. Ecouri - Concert simfonic. Sala Capitol, ora 19:00
cărturești

Plimbarea prin oraş a unui orb şi a însoțitoarei sale din piesa *Amintirea unui ecou* de L. Manolache (pe versuri de R. Şerban) a fost „povestită” inspirat de Maria Virginia Onița şi Doru Roman, ce a reliefat măiestrit narațiunea. Atmosfera urbană din scenariu a fost redată şi cu ajutorul a patru telefoane mobile dispuse în colțurile sălii, iar efectele sonore realizate de un specialist al mediului electroacustic precum Doron Kaufman au completat cea de-a doua jumătate a discursului muzical, conferindu-i complexitate.

Publicul numeros a răsplătit cu îndelungi aplauze şi prestația deosebită a soliştilor din *„Dyptych – Echoes of Time and Prayer”, pentru voce, acordeon, pian, percuție şi live electronics* de D. Kaufman.

O idee interesantă a fost organizarea unui Concert itinerant, cu tema „Ecouri urbane”, în care publicul, însoțit de ghidul Iusztin Zoltan de la Muzeul Național al Banatului a fost condus în locațiile alese pentru interpretarea lucrărilor special compuse pentru acest eveniment de către laureații Concursului Remus Georgescu (şase finalişti din cei 136 înscrişi din toate colțurile lumii). Astfel, la Foişorul din Parcul Central, Ansamblul „Percutissimo” a interpretat lucrarea israelianului H. Bahack – *A day in the Life*, în care instrumentele folosite îmbinate cu sunetele vii din natură au fost de mare efect asupra auditoriului.

Librăria Cărtureşti a fost a doua destinație, unde Vlad Faur şi Andreea Olariu au interpretat cu mult profesionalism piesa mexicanului L. F. Amaya – *71 escribas*, pentru un instrument hibrid, transformat prin introducerea S-ului de la fagot care a înlocuit ambuşura trombonului, de fapt o lucrare pentru „trombo-fagot” şi mediu electroacustic. Americanul S. Haddad a compus piesa *Duetto*, interpretată excelent de către Romanian Flute Ensemble (Bogdan Preda şi Romina Onişor) în parcarea subterană a Centrului de Conferințe, o locație cu totul neconvențională.

Lucrarea *Molitvi* a C. S. Alvarez din Peru a fost superb interpretată de Corul de femei al Filarmonicii „Banatul” condus de Iosif Todea. Atmosfera de rugăciune indusă de

Corul de femei al Filarmonicii „Banatul”, dir. Iosif Todea

vocile frumos omogenizate ale coristelor a impresionat publicul strâns în fața Sinagogii din Cetate. Şi Ş. Stoianovici din România a fost răsplătit cu multe aplauze pentru lucrarea *Immersion pentru trombon şi acordeon*, interpretată de Barrie Webb şi Marko Ristić în Amfiteatrul din Piața Sf. Gheorghe. Ultima piesă, cea a spaniolului B. Pont – *„Brusc” pentru clarinet, vioară, violoncel şi pian* – a fost interpretată cu ironie jucăuşă şi umor de către Ansamblul Atem în Mansarda Bastionului Maria Theresia.

Recitalul „Ecoul nopții” s-a desfăşurat atipic, datorită absenței acordeonistului Luca Piovesan (blocat din cauza unor greve pe aeroporturi), însă publicul a putut audia înregistrarea în condiții excelente a întregului program: J. Cage – *Dream*, A. Pärt – *Spiegel Im Spiegel*, Ph. Glass – *Mad rush*, F. Perocco – *Sul Tasto*, F. Pavan – *Duale*.

Barrie Webb a prezentat piese extrem de dificile, în care trombonul şi vocea evoluau într-un fel de „contrapunct melodic” sau în paralel, nelipsind nici elementele de teatru instrumental: K. Yokoyama – *Banka/Threnody (the end of the world exists, but only in a butterfly's dream)*, K. Maeda – *Intermezzo* şi A. Constantini - *Mistral*.

Ansamblul „Atem” - Cristian Miclea - clarinet, Cristina Mălăncioiu - vioară, Darius Tereu - violoncel, Victor Andrei Părău - pian, având-o ca invitată pe soprana Rut Iovescu, au fost protagoniştii recitalului „Ecoul timpului”.

În memoria Maestrului Remus Georgescu au fost compuse piesele celor doi discipoli: G. Mălăncioiu - *„Remoriam” pentru clarinet, vioară, violoncel şi pian* (p. a. a.) (în care de un efect deosebit a fost sunetul de început al lucrării, neconvențional, obținut cu ajutorul unui *e-bow* pus pe coarda pianului şi modelat cu pedala instrumentului) şi G. Almasi - *„Somn” pentru soprană, clarinet, vioară, violoncel şi pian* (p. a. a.), ale cărei versuri de L. Blaga au fost frumos „tălmăcite” de soprana Rut Iovescu.

Quatour pour le fin du temps de O. Messiaen ne-a transpus într-o stare melancolic-meditativă, lucrarea fiind redată cu mult rafinament de către membrii ansamblului, muzicieni dăruiți profesiei, care s-au impus categoric în viața muzicală românească.

Recitalul „Ecouri introspective” i-a avut ca invitați pe muzicienii Ansamblului „Profil” format din Diana Moş (vioară), Marian Movileanu (violă) şi Adriana Maier (pian), care au propus un program divers şi atractiv: A. Vieru - *„Versete” pentru vioară şi pian*, I. Xenakis - *„Mikka” pentru vioară solo*, Diana Rotaru - *„Debumessquisse” pentru pian*, *Melos* de I. Odăgescu, *pentru violă solo*, care le-a pus în valoare atât calitățile tehnico-expresive, cât şi sensibilitatea, temperamentul şi rafinamentul propriu.

Reuniți în *„Latebrae” pentru vioară, violă şi pian* de D. Dediu, cei trei interpreți ne-au oferit o seară încântătoare, cu muzică de calitate şi muzicieni pe care ne-am dori să-i revedem cât mai curând pe scena timişoreană.

Festivalul s-a încheiat cu un Concert vocal-simfonic intitulat sugestiv „Ecouri”, avându-l ca invitat pe dirijorul Huba Hollókői (Ungaria). *„World's First Fear”*, Concert pentru flaut şi orchestră l-a avut ca solist pe renumitul interpret Ionuț Bogdan Ştefănescu care a reuşit să exprime inventivul discurs muzical, inspirat de pandemie, de Dan Dediu într-o interpretare fără cusur, tonul flautului modulând, după caz, momente de mare sensibilitate sau pline de forță. Un cuvânt de apreciere şi pentru prestația tinerei pianiste Regina Csermak pentru toate partiturile incluse în program.

Simfonia Giocosa de T. Olah, o partitură complexă, plină de substanță, cu aluzii la *Simfonia a III-a* de Beethoven, vechiul *Imn Regal* sau *Psalmul 42 francez*, ne-a arătat o

Romanian Flute Ensemble

orchestră maleabilă şi atentă la subtilitățile unui dirijor talentat, energic şi deosebit de experimentat.

Oratoriul *Ecouri pentru bas, cor de femei, bandă magnetică şi orchestră* de R. Georgescu a încheiat această seară reuşită. Solistul Iustinian Zetea, cu vocea lui pătrunzătoare, plăcut timbrată a lăsat o impresie foarte bună, iar corul, pregătit excelent de dirijorul Iosif Todea, a sunat omogen şi plin de căldură.

De remarcat că fiecare nouă ediție a festivalului a avut o creştere calitativă, şi aici ar fi momentul să-i felicităm pe organizatori, menționând şi aportul adus de compozitorii Gabriel Almasi şi Gabriel Mălăncioiu, pentru că, aşa cum spunea cu ani în urmă Maestrul Ştefan Niculescu într-un interviu, avem obligația de a forma un public al muzicii contemporane, mai ales prin festivaluri special dedicate acesteia, şi acest lucru se întâmplă, cu succes, la Timişoara.

Ani-Rafaela CARABENCIOV

Povestea unui concurs

Citesc afişul primit pe whatsapp – că, deh, dacă tot avem acces la o comunicare lesnicioasă, de ce să nu profităm?! – şi probez sentimente contradictorii. Pe de-o parte – nu-mi vine să cred, gândindu-mă câtă nevoie era, deja, de o asemenea manifestare; pe de alta – îmbrățişez entuziasmată ideea şi cred în ea, mai ales că vine de la una

ASOCIAȚIA CULTURALĂ IRINA ȘAȚCHI
ASOCIAȚIA CULTURALĂ PIANOFORTE
Liceul de Artă „Victor Giuleanu" Râmnicu Vâlcea
INSTITUTUL POLONEZ BUCUREȘTI
CONCURSUL INTERNAȚIONAL DE PIAN „IRINA ȘAȚCHI"
FID
Academic Piano Competition
LUNI, 14 NOIEMBRIE 2022
ORA 19.00, SALA LAHOVARI
Gală - Concurs
Dirijor: FLORIN TOTAN
ORCHESTRA SIMFONICĂ A FILARMONICII
Bilete.ro
Preț bilet: 25 lei / 15 lei
filarmonica.valcea
http://filarmonica-valcea.ro
NORDEXIM Nurvil Rotary AFYA CLINIC bristol Restaurante

din "neliniştitele" personalități ale Vâlcei muzicale, lect. univ. dr. Dorina Arsenescu. Ne cunoaştem de câteva decenii bune, am şi colaborat la alte proiecte de suflet ale sale, aşa că îmi permit adresarea cu familiaritate:

Carmen Stoianov: *Dacă ți-ar reveni sarcina de a intitula interviul nostru, ce titlu "te-ar chema"?*

Dorina Arsenescu: Cel de pe afiş, desigur, pentru el condensează oferta Vâlcei: ACADEMIC PIANO COMPETITION, 12-14, noiembrie 2022, RÂMNICU VÂLCEA... la care aş adăuga şi ceva din ceea ce simt: Povestea unui concurs…

C.S.: *Dacă este o "poveste", să-i depănăm firul; de unde, de când?*

D.A.: Ideea nu-mi aparține, a apărut într-o tabără de vară din 2019, la Voineasa, în cadrul unor discuții profesionale. Două doamne profesoare din învățământul superior muzical de la Iaşi şi Braşov mi-au semnalat lipsa de motivație, de perspectivă scenică evolutivă a studenților care nu au posibilitatea de a cânta cu orchestre. Astfel ca totul se rezuma, în majoritatea cazurilor, la pregătirea examenelor, eventual a unor recitaluri şi cam atât. Am fost întrebată dacă n-aş putea organiza un concurs exclusiv pentru studenți.

C.S.: *Se vede că îți apeciau rezultatele Concursului "Irina Şațchi", destinat vârstelor preuniversitare şi ajuns deja la ediția… Aşa cum te cunosc, înțeleg că n-ai stat prea mult pe gânduri: ideea a rodit şi…*

D.A.: Ghidată de una dintre devizele mele – daca vei considera benefic un proiect pentru copii, tineri, atunci munceşti şi-l faci! – am conturat concursul, evident cu suportul Filarmonicii vâlcene şi al managerului Petruț Constantinescu. Nu ştiam că deviza mea va fi însoțită de un avertisment: când vei lucra la proiect poți primi lecții amare şi dezvăluirea unor realități supărătoare. A venit pandemia, am suspendat activitatea Asociației Culturale "Irina Şațchi" nefiind de acord cu concursurile online (nici profesoara mea de pian, Irina Şațchi, nu ar fi acceptat să înlocuim scena cu înregistrări, unele realizate în cine ştie ce condiții…).

În toamna acestui an s-au profilat condițiile pentru ca proiectul Academic Piano Competition să se realizeze în noiembrie pe scena Filarmonicii "Ion Dumitrescu". Asociația Culturală "Pianoforte" a devenit co-organizator, Liceul de Arte "Victor Giuleanu" a asigurat concurenților condițiile de studiu, Radio România Muzical s-a alăturat partenerilor media.

C.S.: *Ai apelat la "voci" autorizate, prietene ale proiectelor tale şi ale doamnei Şațchi, cea care, printr-o strădanie nepereche, "semănase" la Râmnicu Vâlcea nu doar semințele unor cariere muzicale de excepție, ci şi pe cele ale bunului gust, ale comunicării şi colaborării între arte, între generații.*

D.A.: Râmnicu Vâlcea a reprezentat în anii '80, '90 ai trecutului secol XX rampa de lansare a tinerilor interpreți prin Festivalul "Tinere Talente". Cei mai promițători tineri, actuali sau foşti mari interpreți români, au trecut prin filtrul criticii muzicale pe scena vâlceană. Profesoara Irina Şațchi, remarcabil animator cultural, a coagulat un nucleu de personalități ale muzicologiei româneşti şi a impus Râmnicul pe harta muzicală. Odată cu dispariția doameni Şațchi şi schimbările politice din 1989, Festivalul "Tinere Talente" a intrat într-o altă dimensiune, rămânând cel mai

Premiul I: Marius-Aram Niță

longeviv festival din România, dar fără a mai fi prima scenă de promovare a tinerilor români.

C.S.: *Să aducem un omagiu şi regretatei Rodica Sava, "inimă" care a bătut pentru acest Festival ani la rândul; a fost un proiect de succes de la care şi-au construit o carieră multe nume deja afirmate. Revenind la proiectul din acest noiembrie…*

D.A.: Prin "Academic Piano Competition" am dorit să oferim un nou imbold, o motivație superioară studenților pianişti în devenirea lor artistică. Şansa de a performa cu orchestre din România este rară, nu apare decât ocazional, deşi este indispensabilă unei viitoare cariere artistice (chiar şi celei didactice). Asociația Culturală "Irina Satchi"…..

C.S.: *… pe care, alături de alte proiecte – tot atâtea reuşite – ai fondat-o ca discipol "In memoriam Irina Şaţchi" şi pe care o conduci de ani buni….*

D.A.: Asociația mea are în program şi Concursul "Irina Şaţchi", dedicat competitorilor din învăţământul preuniversitar, celor din Şcoli Populare de Arte sau Cluburi ale Copiilor dar şi din învăţământul privat. Am gândit un traseu muzical anual care să includă acest Concurs, Festivalul "Tinere Talente" (organizat de Filarmonica "Ion Dumitrescu") şi "Academic Piano Competition", traseu care să readucă Râmnicul în poziția de prim promotor național pentru tinerii interpreți. Prima ediție "Academic Piano Competition" a fost dedicată aniversării celor 65 de ani de la înființarea Şcolii de Muzică şi Arte Plastice din Râmnicu Vâlcea şi personalității profesorului şi teoreticianului Victor Giuleanu (născut în 11 noiembrie 1914 în Stroeşti, Vâlcea).

C.S.: *Din nou, două meritate omagii…*

D.A.: Deşi nu am avut numărul de înscrieri aşteptat, Concursul a intrat pe traiectoria proiectată, primind suport de la agenți economici, persoane private şi beneficiind de prezența unui juriu de înaltă clasă: pianisti, cadre didactice din Bucureşti şi Cluj-Napoca: Viniciu Moroianu (preşedinte), Boldizsar Csiky, Cristina Popescu-Stăneşti, Toma Popovici; împreună cu managerul Filarmonicii vâlcene, Petruț Constantinescu...

C.S.: *... trecut şi el prin mâinile doamnei Şaţchi… dar optând pentru un alt drum…*

D.A.: … acum colaborăm. Juriul a evaluat concurenții şi a decis cei trei finalişti. Concursul a fost structurat în două etape: prima (recital cuprinzând lucrare barocă polifoniăa, studiu de virtuozitate şi piesă romantică, modernă sau românească) este eliminatorie şi se decid finaliştii; etapa a II-a reprezină Gala Concursului, în care sunt prezentate trei concerte (din creația mozartiană şi beethoveniană) cu acompaniamentul Orchestrei Filarmonicii.

C.S.: *De ce Mozart, de ce Beethoven?*

D.A.: Am considerat că acest repertoriu de concurs este fundamental pentru orice aspirant la o carieră concertistică. Nu am înțeles reținerea studenților (sau a profesorilor) de a-l aborda pentru o competiție care le oferea şansa unei evaluări obiective, a discuției cu membrii juriului (după prima etapă) şi a experienței cu orchestra din Finală… Iar premiile finaliştilor, constând în programarea cu concerte pentru stagiunea 2023-2024 (dublate de sumele oferite de Filarmonica vâlceană şi firme locale) sunt unele dintre cele mai atractive în peisajul muzical românesc. Nutresc totuşi speranța că acest concurs va urma calea ascendentă a celorlalte proiecte marca "Irina Şaţchi". Competiția a beneficiat de parteneriatele consacrate cu Intitutul Cultural Polonez din Bucuresti şi Editura Grafoart, cărora le mulțumim pentru receptivitate şi continuitate.

Finaliştii şi membrii juriului - Boldizsár Csiky, Cristina Popescu-Stăneşti, Petruţ Constantinescu, Mark-Iosuah Lacatos, Emanuela Ioniţă, Marius-Aram Niţă, Viniciu Moroianu, Toma Popovici, Dorina Arsenescu

C.S.: *Şi aşa, ajungem la ultimul "act" al Concursului. Să numim premianții:*

D.A.: Gala concursului s-a derulat în aceeaşi ambianță caldă a Sălii "Lahovary", de data aceasta incluzând, în premieră, implicarea publicului pe baza voturilor pentru acordarea Premiului special "de popularitate". Iată lista premianților: Premiul I şi Premiul de Popularitate din partea publicului – Marius-Aram Niță, anul I, Academia Națională de Muzică "Gh. Dima", Cluj-Napoca; Premiul al II-lea – Eamnuela Ioniță, anul II, Universitatea Națională de Muzică, Bucureşti; Premiul al III-lea – Mark-Iosuah Lacatos, anul II, Academia Națională de Muzică "Gh. Dima", Cluj-Napoca; Premiul special, acordat de Institutul Cultural Polonez din Bucureşti pentru cea mai bună interpretare din creația chopiniană – Dumitraşcu Daniel, anul III, Universitatea Națională de Muzică, Bucureşti; Premiul special oferit de Asociația Culturala "Pianoforte" – Sabin Bănescu, anul III, Universitatea Transilvania, Braşov.

C.S.: *Le dorim succes meritat la reîntâlnirea cu publicul vâlcean şi nu doar cu acesta în stagiunile care îi aşteaptă. Un cuvânt de încheiere?*

D.A.: Am incheiat premierea concurenților cu sentimentul împlinirii, doi dintre finalişti fiind trecuți prin experiența "Horezu Summer Music Academy" şi a Concursului de pian "Irina Şaţchi" atunci când încă erau elevi. Am deschis o nouă cale. Credem în potențialul tinerilor noştri şi ne străduim să le oferim cadrul propice afirmării.

Carmen STOIANOV

O lecție pentru generația tânără

În 10-11 noiembrie, Clujul a găzduit Gala „Corneliu Coposu", ediția a V-a omagiind o personalitate a politicii românești, reușind să scoată în evidență legătura sa cu Transilvania (a absolvit Facultatea de Drept și Științe de Stat

Simina și Gabriel Croitoru
Foto: Fundația "Corneliu Coposu"

din cadrul Universității clujene în 1934 și a fost redactor la ziarul „România Nouă", între 1933-1938). Corneliu Coposu a decedat la 11 noiembrie 1995.

După doar un an de la moartea sa, a fost înființată Fundația „Corneliu Coposu", care acum organizează anual un concurs de eseuri dedicat elevilor și studenților români de pretutindeni. În cadrul celei de-a V-a ediții, aceștia au fost premiați de Ana Blandiana, în prima parte a evenimentului principal din 11 noiembrie, la Auditorium Maximum din clădirea Colegiului Academic al Universității „Babeș-Bolyai".

Transmiterea talentului. După două zile de dezbateri, lansări de carte, expoziții și slujba de parastas de la Catedrala „Schimbarea la Față", publicul a avut parte de o culminație muzicală, concertul caritabil, într-o interpretare de mare valoare – Gabriel Croitoru și fiica sa, Simina.

Gabriel Croitoru este un muzician apreciat și foarte îndrăgit de publicul clujean, fiind asociat cu imaginea de prim-violonist al Cvartetului Transilvan. De această dată, surpriza serii a fost aceea că a urcat pe scenă alături de fiica sa, Simina, care are deja o carieră violonistică promițătoare, moștenind talentul, expresivitatea și strălucirea tatălui său.

Dacă pe Gabriel Croitoru l-am urmărit în diverse ipostaze (în orchestră, solist, prim-violonist al Cvartetului Transilvan), a fost pentru prima dată când am ascultat-o pe viu pe fiica sa. Ca violonistă, Simina a dat dovadă de calități artistice de excepție.

Duetul familiei Croitoru a concretizat și cuvintele rostite de Ana Blandiana în prima parte a serii, și anume cum datoria tinerilor este să continue să scrie istoria într-o manieră de care să fim mândri, cu moralitate și demnitate. Și cum Corneliu Coposu rămâne un model spiritual, așa au rămas și acordurile celor doua viori pentru public – o esență spirituală.

Din punctul de vedere al repertoriului, am pornit, împreună cu Enescu, de la un *Lăutar* autentic și am plecat în Franța, la Charles Bériot, într-un spirit ludic în *sol minor* (*Duo concertant op. 57, nr. 1*). Au urmat ritmurile spaniole, care au avut un mare efect datorită temei arhicunoscute a *Duoului concertant* de Spohr. Înspre final, am trecut prin Rusia, prin interpretarea unui *Divertimento* de Igor Frolov, stabilindu-se din nou o legătură cu prima parte a serii – tematica pe care tinerii câștigători ai Concursului de eseuri au avut-o de dezbătut, și anume, legătura dintre România și URSS în secolul XX. Înaintea acestei lucrări, Gabriel Croitoru a menționat că ea reflectă modul ludic în care studenții se comportau la cursurile compozitorului Frolov. A fost chiar un moment teatral, care a binedispus publicul și a tranmis o energie finală neamipomenită. Ce își poate dori mai mult un interpret decât să trimită oamenii acasă cu zâmbetul pe buze?

Valuri electrizante. Conexiunea dintre Gabriel Croitoru și fiica sa este un exemplu care trezește emoții și gânduri „de luat acasă". A fost atât de puternică încât chiar și sunetul unui telefon deranjant, în timpul ultimei lucrări, a fost, totuși, în acord cu minicadența din acel moment.

Impactul serii de 11 noiembrie ar putea fi descris în valuri de emoții nostalgice pentru imaginea unei personalități precum Corneliu Coposu, de emoții nobile pentru gestul caritabil la care am luat cu toții parte și de trăiri electrizante, ale unei reprezentări artistice de excepție, prin profesionalism, dedicație și bogăție expresivă.

Emanuela POPOVICI

Turneul „Aniversări"

Iannis Xenakis 100, Cornel Țăranu 88, Dan Dediu 55, Áron Török-Gyurkó 33 și, mai ales, educația pentru muzica cultă contemporană au constituit obiectivul proiectului menționat în titlu, susținut de ansamblul clujean „Couleurs" condus de Alex Murariu și itinerat la Iași, București, Sibiu, Timișoara, Cluj. În fiecare localitate, s-a desfășurat câte o întâlnire cu elevi și studenți din învățământul vocațional, respectiv, câte un concert.

Am asistat la concertul final, cu un public numeros și receptiv, regretând că nu am fost pe fază cu avanpremiera de la Liceul de Muzică. Ambientul cu coloane de lumini ritmizate concretizează concepția vizuală a lui Andrei Copil-Pod, în favoarea receptării muzicii.

Portretele componistice au fost reprezentate, *pars pro toto*, de câte o piesă având durata în jur de 7-8 minute. *Rebonds B* (1989) de Xenakis pune în prim-plan tom-tomuri, tobe, woodblocks, într-o construcție de virtuozitate, pentru percuționist solo. *Kerkyra trio* (clarinet, vioară, pian, 2007) de Cornel Țăranu ne-a purtat de la semnale și chemări, prin eufonice oglinzi de duete melodice, la zgomote și spaime,

Couleurs
Foto: George Moldovan

într-un parcurs a cărui dramaturgie interpretativă ar fi putut fi, cred, mai închegată. În centrul programului, am depășit limitele propuse de inițiatori, cu *Frontières* (p.a.a.) de Alex Murariu, pentru 11 instrumente dispuse pe scenă și în sală, explorându-le culorile în mod fascinant, de la puncte la pânze sonore. *Origo* (2022) de Áron Török-Gyurkó este o piesă elaborată și, totodată, de atmosferă. *Refrains icastiques I* (p.a.a.) prezintă imagini sonore subsumate ludicului, într-un discurs cu amprenta stilului personal Dan Dediu, de la candoare la tragism.

Bisul cu *Fuga geografică* (1930) de Ernst Toch a arătat, încă o dată, abilitățile de coordonare ale membrilor Ansamblului – de această dată, în „culorile" surprinzătoare ale corului vorbit.

Bravo tuturor și continuați tot așa!

Elena Maria ȘORBAN

Jazz Pool NRW 2022 - Poarga românească

În serialul de întâlniri-tentații cu jazzul, cu care notoriul club bucureştean „Green Hours" coordonat de Rozana Mihalache îşi regalează sistematic fanii, s-a revelat un concert de excepție derulat în seara de 4 noiembrie, cel intitulat „Poarga românească" – însuflețit de energia fremătătoare, de nestăpânit a celui mai activ muzician român de gen din diaspora, harnicul multi-instrumentist/compozitor/aranjor/lider de formații/manager al label-ului discografic specializat „7dreams Records", infatigabilul Nicolas Simion. Căci saxofonistul a evoluat în parteneriat creativ cu ghitaristul român Sorin Romanescu, cu coechipierii germani Wolfgang Schmidtke - saxofon tenor, Andreas Schickentanz - trombon, Tobias Weindorf - pian, Joscha Oetz - contrabas şi creatorul proiectului „Jazz Pool Nordrhein-Westfalen", bateristul Peter Weiss din Düsseldorf; proiect căruia, în fapt, i s-a subsumat turneul de trei concerte în Germania şi trei în România al susmenționatului septet.

Semnificația celor două cuvinte ale titlului rândurilor de față? Este vorba despre un dans popular autohton, al cărui nume a fost preluat de Béla Bartók, ca denominație omonimă a uneia dintre prelucrările ciclului *Şase piese româneşti pentru pian.* Saxofonistul Wolfgang Schmidtke a sugerat „Poarca românească" – sugestiv-atractiv titlu şi ca sonoritate – drept generic al amintitului periplu întreprins la început de noiembrie în Germania şi România. Programul dăruit nouă spre audiție şi evaluare estetică sub această etichetă, a inclus compoziții şi aranjamente ale membrilor formației, plus o creație/prelucrare din amintitul ciclu pentru pian al lui Béla Bartók, dar şi o temă standard din repertoriul internațional al jazzului, o melodie de dans în spirit folcloric compusă de Cleopatra Prepelitza, ca şi o secvență revelând autograful componistic propriu trompetistului american Ryan Carniaux.

Cei prezenți în agreabila locație cilindric-subsolică „Green Hours" precum şi, la Sibiu şi la Câmpina în zilele succesive datei de 4 noiembrie, s-au poziționat în ambientul conjuctural al jazzului contemporan autentic, înnobilat cu spontane ofrande creative individuale demne de luat în seamă. Am spune mai întâi cum că, sub egida distinctivă a virtuozității performante, de o surprinzătoare vitalitate, basistul Joscha Oetz a fost întru totul convingător, meritând din plin aplauzele... Dintre suflători, în topul aprecierilor s-a situat, indubitabil, Nicolas Simion, atât la saxofon tenor cât şi la saxofon sopran, marcând ca aranjor & compozitor, cantitativ & calitativ, contribuții maxime: aranjamente de certă ținută conferite temei standard „Softly, as in the Morning Sunrise" de Sigmund Romberg, precum şi inspiratelor compoziții proprii „Brad & Josh, oh my Gosh!" şi „Old Saga". Celălalt saxofonist (tenor), Wolfgang Schmidtke a reuşit cel mai consistent aport ca solist improvizator, deopotrivă în calitate de autor şi aranjor în piesele sale numite „Silent Rider" şi mai ales „Ballade aus Ein Sommernachtstraum". La rândul său, Andreas Schickentanz a vădit dezinvoltură şi aplomb în stăpânirea cu pregnanță a tehnicii trombonului, atribute dublate de o entuziastă participare afectivă, el izbutind să se remarce de asemenea şi ca aranjor profesionist al secvenței „Dance from Buscum" datorată lui Béla Bartók şi al cântecului dansant al Cleopatrei Prepelitza „Springtanz"(Saltareatza); aceasta cu atât mai mult cu cât, dacă ne este permis un inocent joc de cuvinte, subiectele „dance" şi „tanz" cum devine traducerea lui în limba germană, fac parte din însuşi numele instrumentistului aranjor: Schickentanz! Iar Tobias Weindorf s-a impus nu doar ca un pianist veloce şi inventiv în solo-improvizații, ci şi un viabil melodist conceptual şi rafinat armonist, creator şi orchestrator al insolitelor momente muzicale intitulate „Bopschka" şi „Floating". Partenerul de decenii al lui Nicolas Simion, ghitaristul de marcă şi compozitorul român Sorin Romanescu a revalidat în chip elocvent caratele măiestriei, printr-ale sale cantilene pline de suplețe dispuse pe cele şase coarde ale instrumentului, chiar dacă uneori el a fost „acoperit" (nu fără o undă de malițiozitate) de decibelii bateriei... Cât îl priveşte pe inițiatorul de proiect şi bateristul Peter Weiss, el s-a afirmat ca un foarte experimentat instrumentist, un veritabil coordonator şi arhitect de ritmuri, animat de bucuria de a conlucra creativ cu colegii săi de grup, de a se produce în fața melomanilor. Şi bucuros el odată în plus pentru că finalitatea, principala rațiune de a fi a proiectului său „Jazz Pool NRW 2022" aspirând deliberat la realizarea unui dialog viu între muzicieni germani de jazz şi cei din diverse țări europene, s-a concretizat prin rezultate notabile, benefice, inclusiv odată cu funcționarea statornică, perenă a formulei „Poarga românească".

Am mai putea concluziona că titlul piesei-epilog a concertului, creația lui Ryan Carniaux „Looking Forward" s-a împlinit ca apogeu al satisfacției colective, întrucât conform accepțiunii acestui titlu, cei şapte interpreți-creatori **abia au aşteptat** (looking forward) să colaboreze, să cânte împreună, să se dăruie ca artişti munificenți, spre a publicului euforie! (Foto Pascal Pamfil)

Florian LUNGU

55 de "Crizanteme de aur"

Este absolut incredibil ce au reuşit organizatorii Festivalului naţional al romanţei "Crizantema de aur": 55 de ediţii neîntrerupt, începând din 1968! Nu degeaba Târgovişte este numită "Cetatea romanţei", capitala Dâmboviţei bătând în fiecare toamnă noi şi noi recorduri – de longevitate, de participare (inclusiv internaţională), de noi proiecte şi concerte originale. De pildă, actuala ediţie a avut ca temă "Romanţa, tezaur cultural naţional", iar între noutăţi s-au numărat o serie de evenimente asociate festivalului": Programul naţional de concerte "Romanţa, regina inimilor",

Alina Mavrodin Vasiliu

Conferinţa internaţională "Tineretul şi muzeele" (ediţia a 14-a a fost găzduită de ospitaliera "Casă a romanţei", muzeu unic inclusiv pe plan european, moderator fiind conf. univ. dr. Ioan Opriş), Omagiu corifeilor romanţei, Programul naţional de concerte "Tinereţea romanţei", Concertul "Romanţa ne uneşte". Altfel spus, aşa cum reiese din această înşiruire, la Târgovişte lucrurile stau cu totul altfel faţă de alte manifestări festivaliere, unde între două ediţii consecutive nu se mai întâmplă absolut nimic. Cunoscuta interpretă Alina Mavrodin Vasiliu, directoarea artistică a "Crizantemei de aur", bună cunoscătoare a fenomenului şi tălmăcitoare de clasă a romanţei, acoperă aproape fiecare săptămână a anului cu concerte, simpozioane, întâlniri, conferinţe, lansări, aşa

O. Ursulescu, A. Velniciuc, N. Caragia, D. C. Stan, S. Păutza, H. Moculescu

încât romanţa nu trăieşte doar prin cele 3 zile de festival. De la bun început trebuie să subliniem că dacă festivalul târgoviştean a atins performanţele şi nivelul actual de receptare la scară naţională şi internaţională, meritul îi aparţine în bună măsură acestei artiste trăind cu pasiune dragostea pentru romanţă! Ea a semnat şi anul acesta direcţia artistică a festivalului, sub egida Asociaţiei culturale "Cetatea Romanţei".

Festivalul s-a desfăşurat sub patronajul Comisiei Naţionale a României pentru UNESCO şi cu toţii sperăm în înscrierea cât mai grabnică a romanţei româneşti în lista reprezentativă UNESCO a Patrimoniului Cultural Imaterial al Umanităţii, proiectul fiind în derulare la Ministerul Culturii. Dacă s-a ajuns la o ediţie a 55-a atât de strălucitoare şi mai ales dacă festivalul nu s-a întrerupt nici în pandemie, meritul aparţine autorităţilor locale, care au înţeles ce "marcă înregistrată" este romanţa. Aşadar, jos pălăria în faţa organizatorilor: Primăria şi Consiliul local municipal Târgovişte, Consiliul judeţean Dâmboviţa, Centrul judeţean de cultură Dâmboviţa, Teatrul "Tony Bulandra". Mai este un aspect extrem de important ce se cere subliniat apăsat, ţinând de calitatea selecţiei, a jurizării şi impunând prestigiu manifestării – colaborarea cu Uniunea Compozitorilor şi Muzicologilor din România, care a fost reprezentată de patru (din totalul de şapte) dintre membrii săi în juriul concursului de Creaţie: Sabin Păutza (preşedinte al juriului), Mircea Drăgan, Viorel Gavrilă şi Paula Seling. Ceilalţi colaboratori au fost Ministerul Culturii şi Uniunea Muzicienilor din Republica Moldova (cu Svetlana Bivol şi Petre Neamţu în juriu, cel de-al şaptelea jurat fiind tânărul poet Narcis Avădănei, în egală măsură cunoscut om de televiziune). Co-producători ai manifestării au fost TVR3 şi TVR Craiova (au transmis în direct, seară de seară, cele 6 ore de concert!), Laura Constantinescu fiind producătoare din partea postului public de televiziune (Gala laureaţilor a fost transmisă în direct şi de Radio România Antena satelor). La loc de cinste, ca de obicei, partenerii media: revista "Actualitatea

Florian Popa, Trofeul secţiunii de Interpretare

Muzicală" a U.C.M.R., cotidianul "Ultima Oră", Radio România, Uniunea Ziariştilor Profesionişti din România (care i-a conferit la Gală "Distincţia Honoris Causa" Alinei Mavrodin Vasiliu, la rândul ei o jurnalistă de prestigiu), Radio ProDiaspora. Teatrul "Tony Bulandra" fiind în renovare, a 55-a ediţie a fost găzduită în premieră de cinematograful "Independenţa", o incintă cum cu siguranţă nu mai există alta în ţara noastră, ţinând tot de Teatru, aşa încât Mihai Constantin Ranin, directorul acestuia, l-a transformat într-un adevărat lăcaş de cultură, cu expoziţii permanente de pictură (aşa încât Paul Surugiu-Fuego mai că n-a avut unde să-şi expună lucrările, una din aceasta, el făcând parte din juriu, fiind dăruită câştigătoarei Trofeului, la Interpretare), nemaivorbind de sutele de kg de mere (recoltă bogată în Dâmboviţa!) şi de crizanteme. Această ambianţă de toamnă rodnică şi frumoasă a fost întregită de scenografia lui Bogdan Dobre, dublată de simpatica machetă din turtă dulce şi marţipan a muzeului "Casa romanţei", adusă de la Viena de poeta Gabriela Raucă. În ziua când acest cinematograf va avea şi cabine pentru artişti, va deveni o sală de spectacole de nivel european!

În excelentul program de sală (realizare tipografică de excepție, nemaivorbind de informațiile diverse), Teodor Vasiliu, doctor în istorie şi fondator al muzeului "Casa romanței", inserează câteva grăitoare opinii ale unor personalități. Spicuim: "Lumea romanței semnifică glorificarea muzicii autentice, în care melodia fermecătoare şi poezia de delicată muzicalitate se îmbină armonios, generând o ambianță nostalgică, evocatoare, emoționantă" (Doru Popovici); "Crizantema de aur este, fără rezerve, o realizare demnă de toată lauda, este cert originală prin unicitatea ei, aplecare sfioasă asupra unui cântec de esență pur românească" (Elly Roman); "Departe de a fi un gen istovit, romanța continuă să îmbrace aspecte contemporane,

Juriul de la secţiunea Creaţie

încât se poate urmări o linie evolutivă în neîntruptă schimbare, modificare, adaptare, de la cântecele de lume ale lui Anton Pann – romanțe şi ele în mare parte – la Ion Vasilescu" (George Sbârcea); "Romanța a încins brâu în jurul pămîntului încă din adâncul veacurilor numai prin propriile puteri ale frumuseții sentimentelor profund omeneşti pe care le poată cu ea: fără boabe şi linii, fără creion şi cerneală, fără căruță, fără tren" (Ion Vasilescu); "În peisajul trepidant al vieții cotidiene, cântecul liric, romanța, acest gen atât de specific muzicii româneşti, rămâne parcă balsamul romantic veşnic amintitor de dragoste, de tinerețe, al omului conteporan" (Viorel Cosma); "Crizantema de aur a rămas unul dintre puținele festivaluri de suflet ale muuzicii româneşti. Romanța este reprezentativă pentru suflet, dar şi pentru muzica românească" (Titel Popovici); "Romanța a

Horia Moculescu, Aurelian Temişan

creat un univers al nobleței, al duioşiei, al stării de vis, contribuind din plin la îmbogățirea spirituală a creației româneşti" (Ludovic Spiess); "Crizantema de aur este sărbătoarea unui patrimoniu de mare preț al României – regina muzicii româneşti" (Henry Mălineanu)... Aşa încât concursul de Creație a suscitat pe drept cuvânt cel mai mare interes. Dincolo de faptul că este extrem de importantă înnoirea repertoriului de romanțe (ceea ce s-a realizat din plin în ultimii ani, lucrări valoroase adăugându-se celor clasice, inevitabil preferate de marele public), anul acesta competiția a adus față în față nu mai puțin de 5 membri ai UCMR, Horia Moculescu şi Adrian Romcescu debutând în postura de autori de romanță! Premiile au fost înmânate, alături de preşedintele juriului, Sabin Păutza, de primarul Daniel Cristian Stan (un mare sprijinitor al festivalului) şi de Alina Mavrodin Vasiliu, sub privirea încântată, din primul rând, a doamnei Daniela Popescu, preşedinte al Federației Asociațiilor, Centrelor şi Cluburilor UNESCO din Europa şi America de Nord (FEACU). Premiul special al Uniunii Muzicienilor din Republica Moldova a mers către compozitorul din Chişinău Ilie Văluță, co-autor al textului (alături de Radmila Popovici, nepoata Ilenei Popovici), pentru piesa "Crizantema surori", cântată de Diana Văluță. Se ştie că la Chişinău are loc festivalul "Crizantema de argint", fratele mai mic al celui de la Târgovişte, la care iau parte probabil (aşa ar fi normal), în juriu şi la microfon, şi artişti de dincoace de Prut. Un alt premiu special, cel al Fundației "Henry Mălineanu" (compozitor cu câteva creații memorabile la activ), a fost acordat, la debut, lui Sile Jercan, pentru iesa "Scrisori de dor" (versurile Camelia Florescu, interretare Nicoleta Vasile). Poeta Camelia Florescu

Paul Surugiu Fuego, Paula Seling

semnează şi versurile următoarei piese distinse cu Premiul special "Cetatea Romanței", ce l-a adus din nou pe podium pe Dumitru Caulea, de la Cernăuți, Ucraina – romanța sa, intitulată "Sub ploi de flori", fiind cântată de Georgeta Plută. A revenit printre laureați (are la activ chiar şi un premiu I) şi ieşeanul Maricel Maxim, răsplătit cu Premiul special "Romanța ne uneşte" pentru melodia "Iubirea mea, romanța" (versuri Viorel Vaşuta, solist Aurel Niamțu). Compozitorul basarabean Adrian Beldiman a primit Premiul special "Tinerețea romanței" pentru "În grădina "Te iubesc"", versuri Luminița Dumbrăveanu şi interpretate Artista poporului din Republica Moldova Silvia Goncear. Aminteam de membrii U.C.M.R., evident favoriți prin prisma valorii şi performanțelor anterioare, nemaivorbind de experiența profesională superioară. Ei bine, spre cinstea ei, între cei patru laureați a reuşit să se "strecoare" doar talentata Camelia Florescu, cu un excepțional premiu II pentru romanța pe versuri proprii (şi evident în interpretarea ei, fiind înainte de toate o solistă cunoscută) "De la fereastra inimii mele". Adrian Romcescu şi-a făcut un debut notabil cu melodia "Ți-am luat iubirea cu-mprumut", pe versuri de Andreea Andrei, cântată de promițătorul solist din Vălenii-Şomcutei, jud. Maramureş, Andrei Petruş (iată deci că romanța întinereşte şi la capitolul interpretare!). Petre Marcel Vârlan, conf. univ. dr.

la Facultatea de muzică din Braşov, a intrat şi anul acesta în palmares cu piesa pe versuri proprii "Cu romanța la braț", încredințată studentului său Ciprian Cucu şi distinsă cu premiul III. Anul acesta a apărut în palmares un prestigios premiu al UCMR, preşedintele Dan Dediu apreciind importanța romanței ca gen muzical de patrimoniu, precum şi faptul că la "Crizantema de aur" are loc singurul concurs de Creație din țară, unde breasla profesioniştilor muzicii este firesc implicată. Mai mult decât meritat şi inspirat, juriul a acordat premiul acesta care au ocupat primele două poziții în clasamentul final, ambele romanțe fiind adevărate bijuterii ale genului. Aşadar, premiul I şi premiul UCMR au fost

Adrian Romcescu

acordate lui Horia Moculescu (debut în romanță la vârsta maturității!), pentru superba lui compoziție cu parfum autobiografic, pe versuri de Dana Dorian, "Anii mei", în care l-a acompaniat la pian pe Aurelian Temişan, alt câştig cert pentru festival. Trofeul "Crizantema de aur" 2022 şi Premiul U.C.M.R. l-au avut ca destinatar pe Nicolae Caragia, de asemenea cu o piesă minunată pe versuri de Daniela Doroftei, "Ce dor îmi e de tine, tată!", adusă emoționant la microfon de Marius Bălan (care tocmai cucerise trofeul festivalului de romanțe "Rapsodii de toamnă" de la Câmpulung-Muscel, deci are mână bună!). Foarte reuşite au fost şi romanțele semnate de Viorel Covaci şi Bela Andraşi.

Concertele au fost astfel structurate în festival încât în prima parte, în fiecare seară, a acompaniat orchestra "Dor românesc" din Bistrița, condusă de Ştefan Cigu, iar în partea

Ştefan Cigu, Orchestra "Dor românesc", Miruna Ionescu, D. C. Stan

a doua orchestra "Romanța" dirijată de Lucian Vlădescu. Foarte legat de festival încă din tinerețe, acestuia din urmă i s-a decernat Diploma "Suflet de romanță", la aniversarea a 70 de ani de viață, aceeaşi diplomă revenindu-i poetului şi jurnalistului George Coandă, 85. Şi eu sunt recunoscător pentru primirea aceeaşi Diplome de excelență "Suflet de romanță" din partea organizatorilor.

Romanțele laureate an de an la secțiunea de Creație a festivalului sunt preluate imediat de toți reprezentanții genului, inclusiv de cei tineri, care le introduc în repertoriul lor. Acesta este marele câştig al competiției, ce-i stimulează pe creatori să elaboreze cântece cât mai frumoase, care să se mențină în memoria publicului alături de piesele clasice. Aşa s-au petrecut lucrurile şi anul acesta la secțiunea de Interpretare. Asemeni tuturor concertelor din prima parte a spectacolelor din cele 3 seri, şi acesta a fost prezentat cu şarm şi documentat de talentații actori Miruna Ionescu şi Silviu Biriş, în timp ce în partea a doua s-a distins ca de fiecare dată frumoasa, eleganta şi inteligenta actriță Alexandra Velniciuc. Finaliştii de la Interpretare au fost acompaniați de orchestra ”Dor românesc” dirijată de Ştefan Cigu, iar la Gala laureaților premiile au fost înmânate de preşedintele juriului, compozitorul Eugen Doga, împreună cu Madlene Şerban (secretar general al UNESCO România), Gabriela Rusu Păsărin (preşedinte al Comisiei de salvgardare a patrimoniului material din Consiliul Culturii), Daniel Cristian Stan (primarul Municipiului Târgovişte), fiecare susținând o scurtă alocuțiune aplaudată de publicul cunoscător, avizat. Ceilalți membri ai juriului au fost Daniela Vlădescu, Antoniu Zamfir, Alina Mavrodin Vasiliu, Paul Surugiu-Fuego, Mihaela Mingheraş, Matilda Pascal Cojocărița, Ileana Vieru, Adrian Grigoraş şi Silvia Goncear. Nicolae Palade a primit Premiul special al Uniunii Muzicienilor din Republica Moldova, Carolina Jitaru – Premiul special ”Cetatea Romanței”, iar Taisia Caraman pe cel intitulat ”Romanța ne uneşte”. Alte două Premii speciale au mers la Manuel Bălănică (”Tinerețea romanței”), respectiv Florentina Soare (”Ioana Radu”). Primele patru poziții în

Camelia Florescu

ierarhia finală au revenit, aşteptat, unor solişti cu experiență: premiul III i-a fost înmânat lui Alexandru Aghenie, solist al Operei din Braşov, pe poziția a doua s-a clasat Ana-Maria Racu, artistă lirică la Teatrul național de operetă şi musical ”Ion Dacian” din Bucureşti, iar premiul I a intrat în posesia Lilianei Neciu, solistă a Operei naționale române din Cluj-Napoca. Aici se poate relua mai vechea controversă legată de interpretările artiştilor lirici cu studii de canto clasic, ce a dus cu ani în urmă, la propunerea lui Titel Popovici, parcă, la introducerea unei secțiuni separate destinate lor. A triumfat de justețe, cucerind Trofeul ”Crizantema de aur” 2022, Florian Popa – preot în Arhiepiscopia Tomisului din Constanța şi membru al coralei ”Armonia”. El a dat viață impecabil romanțelor ”De ce nu-mi vii?” de Ion Filip, pe versuri de Mihai Eminescu, şi ”Romanța rugăciune” de Dan Stoian, versuri Mircea Block. Chiar dacă în concurs fiecare finalist a cântat câte o romanță laureată la ”Crizantema de aur”, juriul n-a recomandat pentru Gală multe dintre acestea (s-a interpretat, înafară de câştigător, numai câte un titlu), mai precis trei compoziții ale lui Paraschiv Oprea – ”Romanța

înstrăinării", "De-ar şti omul ce-l aşteaptă", "Ce ştiţi voi, strunelor?" - şi "Nu se poate!" de Henry Mălineanu. În rest mai ales cei în vârstă s-au delectat ascultând, în noile versiuni interpretative, romanțe din repertoriul de aur al genului – "Mai spune-mi că nu m-ai uitat..." (de Gherase Dendrino), "De ce m-ați dus de lângă voi?" sau "N-ai să ştii niciodată..." (ultimele două cu autor necunoscut). Important este că 18 voci, aparținând unor solişti mai mult sau mai puțin tineri, promit să mențină romanța aproape de sufletul lor şi s-o cânte şi cu alte prilejuri, nu doar la "Crizantema de aur"...

Premiul 3 pentru compozitorul Petre Marcel Vârlan

Eugen Doga este Artist al poporului şi Maestru emerit al artei în Republica Moldova, academician, membru al UCMR (anul acesta fost distins cu premiul revistei "Actualitatea Muzicală") şi, aşa cum am spus, a fost preşedintele juriului la secțiunea de Interpretare. El a fost omagiat la împlinirea vârstei de 85 de ani printr-un concert extraordinar bazat în bună parte pe piese din opera sa "Dialogurile dragostei", pe versuri de Mihai Eminescu şi Veronica Micle: "Te ştiam numai din nume", "Te urăsc", "Din pulberea iubirii", "Să țin încă o dată", "Ochiul tău iubit", "De-aş avea". În acompaniamentul orchestrei de cameră a Operei Române din Craiova, dirijor Florian George Zamfir, deschiderea a fost făcută de celebrul vals "Gramofon", cu compozitorul la pian. Prima invitată în acest recital de autor a fost Ana-Maria Donose, soprană la Opera Română din Iaşi, distinsă cu premiul I la "Crizantema de aur" în 2019, după care a intrat Samuel Barani, angajat al Operei Române din Cluj-Napoca şi deținător al Trofeului "Crizantema de aur" 2019. Fiecare a interpretat minunat câte două piese, apoi au cules aplauze cu un duet, după care au transmis microfonul Nataliei Tanasiiciuc, soprană din Republica Moldova cu o impresionantă carieră internațională. Şi ea a revenit cu plăcere la Târgovişte, având în palmares, la "Crizantema de aur", premiul I şi premiul special "Voce cu parfum de crizantemă". Ea ne-a reamintit alte două compoziții de neuitat ale lui Eugen Doga, "Căsuța părintească" şi "Sunt lăcrămioarele". Absolventă a UNMB şi membră a UCMR, Paula Seling s-a apropiat în anii din urmă de "Crizantema de aur", ca interpretă sau ca membră în juriu. Cele trei creații ale lui Eugen Doga cărora le-a dat viață au fost "Pasăre cu pene albastre", "Orice femeie e frumoasă" (iar ea chiar este!) şi, acompaniată de autor la pian, faimosul vals din filmul "Dulcea şi tandra mea fiară" (după nuvela "O dramă la vânătoare" de Cehov), considerat de preşedintele american Ronald Reagan drept "cel mai frumos din toate timpurile". Paula Seling a încheiat apoteotic concertul omagial Eugen Doga cu piesa "Oglinda clipelor", cântată superb în duet cu Paul Surugiu-Fuego. Acesta din urmă are, la numai 46 de ani, performanțe remarcabile: este nu doar interpret, dar şi actor, compozitor, scriitor, pictor, cu discuri vândute în tiraje-record şi, după cum se ştie, Artist al poporului în Republica Moldova. Pe lângă duetul amintit cu Paula Seling a mai oferit un altul, cu soprana Ana-Maria Donose, cu şlagărul "Codrii mei frumoşi", dar şi două compoziții de Eugen Doga intrate în repertoriul său permanent de concert, "Lumina mea" şi "Cântec nesfârşit".

L. Vlădescu, A. Velniciuc, O. Ursulescu

În acompaniamentul orchestrei "Dor românesc", dirijor Ştefan Cigu, au mai existat o serie de secvențe muzicale remarcabile. A revenit pe scena târgovişteană triumfătoarea de anul trecut, Cristina Bugnar, iar ieşenii Nina Cuciuc şi Ion Amiteteloaie au oferit medalioane omagiale Angela Moldovan, respectiv Ioana Radu. Două invitate din Basarabia au susținut la rândul lor microrecitaluri de ținută – este vorba de Veronica Roşca, câştigătoare a Trofeului "Crizantema de argint" la Chişinău în 2021, şi de Valentina Volontir. Partea I a concertului extraordinar "Romanța, regina inimilor" a prilejuit spectactorilor aşteptate reîntâlniri cu câteva nume legate indisolubil de romanță, fiecare apariție a lor fiind o adevărată încântare: Daniela Vlădescu, Matilda Pascal Cojocărița, Sorin Lupu, Bogdan Hrestic, cărora li s-a alăturat, într-o emoționantă evocare a regretatului ei soț, compozitorul Dumitru Lupu – delicata, feminina Ileana Şipoteanu (apropierea vedetelor de muzică uşoară – vezi şi cazurile Paul Surugiu-Fuego, Paula Seling, Aurelian Temişan – de lumea atât de specială a romanței nu poate fi decât benefică).

D. D. Stan, S. Păutza, H. Moculescu

Scriam undeva cât de importantă este acțiunea de împrospătare a fondului muzical al romanței, pentru a dovedi tuturor, dacă mai este nevoie, că avem de-a face cu un gen viu, în permanentă devenire, adaptare, fără a renunța la tradițiile centenare. Acelaşi lucru este valabil şi în ceea ce priveşte interpreții, drept care directoarea artistică a manifestării a programat în seara a doua concertul "Tinerețea romanței", cu romanțe laureate în concursul de Creație interpretate de solişti premiați la rândul lor în secțiunea de Interpretare – o nouă generație de cântece şi de interpreți ce vin să întinerească acest gen. Ne-am putut convinge cu

această ocazie de viabilitatea celor două competiții. În prima categorie au intrat romanțele ”Lasă, toamnă” de Petre Marcel Vârlan, ”Când ai albit, iubite?” și ”Mă aprind de dorul tău” de Constantin Bardan, ”Povestea mea” de Nicolae Caragia, ”Revedere” de Dumitru Caulea, ”O rugăciune” de Marcel Iorga, ”De ce pleci, de ce-ai veni?” de Maricel Maxim, ”O mie de cuvinte” de Bela Andrași, ”De-aș fi în inima ta” de Horia Făgărășanu, ”Toamnă, nu vreau să te primesc!” de Camelia Florescu. Iar viitorul interpretativ al romanței a fost reprezentat în acest concert, acompaniat de orchestra ”Romanța” condusă de Lucian Vlădescu, de vocile remarcabile ale soliștilor Camelia Florescu, Vasilica Tătaru, Alina Huțu, Ciprian Cucu, Marius Bălan, Georgeta Plută, Iura Țiple, Iulian Bratu, Nicoleta Vasile, Aurel Niamțu și Darius Divian Iordănescu, toți îngemănându-și vocile, la

Natalia Tanasiiciuc

final, în interpretarea celebrei ”Deschide, deschide fereastra”. Au fost apreciate și piesele, și soliștii, dar triumful serii i-a aparținut puștiului de 11 ani din Târgoviște Rareș Stoica. Acest autentic ”Boboc de crizantemă” a fost ovaționat la scenă deschisă după ce a cântat ”Liniște, dorm violetele” de Alexandru Corfescu. În acompaniamentul aceleiași excelente orchestre ”Romanța” festivalul s-a încheiat ”en fanfare” cu partea a II-a a concertului ”Romanța, regina inimilor”, de această dată cu participare internațională, cu cinci mari vedete ale genului. Eliberată în mare parte de rigorile organizatorice, Alina Mavrodin Vasiliu a redevenit artista de mare forță care domină de mulți ani peisajul romanței. Ea a

Vasilica Tătaru

aniversat 35 de ani de carieră strălucită, începută cu victoria de la Mamaia 1987, dovedindu-se cu adevărat o regină a inimilor cu vibranta tălmăcire a unor creații de Vasile Veselovski, George Grigoriu și Paraschiv Oprea. Tocmai pentru a dovedi universalitatea romanței, ea a invitat în acest program de final patru artiști cu voci remarcabile, ambasadori ai acestui gen muzical cu care ne mândrim pe drept cuvânt. Elevă a Artei Florescu și a Ilenei Cotrubaș, Mihela Mingheraș și-a continuat cariera lirică în Franța, unde este stabilită. Și-a amintit cu emoție de precedenta sa apariție la ”Crizantema de aur”, când a cântat sub bagheta lui Paraschiv Oprea, și a dat viață excepțional unor compoziții semnate de Mia Braia și Dan Mizrahy. Nu l-a uitat pe ”Bebe” Oprea, căruia i-a cântat o piesă potrivită statutului său actual (”Romanța fiului rătăcitor”) brașoveanul Codruț Bârsan, stabilit la Chicago, în SUA, unde este profesor și artist liric. El a traversat din nou Oceanul, după Trofeul cucerit aici în 2001, neuitându-l nici pe corifeul târgoviștean Ionel Fernic. Giorgio Martin este laureat al ”Crizantemei de aur”, fiind doctor în muzică și tenor la Teatrul de Operă din Wiesbaden, Germania. Și în cazul său dorul de casă se pare că funcționează, dovadă că a apelat la ”Romanța înstrăinării” de Paraschiv Oprea, alături de un șlagăr autentic semnat Aurel Giroveanu. Artistă a poporului în Republica Moldova, Silvia Goncear a cucerit Trofeul ”Crizantema de aur” în 2008 și de atunci este nelipsită de la Târgoviște. Ea a optat pentru romanțe aparținând lui Henry Mălineanu, Titel Popovici și Adrian Beldiman.

Dar spectacol a existat și în foyer-ul sălii, acolo unde pe câteva ecrane mari erau proiectate în permanență filmări de la precedentele ediții ale festivalului, iar spectatorii frunzăreau încântați superbul program de sală, de fapt o adevărată broșură color cum nu există la nici o altă manifestare muzicală. Aici au avut loc în pauze lansări de

Ileana Șipoteanu, Dumitrana Lupu

carte și disc, întâlniri cu protagoniștii, ședințe de autografe. În ceea ce privește cărțile, și-au lansat recente volume Eugen Doga (”Viața mea așa cum a fost să fie”), Paul Surugiu-Fuego (”Confesiuni. Cu sufletul pe scena vieții”), Narcis Avădănei (cărțile de poezie ”Nebun de dragoste” și ”Tăinuind o lumină”), Sabin Păutza (”100 de glume” - co-autor Florian Lungu), Ileana Vieru (”Anotimpurile Ianei”, ”Culorile fetei în alb și negru”), Camelia Florescu (”Evadare din mine”, ”Nu-s o fată ca oricare”), Gabriela Raucă (”Simfonia culorilor”, ”Rețete de suflet”), M. Niță, C. G. Șonea, A.-C. Stăiculescu (”George Coșbuc și romanța”), Mircea Drăgan (Caiete cu partituri). Extrem de căutate și epuizate rapid au fost CD-urile editate de casa de discuri Eurostar: ”Drumul amintirilor”, ”Păstrați iubirea (Eugen Doga), ”Comori ale romanței”, ”Colindă-ne, Doamne!” (Alina Mavrodin Vasiliu), ”Nu-s o fată ca oricare” (Camelia Florescu), ca și albumele lui Mircea Drăgan.

Chiar dacă n-a fost o ediție jubiliară, cum greșit s-au exprimat unii, ”Crizantema de aur” – 55 a fost cu siguranță una cu adevărat excepțională în cele mai multe din segmentele ei – densă, complexă, răspunzând tuturor gusturilor și vârstelor, cu un nivel muzical absolut remarcabil, cu dotări tehnice de clasă, cu melodii inspirate și voci superbe, cu jurii obiective și premii pe măsură. Una peste alta, încă o victorie a bunului gust și a calității, un triumf al romanței! (Foto: Ana Maria Halalai)

Octavian URSULESCU

Phoenix – 60

E un lucru frumos ca un realizator tânăr, care evident nu se născuse încă atunci când formaţia Phoenix cunoştea gloria, în anii '70, să fie atras de istoria acestui grup legendar, singurul din muzica noastră pop-rock capabil să mai umple săli la atâtea decenii de la lansare. Şi ar fi făcut-o şi acum (Sala Palatului a fost doar pe trei sferturi, mulţi nici n-au ştiut de această lansare...), dar mediatizarea a lăsat de dorit, n-au fost afişe în oraş şi e mare păcat, fiindcă a fost un eveniment adesea emoţionant, cei care au crescut cu muzica Phoenix având adesea lacrimi în ochi. În centrul reunirii "de clasă" a stat premiera bucureşteană a

Mircea Baniciu, Mani Neumann, Nicu Covaci

filmului documentar "Phoenix – povestea", după cea de la Iaşi, despre care am relatat. Emoţia de care vorbeam (la Iaşi a fost doar Nicolae Covaci, care şi-a lansat acolo o carte) a fost sporită de reîntâlnirea, alături de el, cu alt membru fondator, Moni Bordeianu (venit din străinătate, deşi a avut mari probleme de sănătate), dar şi cu alţi componenţi din formulele din acei ani '70 – graficianul Valeriu Sepi (a mânuit "caprele" din lemn confecţionate chiar de el – unde oare s-or fi păstrat?), bateristul Costin Petrescu, care a mimat evoluţia la instrumentele de percuţie... neavând beţe (el era amărât înainte de concert fiindcă nu fusese înştiinţat că va exista un stand cu cărţi, altminteri şi-ar fi adus şi el volumul biografic), Mircea Baniciu (jos pălăria – pe care oricum o avea pe cap! – el a contribuit vocal şi la puţinele piese cu formaţia actuală). A venit din Germania şi violonistul Mani Neumann, înregimentat ceva mai târziu, regretabil fiind faptul că un concert în provincie l-a făcut să absenteze pe freneticul baterist Ovidiu Lipan "Ţăndărică". Regizat de cineastul Cristian Radu Nema şi de Mimis Ravanis, filmul îl are ca narator pe actorul Rareş Andrici, care deapănă convingător textul ce i-a fost încredinţat, deşi e greu de crezut a fi familiarizat cu istoria Phoenix. Pe generic mai figurează scenografa Oana Cocea, colegul nostru Doru "Rocker" Ionescu, Palatul Naţional al Copiilor din Bucureşti, UPFAR-ARGOA (Uniunea producătorilor de film şi audiovizual din România). Cităm din materialul de presă: "Filmul spune povestea trupei, aşa cum a fost trăită de numeroase generaţii de fani, şi transpune cinematografic, la aniversarea a şase decade de activitate, spiritul şi mesajul fenomenului cultural Phoenix. Documentarul conţine imagini de arhivă unice, niciodată prezentate public sau încorporate în alte materiale video". O parte din acestea sunt de la ultimele concerte înainte de fuga din ţară, pe stadioanele din Constanţa şi din Tulcea (le-am prezentat, Mircea Florian, pe care l-am întâlnit acum în sală, cântând în deschidere), fără ca acest lucru, esenţial, să fie subliniat. Şi un interviu cu Alex, cel care a condus microbuzul cu pricina, ar fi fost interesant, aşa cum mărturii ale unor oameni care au fost alături de Phoenix de-a lungul timpului şi pe care i-am zărit în sală ar fi fost de departe de preferat, dacă tot e film documentar şi nu artistic, secvenţelor total nelegate de subiect cu o balerină care tot dansa prin cadru... Între ei, cu siguranţă, şi cei despre care Nicu Covaci, în acelaşi material promoţional, declară: "Toţi cei care au venit în Phoenix s-au identificat cu mesajul clar al Phoenix-ului, din convingere şi talent. Au fost şi oameni sensibili, de aceea au putut să transmită energie şi să creeze fenomenul de rezonanţă. Este fenomenul decisiv, rezonanţa între noi şi public. Asta înseamnă că mesajul a fost transmis corect. Cristian şi întreaga echipă au făcut nişte eforturi extraordinare pentru a putea realiza acest film. Scopul definitiv şi decisiv al formaţiei este de a încuraja lupa pentru bine. Iar acest film reuşeşte să transmită acest lucru".

Între 1970-1977 am fost aproape ca un membru al formaţiei, fiind părtaş la toate realizările, turneele, concertele, discurile, emisiunile radio-TV, vacanţele cu marca Phoenix, la bucuriile, dar şi la neîmplinirile sau dezamagările lor, nu revin, n-are rost, am făcut-o în paginile noastre în articolul dedicat lui Nicu Covaci la aniversarea a 75 de ani de viaţă. M-aş fi aşteptat ca în film să regăsesc relatări şi filmări legate de neuitatul personaj care a fost "Tuşi", în căsuţa căreia am dormit nu o dată înconjurat de celebrele boxe Marshall, imagini cu casele unde s-a scris istoria Phoenix: cea din str. Moţilor 2, cea de pe cheiul Begăi, în str. Tudor Vladimirescu, la etaj, unde aveau loc adevărate mici concerte în care Nicu ne încânta cu repertoriul străin, în special Byrds, sau ultima dintre ele, din str. Vasile Lupu, în care Tamara, "Mutti", mama basarabeancă a lui Nicu, a conceput neuitatele bluze de

Moni Bordeianu, Nicu Covaci

delicată inspiraţie folclorică de la primele spectacole şi unde această femeie blândă şi bună a fost asasinată fără ca autorii să fie vreodată descoperiţi cu adevărat. Aceste locuinţe, fiecare cu povestea ei unică, puteau fi filmate, ar fi fixat pe peliculă ceea ce de fapt înseamnă un documentar. În ce priveşte imaginile de arhivă mai vechi, a fost consistent sprijinul regizorilor Ioan "Nuţu" Cărmăzan, preşedinte al UARF, şi Dan Chişu (când s-a apropiat de Phoenix era un tânăr brăilean care confecţiona măştile folosite de colaboratori), ambii prieteni apropiaţi ai lui Nicu Covaci. Acesta din urmă m-a contactat pe mail la începutul acestui an, în ideea unei colaborări legate de aniversarea celor 6 decenii de Phoenix, evident m-am declarat trup şi suflet

alături de proiect, dar pesemne prins cu altele, n-a mai revenit. Mă bucur mult că a reuşit să lanseze acest film, o nouă carte (nu ştiu despre ce este vorba, mi-a vorbit Ileana Popovici că ar fi prezentat-o la Iaşi) şi mai ales că i-a făcut pe unii dintre foştii colegi să treacă peste orgolii şi să renască pentru o seară, împreună, spiritul nemuritoarei păsări Phoenix. Asta este, de fapt, cel mai important.

Înafara de proiecţia filmului, nu s-au întâmplat foarte multe la această "întâmplare" artistică. A fost în foyer un stand cu cărţi, afişe şi tricouri (unii deja le purtau cu mândrie), ne-am fi dorit o expoziţie foto, dar şi una cu neuitatele, originalele costume de scenă, un stand cu vinil-urile vechi sau CD-urile noi (poate a fost şi nu l-am obervat, dar nu cred). Din punct de vedere muzical admiratorii necondiţionaţi aşteptau mult mai mult. Au fost doar câteva piese cu formula veche, evident incompletă, aici fiind vorba doar de nostalgie, neputând avea pretenţii. În schimb fanii meritau măcar o jumătate de oră cu formula actuală (în care Nicu Covaci îi are alături de Cristi Gram, Costin Adam, Flavius Hosu, Valdi Săteanu, Lavinia Săteanu), cu atât mai mult cu cât i s-a alăturat şi Mircea Baniciu, undeva la un microfon în spate, fiindcă Phoenix înseamnă la urma urmei muzică, hit-uri uriaşe, energie, dincolo de un film documentar, mai ales că ne aflam pe o scenă de concert, cu toate instrumentele în funcţiune. Dar a fost clar că evenimentul nu a fost repetat, pregătit cum se cuvine, n-a avut "la cârmă" o persoană competentă în domeniu, impresia de improvizaţie fiind evidentă, cu persoane care abia coborâseră de pe scenă şi apoi rechemate, pauze, omisiuni, nemaivorbind de "şezătoarea" de la final, cu protagoniştii înşiraţi pe scaune într-un colţ al scenei, vădit stânjeniţi... Reputatul regizor Laurenţiu Damian, preşedinte al UCIN şi, am înţeles, profesor la UNATC al autorului, a vorbit frumos, dar evident se afla înafara specialităţii sale, deşi s-a achitat cu inteligenţă de rolul încredinţat. Cristian Radu Nema este şi fotograf acreditat la festivalul de film de la Cannes. A fost între realizatorii Galei Premiilor „Stela Popescu", organizate de Doina Maximilian, şi a publicat o impresionantă monografie de aproape o mie de pagini despre mentorul său Sergiu Nicolaescu, sponsorizată de doamna Anca Vlad. Lucrarea lui de doctorat de la UNATC, având acelaşi subiect, a fost coordonată de Manuela Cernat. Deşi nu am fost incluşi între partenerii media, cum ar fi fost normal, în urmă cu câteva săptămâni regizorul Radu Cristian Nema i-a telefonat colegului Costin Aslam şi a venit la redacţie, solicitând câteva exemplare din revista noastră conţinând relatarea Ilenei Popovici despre festivalul de la Iaşi. Ne-a lăsat şi un afiş, deşi evenimentul avusese loc, aşa încât sper să-l bucure şi articolul de faţă, chiar dacă acesta conţine mici critici şi sugestii folositoare poate la o ediţie revăzută a filmului. În finalul comunicatului de presă, conceput împreună cu partenerii media, suntem informaţi: "Phoenix a fost înfiinţată (fiind vorba de un feminin, se referă evident nu la pasărea cu acelaşi nume, ci la termenul "formaţie" – N.A.) în 1962 şi a avut o evoluţie impresionantă, fiind o deschizătoare de drumuri în muzica românească. Membrii formaţiei au abordat numeroase subgenuri ale rock-ului: beat, rock psychedelic, hard rock, rock progresiv. Phoenix a dat naştere etno rock-ului, subgen al rock-ului inspirat din folclorul românesc autentic". Sigur că la noi în redacţie toate acestea erau cunoscute, dar e benefic să le afle şi cei mai puţin avizaţi. Iniţiativa de a realiza acest film, cu toate scăderile sale, este una mai mult decât salutară, apropiind şi publicul mai tânăr de cariera unică a "celor ce ne-au dat nume" – nouă, nonconformiştilor, idealiştilor de odinioară, dar şi unei adevărate muzici rock româneşti, netributară influenţelor străine, ca în cazul altor formaţii. Şase decenii înseamnă cel puţin două generaţii, în ideea că toţi contemporanii fideli "Phoenix-işti" au transmis în familie pasiunea lor de o viaţă. Şi cum povestea continuă... la mulţi ani, Phoenix!

Octavian URSULESCU

Revistă lunară de informare, opinie şi dezbatere editată de UNIUNEA COMPOZITORILOR ŞI MUZICOLOGILOR DIN ROMÂNIA şi finanţată cu sprijinul MINISTERULUI CULTURII

ACTUALITATEA MUZICALĂ

Redactor şef: Mihai COSMA
Redactori: Octavian URSULESCU, Norela-Liviana COSTEA
Secretar de redacţie: Costin ASLAM

Corespondenţi: Mariana POPESCU, Constantin-Tufan STAN, Carmen STOIANOV, Alex VASILIU

Semnează în acest număr: Irinel ANGHEL, Dumitru AVAKIAN, Loredana BALTAZAR, Dan BUCIU, Ani-Rafaela CARABENCIOV, Carmen CÂRNECI-CAVASSI, Teodora CONSTANTINESCU, Silviu DEACONESCU, Răzvan GEORGESCU, Sanda HÂRLAV-MAISTOROVICI, Andreea KISELEFF, Florian LUNGU, Carmen MANEA, Dana MIHORDEA, Ruxandra MIREA, Doina MOGA, Andra PĂTRAŞ, Despina PETECEL-THEODORU, Emanuela POPOVICI, Sarah RIZESCU, Constantin-Tufan STAN, Marius STANCIU, Mădălin Alexandru STĂNESCU, Carmen STOIANOV, Elena Maria ŞORBAN, Sabina ULUBEANU, Irina VESA, Lena VIERU-CONTA

www.ucmr.org.ro
Adresa redacţiei: Bucureşti, str. Ecaterina Teodoroiu nr. 19, sect. 1, 010971, România. **Tel./Fax:** +40-21-312.98.67
E-mail: em@edituramuzicala.ro, editura@unmb.ro
TIPOGRAFIA - INTERSIGMA-ERICOM SRL
TEL: 021-242.30.32 ISSN: 1220-742x